

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

—●—
14'üncü Toplantı
9 Haziran 2022 Perşembe

—●—
(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (ÇAYKUR) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

2.- Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin (TÜRKŞEKER) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU

9 Haziran 2022 Perşembe
14'üncü Toplantı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu saat 11.09'da açıldı.

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (ÇAYKUR) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri yapılarak ibra edildi.

Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin (TÜRKŞEKER) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri yapılarak genel görüşmeye sunuldu.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 14 Haziran 2022 Salı günü Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ ile Türkiye Elektrik İletim AŞ'nin 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarını görüşmek için saat 16.59'da toplantıya son verildi.

9 Haziran 2022 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.09

BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat ŞATIROĞLU (İstanbul)

SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)

KÂTİP: Yavuz SUBAŞI (Balıkesir)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştay Başkanlığımızın ve kurumlarımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantıyı açıyorum.

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (ÇAYKUR) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bugünkü gündemimizde Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ’nin 2019 ve 2020 yıllarının bilanço ve netice hesapları yer almaktadır.

Toplantımıza Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğüyle başlıyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm, sizden başlamak üzere.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

Sunumunu yapması için sözü Sayın Genel Müdürümüze veriyorum.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Sayıştay Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı ve ilgili Bakanlık mensupları; Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yıllarına ait hesap ve işlemlere ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Üst Komisyon denetim toplantısı öncesinde söz almış olmaktan dolayı teşekkürlerimi arz ediyorum, değerli hazırunu saygıyla selamlıyorum.

ÇAYKUR, sermayesinin tamamı devlete ait, tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülü olarak kamu hizmeti veren, Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kuruluşudur.

Ülkemizde çay tarımı, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Rize, Artvin, Trabzon ve kısmen Giresun, Ordu illerini kapsayan, 789 bin dekar alan üzerinde yaklaşık 200 bin üretici aile tarafından yapılmaktadır.

Teşekkülümüz, 47 yaş çay işleme fabrikası, 1 pazarlama ve üretim bölge müdürlüğü ve 8 pazarlama bölge müdürlüğü, ana tamir fabrikası, araştırma enstitüsünden müteşekkil olup ev dışı tüketim, reyon ve perakende bayiliklerden oluşan, yaygın ve güçlü dağıtım ağıyla Türkiye’de çay sektörünün en büyüğü, lider kuruluşudur.

Teşekkülümüz, merkez ve taşra birimlerinde 1 Mayıs 2022 tarihi itibarıyla 1.179 memur, 937 daimi işçi, 8.804 mevsimlik işçi olmak üzere toplam 10.920 memur, işçi personel bulunmaktadır.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; 2021 yılında ÇAYKUR tarihinin en yüksek miktarı olan 860 bin ton yaş çay alımı yapılmış, ayrıca prestij ürün kapsamında beyaz çay üretimi için kilogramı 600 TL'den 266 kilogram tomurcuk çay alınmıştır. Son yıllarda çay sektörünün ve bölgenin dönemsel olarak değişen şartları gereği, üreticilerimizi mağdur etmeyecek ve regülasyon beklentilerine karşılık gelen yüksek miktarda çay alımları gerçekleştirilmektedir. 2021 yılında üreticilerden satın aldığımız yaş çay bedelleri satın almayı takip eden ay içerisinde peşin olarak ödenmiştir. Bu doğrultuda, geçen yılın tamamında alınan 860 bin ton yaş çay karşılığında üreticilerimize toplam 3 milyar 466 milyon TL ödeme yapılmıştır.

2021 yılında siyah, yeşil ve beyaz çay olmak üzere toplam 163 bin ton tasnifli çay üretimi yapılmıştır. Kuru çay satışları açısından stok maliyeti ve yükümüzü azaltmak maksadıyla son birkaç yıldır Rize Ticaret Borsası üzerinden yapılan bilgilendirme, duyuru üzerinden talep eden firmalara yarı mamul olarak da kuru çay satışı yapılmaktadır.

Geçtiğimiz yıl için ihracat dâhil toplam 125 bin ton olan çay satış hedefimiz yıl sonu itibarıyla 158 bin ton olarak ÇAYKUR tarihinin en yüksek çay satışı gerçekleştirilmiştir. Bu yıl sonu ise 160 bin ton olan satış hedefimizi gerçekleştirmek için planlamamız doğrultusunda ilerlemekteyiz.

Yine, 2021 yılında Didi soğuk çay satışımız 4 milyon litresi ihracat olmak üzere 94 milyon 500 bin litre olarak gerçekleşmiştir.

Yarı mamul çay stok durumu neticesinde yılın ilk dönemlerinde yakalanan satış seyrine ve gelişmelere göre 2022 yılının kampanya dönemine son yıllarda olduğu gibi düşük stok miktarı olan 50 bin ton gibi bir stokla girilmiştir.

Teşekkülümüzde yılda ortalama 650-700 işçimiz emekli olmakta ve karşılığında işletmelerimizde iş gücü açığı oluşmaktadır. Son iki yıldır yaptığımız uygulamalarımızda olduğu gibi, 2022 kampanya öncesinde 600 üretim işçisiyle, 30 eski hükümlü ve engelli mevsimlik işçi alım süreci tamamlanmıştır. Emekli olan işçilerimizin kıdem tazminatı teşekkülümüz tarafından ödenmektedir. Örneğin, geçen yıl emekli olan 568 kişiye 58 milyon 700 bin lira tutarında tazminat ödemesi yapılmıştır.

2022 yılı kampanya süreci ve diğer gelişmeler: 16 Mayıs'ta açılışını yaptığımız yaş çay sezonunda alımlarımız yoğun bir şekilde devam etmektedir. Beyaz çay üretimi için kilogram fiyatı bin liradan alabildiğimiz kadar tomurcuk çay alımı ve yıl sonunda 160 bin ton kuru çay satışı, 100 milyon litre soğuk çay satışının hedef yapılması planlaması yapılmıştır.

Belirlenen hedefleri gerçekleştirmek ve üreticilerimizin memnuniyetleri için çalışmalarımıza aralıksız devam etmekteyiz. Bugün itibarıyla 158 bin ton yaş çay alımı yapılmış olup serbest alımlar devam etmektedir. Yüzde 73 oranında artış yapılan yaş çay fiyatının yanı sıra 13 kuruş olan destekleme fiyatı bu yıl 30 kuruş olarak uygulandığından teşekkülümüzce toplam 7 liradan yaş çay alımı yapılmış olacaktır. Kuru çay satışlarında öngördüğümüz programın önünde ilerlemekteyiz; yıl sonunda 160 bin ton olan satış hedefimizin mayıs sonu itibarıyla yaklaşık 90 bin tonunu gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; yapılması planlanan 2 fabrikanın İkizdere ve Çamlıhemşin Çay Fabrikalarının 100 ton/gün kapasiteli şeklinde planlandığı gibi kamulaştırma çalışmalarının ardından ihaleleri yapılarak inşaat çalışmaları başlamıştır, önümüzdeki yılın üretim sezonu öncesinde tamamlanarak hizmete alınması hedeflenmiştir.

Satış mağazalarımızın ilki Genel Müdürlüğümüz önünde açılmış olup devamında Tirebolu, Kemalpaşa, Cumhuriyet Çay Fabrikalarımız ile Erzurum, İstanbul, Diyarbakır Pazarlama Bölge Müdürlüklerimiz bünyesinde açılarak tüketicilerimizin hizmetine sunulmuştur. Yine, bu yıl içerisinde Kayseri ve Mersin Pazarlama Bölge Müdürlüklerimiz yerleşkesinde çay satış mağazası yapım çalışmalarımız devam etmektedir.

Çay atıklarının değerlendirilmesi açısından üretim dönemlerinde açığa çıkan çay atıklarının depolanması ve değerlendirilmesi konusunda yaşanan sıkıntıların kalıcı çözümü için iki önemli projeyi uygulamaya koyduk; bunlardan ilki soğuk çay ve kuru çay üretim proseslerinde yoğun olarak kullanılan ve ilk yerli üretim olacak Çay Ekstraktı Üretim Projesi'dir; yılda 10 bin ton çay atığı işleme ve bin ton ekstrakt üretim kapasiteli tesisimizin yapımı ve deneme üretimleri tamamlanmıştır.

Diğer bir projemiz ise Rize Belediyesiyle yapılan Mangal Kömürü ve Enerji Üretim Protokolü neticesinde çay atıklarının değerlendirilmesidir; proje tamamlanmış ve bu tesiste yılda 15 bin ton çay atığı değerlendirilecektir.

Çay ürünlerinde farklılaştırma ve yeni ürün çeşitliliğinin çalışmaları; Zümrüt Yeşil Çay Pudrası, Matcha Çayı TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi ile ortak AR-GE proje çalışmamız sonrasında herhangi bir kimyasal katkı maddesi ilave edilmeden çay yapraklarından üretilerek elde edilen siyah ve yeşil çay pudrası yoğun ambalajlama ile piyasada tüketilebilen, kullanılabilir formata getirilmiş ve yurt içinde yaygın bayilerimiz aracılığıyla önemli satış noktalarına dağıtımını tamamlanmıştır. Vücuttan toksin ve ödem attırıcı, kan şekerini düzenleyici, metabolizmayı hızlandırıcı, detoks etkisi ile kilo vermeye yardımcı, hücre yenilenmesini hızlandırıcı, enerji veren, enfeksiyonlara karşı koruyucu gibi birçok olumlu etkileri bulunmaktadır.

Pudra çay; katkılı ürünlerden siyah ve yeşil çay pudralı gofret ve helva üretimimiz neticelenmiştir; paket tasarımları tamamlanan ürünlerimizin satışlarına mağazalarımızda başlanmıştır.

Matcha Latte; ürün çeşitlendirmede son olarak dünyada fazlaca talep gören Yeşil Çay Pudrası yani Matcha Çayı'nın 5 farklı aromayla tatlandırılıp pratik bir şekilde tüketilmesi için üretilen yeni inovasyon ürünüdür. Matcha Çayı'nı yumuşatıp lezzetlendirmek için oluşturulan Matcha Latte ürün grubunda naneli, vanilyalı, sade, ananaslı ve çikolatalı olmak üzere 5 farklı çeşidimiz bulunmaktadır. 3'ü 1 arada formatında üretilen ürünlerimiz öncelikle satış mağazalarımızda yerini almış, yakın zamanda tüm ulusal ve yerel marketlerde satışa çıkarılacaktır.

Decaf çay /kafeinsiz/ çay üretimi; Kurumumuzun TÜBİTAK-MAM Gıda Enstitüsü ve Yeditepe Üniversitesiyle birlikte ortak olarak yürüttüğü "Çaydan Katma Değeri Yüksek Yeni Ürünler Geliştirilmesi" isimli proje başarılı bir şekilde tamamlanmış ve decafeine siyah ve yeşil çay şeklinde üretilmiştir. Decafeine çayın öne çıkan özelliği, çayda doğal olarak bulunan bir bileşen olan ve zihin sistemimizi aktif tutarak kendimizi canlı hissetmemizi sağlayan ana etken kafeinin bulunmamasıdır. Çay tiryakisi olup "Çayı seviyorum ama uykum kaçıyor, içemiyorum veya çarpıntı yapıyor." diyen, kafein hassasiyeti olan ve doktorunun kafein sebebiyle tüketmesini uygun görmediği kişiler için de kafeinsiz çay öne çıkmaktadır. Ayrıca, çaydan ayrıştırılan kafein çözeltisi, basit işlemlerden geçirildikten sonra saf kafein elde edilmektedir. Elde edilen saf kafein, çok fazla kullanım alanı olması nedeniyle ürün içinde ürüne dönüştürülmekte diyebiliriz.

Oolong çayı... Oolong çay; yarı fermente çay olarak ifade edilmektedir. Yarı fermentasyon neticesinde tat olarak çiçeksi, meyvemsi tadın ön plana çıkması hedeflenmektedir.

Çay Tohumundan Yağ Üretim Projesi; çay tohumundan yağ üretimi önceden beri bilinen ancak ülkemizde yaygın ve sürdürülebilir üretimi olmayan bir sektördür. Doğu'nun zeytinyağı olarak bilinen ve yenilebilir yağ olan çay tohumu yağı, zeytinyağına benzer kimyasal kompozisyona sahiptir. AR-GE çalışmalarımız kapsamında Araştırma Enstitümüzde elde ettiğimiz çay tohumu yağıyla çayın bir alt sektörünü daha bölgemize kazandırmış bulunmaktayız. Üretiminde yeşil kabuklu, taze çay tohumları kullanılan ve üretim aşamaları sonunda kozmetik ve gıda saflığında çay tohum yağı üretilmiştir. Teşekkül olarak şimdilik nihai bir marka ürün için erken olsa da ham madde veya ara ürün olarak üretilen çay tohumu yağını ilk başta ilgilenecek firmalar için üretmek adına ortak çalışmalar yapmak üzere adımlar atmaktayız.

Özel tasarım ve gramajlarıyla prestij çaylarımız: Bunlar sırasıyla; Ovit, Ayder, Trabzon Uzungöl, Erzurum Palandöken, Artvin Kafkasör, Kemalpaşa Elekalı, Tirebolu Elekalı, Diyarbakır Ekstra, İstanbul Ayasofya, Ayasofya Elekalı, Ayasofya Organik, Farabi Elekalı, Farabi Organik, Farabi Bergamot Aromalı, Keyif ve Nadidem çaylarıdır.

Ev dışı tüketimine uygun konsept çaylarımız; Çaycı, Boldem ve Altınbaş Kolay Demlik şeklinde detaylandırılmıştır.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; çay sektörünün geleceğini yakından ilgilendiren Damızlık Çay Bahçesi Oluşturma Proje çalışmalarımız devam etmektedir. Verimden düşmüş, sürgün verme kabiliyeti azalmış ve ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerinin belirli bir program dâhilinde sökülüp nitelikli çay klonlarıyla yenilenmesi amacıyla gerekli olan damızlık bahçelerini oluşturmak için gerekli altyapı çalışmalarımız devam etmektedir. Teşekkülümüz 2019-2023 Stratejik Plan kapsamında, 2023 yılı sonuna kadar 100 bin nitelikli klon üretmek üzere Hayrat Fidanlığı'nda 50 dekar damızlık çay bahçesi oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

2021 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi -ki çay ihtisas üniversitesi- arasında Çay Bahçelerinin Rehabilitasyonu Projesine Ait İş Birliği Protokolü imzalanmış ve protokol kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; görüşmelerin teşekkülümüze, çay sektörüne, bölgemize ve memleketimize hayırlı olmasını temenni eder, saygılarımı sunarım.

Sayın Başkanım, kısa bir video gösterimimiz de var, Kurumu tanıma açısından.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Olur, izleyelim.

(Video gösterimi yapıldı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi, önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2019 yılı Alt Komisyon raporunda 2, 2020 yılı Alt Komisyon raporunda 3 öneri bulunmaktadır.

2019 yılının 1 no.lu önerisi ile 2020 yılının 2 no.lu önerisi benzer mahiyette olduğundan birlikte görüşeceğiz.

Şimdi, daha güncel olan 2020 yılının 2 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 2:

ÇAYKUR'un faaliyet alanının çay işlemek ve ürettiği ürünleri satmak olduğu gözden uzak tutulmadan AR-GE faaliyetleri ve damızlık çay bahçesi oluşturma çalışmaları ile Çaylık Alanların Yenilenmesi Projesi'ne katkı vermeye devam edilmesi, ancak projenin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığının da konuya dâhil olmasının sağlanması için ilgili merciler nezdinde girişimde bulunulması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yanıt için buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Ülkemiz ve özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi için stratejik ürün olarak değerlendirilen çay bitkisinin sürdürülebilirliğini sağlamak ve aynı zamanda mevcut çay plantasyon alanlarındaki verimden düşmüş, sürgün verme kabiliyeti azalmış, ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerinin belirli bir program dâhilinde sökülüp nitelikli çay klonlarıyla yenilenmesi amacıyla başlatılmış olan proje ve pilot çalışmaların hayata geçirilmesi için girişimler sürdürülmektedir.

Projenin hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulacak fidanların üretilmesi amacıyla gerekli olan damızlık bahçelerin oluşturularak gerekli altyapı çalışmalarına başlanmıştır. Teşekkülümüzün 2019-2023 Stratejik Plan'da 2023 yılı sonuna kadar 100 bin nitelikli klon üreterek Hayrat Fidanlığı'nda 50 dekar damızlık çay bahçesi oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

2019 yılında çay ihtisas üniversitesi olan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin yürütücüsü olarak yer aldığı TÜBİTAK Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı tarafından finanse edilen Çay Bitkisi Gen Havuzunun Oluşturulması ve Ticari Çay Çeşit Adaylarının Belirlenmesi isimli proje başlatılmış olup devam etmektedir.

2021 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi arasında Çay Bahçelerinin Rehabilitasyonu Projesi'ne ait iş birliği Protokolü imzalanmıştır. Bu protokole Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve 2021 yılı Yatırım Programı'nda yer alan bitkisel üretimi geliştirme projesi olan Çay Bahçelerinin Rehabilitasyonu Projesi kapsamında çay üretiminde verim ve kalitenin artırılması, sürdürülebilirliğinin sağlanması için ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerinin nitelikli çay fidanlarıyla yenilenmesi amaçlanmaktadır. Bu protokol kapsamında ÇAYKUR tarafından 15 dekar yeni damızlık çay bahçesi oluşturulacaktır. Çay Bahçelerinin Rehabilitasyonu Projesi'ne ait İş Birliği Protokolü kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Öneri üzerine üzerinde söz almak isteyen üyemiz var mı? Var.

Sayın Sertel, buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) - Hoş geldiniz; öncelikle, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Rize'ye geldiğimde ziyaret ettiğim bir kuruluş ÇAYKUR, hatta fabrikalarını da gezdiğimde... Türkiye'nin en büyük lezzetini, çay tadını Türkiye'ye taşıdığınız ve bu çabalarda bulunduğunuz için teşekkür ediyorum, aynı zamanda orada çalışan işçi kardeşlerimize, ustalara da çok teşekkür ediyorum.

2'nci öneriden başladı Başkan, 1'inci öneri okunmadı ama bu konuda da söyleyeceklerim var. Rize'de yaptığım görüşmelerde öğrendiğim şudur, siz de bunu teyit ediyorsunuz zaten, ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerinin yenilenmesinde büyük sıkıntı çekiliyor ve bu konuda sizin çabalarınızın Rize'de bulunan vatandaşla buluşması çok önemli. Çünkü ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçelerindeki verim açısından ve çayın kalitesi açısından bir düşüş görülüyor. Bunu önlemek için siz de yeni çalışmalar yapıyorsunuz ama Sayıştay ÇAYKUR'a -ben yedi yıldır KİT Komisyonundayım- aşağı yukarı yaklaşık yedi yıldır bu konuda bu öneriyi getiriyor. Biraz daha hızlı davranıp ve o

vatandaşla da buluşup o ekonomik ömrünü tamamlamış alanlardaki çayların sökülüp yerine yenilenme çalışmalarını hızlandırmanız gerekir diye düşünüyorum çünkü Türkiye’de çay tüketiminde çok önemli bir kuruluş olan ÇAYKUR’a bütün gözler çevrili ve ÇAYKUR’un lezzetini de aşağı yukarı diğer kurumlar pek yakalayamıyor.

Özellikle, organik çay bahçelerinde, organik çayın üretildiği alanların, organik çay üretimine yönelik alanların genişletilmesinden de yakındı vatandaşlar. “Çayın kalitesini bozduğunu ve her bölgede organik çay yetiştirilemeyeceğini, belli bölgelerde yetiştirileceğini.” bana söylediler oradaki üreticiler; ben de bunları kafamda not almıştım, bunları da size iletiyorum. Organik çayın belli bir bölgede tutulmasının yararlı olduğunu, diğer bölgelerde yenileme çalışmalarının hızla sürdürülmesi gerektiğini düşünüyorum ancak bu konuda en büyük sıkıntı ÇAYKUR’un içinde bulunduğu faiz sarmalı. Yani siz, bütçede sürekli zarar eden bir kuruluş hâlinde duruyorsunuz ve en büyük sıkıntı da aslında o. O 1’inci öneride -biraz sonra Başkan onu okutur sanıyorum- borçlanma sarmalının kırılmasına ilişkin Sayıştayın size önerileri var, onu o zaman konuşmak istiyorum. 2’nci öneriden başladı Sayıştay, 1’inci öneri atlandı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Atlanmadı Sayın Sertel, benzer mahiyette olduğu için daha önce, daha güncel olanı biz okuduk.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Benzer mahiyette değil, tamamen farklı Sayın Başkan; biri ÇAYKUR’un borç sarmalı içerisindeki...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz 19.1’deyiz daha Sayın Sertel.

ATİLA SERTEL (İzmir) – 19.1 yerine yani siz 2020’nin 2’nci önerisini okuttunuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Aynı ama.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Evet, aynı ama 1’i okutmadınız 2020’de, 2019’dan 2020’yle beraber yaptınız. Onu da okutacaksınız, tamam; onu da o zaman konuşacağımı söylüyordum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, peki, konuşun o zaman.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Yine kestiniz, tebrik ederim!

Şimdi, 2020’nin 1’nci önerisinde bu konuda konuşacağım. Niçin çay alanları yenilenemiyor? O konuda sizin içinde bulunduğunuz sıkıntıları da öneri 1’de anlatacağım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Buyurun Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Sayın Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri, Sayıştayın kıymetli temsilcileri, kurumun yöneticileri; öncelikle, hoş geldiniz.

Tabii, ÇAYKUR’un denetiminde en önemli maddelerden bir tanesi bu. Çay varlığının, çay ekiminin, çay hasadının, varlığının devam edebilmesi için muhakkak bunların yenilenmesi... Aslında, bizim gibi bol miktarda ifadelerde bulundunuz: “Şu üniversitelerle iş birliği yapıyoruz. Şu kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapıyoruz. Yine, Çay Araştırma Enstitüsü sadece bizim bünyemizde var.” Biz, aslında, Komisyon olarak bunun sonuçlarını da görmek istiyoruz. Yani 2019, 2020, 2021, 2022... Ben de Karadeniz Bölgesi milletvekiliyim, bu konularla ilgili bize de bol miktarda talepler ve sıkıntılar geliyor. Bize bir şey söyleyebilir misiniz? Yani işte “2020 yılında şu kadar yenileme yaptık, 2021’de şu kadar yaptık, 2022’de bu kadar veya hedeflerimiz var; mesela, on yılın sonunda, beş yılın sonunda

bunların tamamını elden geçireceğiz.” diyebilir misiniz? Bu konuda neredesiniz? Yoksa hepimizin burada sorunu anlatmakla bir yere varamayacağı aşîkâr, biraz da çözüm önerileri üzerinde konuşmamız lazım. Bu konunun öneminin altını çizmek istedim.

Tabii, bunun Çay Kanunu’yla da muhakkak bir bağlantısı vardır diye düşünüyorum. Meclisin bu dönemi başlayalı üç yıl oldu, ilk toplantımızda size... Çünkü bu Komisyonda tabii, hepimiz farklı siyasi partilere mensup olmakla birlikte kurum ve kuruluşların denetimini hepimiz bir üst yönetim gibi algılıyoruz, bu konuda bir sorun yok. Ben başta size, yönetiminize “Bu Çay Kanunu’yla ilgili bir çalışmanız var mı? Ne istiyorsunuz, ne talep ediyorsunuz? Çay Kanunu’nun içerisinde neler olmalı?” diye talepte bulundum, “Bu talepler çerçevesinde de kanun teklifi verelim.” diye size teklifte bulundum ama maalesef, kurumunuzdan böyle bir geri dönüş olmadı. 3’üncü yıl da bitti, ne 3’ü, 4’üncü yıl bitti, önümüzde seçime bir yıl var; biz hâlâ konuşuyoruz, konuşuyoruz, konuşuyoruz. Konuşmayı bırakıp biraz icraat yapalım diyorum. Özellikle, buradan tekrar söylüyorum kayıtlara geçmesi açısından: Çay Kanunu’yla ilgili nasıl bir hazırlığınız var? Neleri içermesini bekliyorsunuz? Bununla ilgili ben, sadece ben değil, Komisyon üyeleri de dâhil sizden yazılı bilgi istiyoruz.

Yine, aynı şekilde, bu çay bahçelerinin yenilenmesine yönelik çalışmalarınızdan somut örneklerle ne yaptığınızı ifade edebilir misiniz?

Teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Yaşar.

Buyurun Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdür, değerli Yönetim Kurulu üyeleri, kıymetli bürokratlar, Sayıştayın kıymetli denetçileri ve milletvekili arkadaşlarım; Komisyona hepiniz hoş geldiniz.

Bulguda “Ekonomik ömrünü tamamlamış çay bahçeleri” ifadesi yer alıyor. Acaba gerçekten ekonomik ömrünü tamamlayan sadece çay bahçeleri mi, yoksa ÇAYKUR’un elinde, depolarında ömrünü tamamlamış çay stokları da bulunuyor mu? Şimdi, tabii, bu iddiayı somut hâle getirmek için her zamanki gibi resmî bir belgeye ihtiyacımız var ve bende de o resmî belge var. Sayıştayın 2020 yılı ÇAYKUR Taslak Raporu’nda bir bulgu var ancak bulgu sansürlenerek yayınlanan raporda yer almıyor. Bulgu diyor ki: “İstanbul Bölge Müdürlüğünde 2018 yılında son kullanma tarihi geçmiş olan mamul çay stoklarının bulunması.” ÇAYKUR Pazarlama Dairesi Başkanlığı Yönetim Kuruluna bir yazı yazıyor 14/1/2019 tarihinde, diyor ki: “İstanbul Pazarlama Bölge Müdürlüğünden alınan 17/5/2018 tarih ve 5/6/2018 tarihli yazılarda teşekkülümüz ihracat bayiliğini yapan Çaytaş firması yaşadığı finansal problemlerden ötürü sipariş ettiği çayları alamıyor, ihraç edemiyor ve bu ürünlerin son kullanma tarihlerinin bazılarının dolmasına üç ay kaldığı, diğerlerinin de son kullanma tarihine yaklaştığı ifade ediliyor ve ihracat için üretilen ürünlerin paket ve ambalajları da değişik olduğu için yurt içi piyasasında satışlarının gerçekleşmediği belirtiliyor. İstanbul Bölge Müdürlüğü gönderilen talimat gereğince son kullanma tarihi yaklaşan toplam 63.392 kilogram çayın 51.772 kilogramını son kullanma tarihinden önce kampanyalı olarak satmış fakat geriye kalan ve 2018 Mayıs ayı tarihi itibarıyla zaten kullanım süresinin dolmasına üç ay kalmış olan 11.620 kilogram çayın ise Nisan 2021 tarihi itibarıyla Bölge Müdürlüğü depolarında bekletildiği tespit edilmiştir.” diyor Sayıştay.

İstanbul Pazarlama Bölge Müdürlüğünün 2018 yılının Mayıs ve Haziran aylarında yazdığı ve kullanım süreleri bitmekte olan ve ivedi çözümler gerektiren ürünlerle ilgili yazılar ÇAYKUR Yönetim Kurulunun gündemine yaklaşık sekiz ay sonra gelmiş ve on ay sonra ise Bölge Müdürlüğüne bildirilmiş; yani son kullanma tarihleri dolduktan sonra Yönetim Kurulu karar almış. “Bu gecikmeler

sonucunda yaklaşık 12 ton çayın son kullanma tarihi geçirilmiş olup söz konusu çay stoku yaklaşık iki yıldır bir işlem yapılmadan İstanbul Bölge Müdürlüğü deposunda bekletilmektedir.” diyor Sayıştay. “Söz konusu 11.620 kilogram son kullanma tarihi geçmiş çayla ilgili olarak bir karar verilmesi ve karar doğrultusunda işlem yapılmasının yanında, söz konusu çayın son kullanma tarihinin geçirilmiş olmasından kaynaklanan zararın tespiti ve var ise sorumlularına rücu edilmesi için konunun ÇAYKUR Teftiş Kurulunca incelenmesi ve soruşturulması gerekmektedir.” diyor Sayıştay. Şimdi soruyorum, ne yaptınız bu konuyla ilgili? Bunun da sizden yanıtını istiyorum.

Diğer taraftan, Sayıştay diyor ki: “Sonuç olarak her ne kadar idaresi cevabında -yani kamu idaresi olarak bir yanıt veriyorsunuz- son kullanma tarihi geçmiş olan çayların Haziran 2020 tarihinde satıldığı ileri sürülmekte ise de denetim dönemi içerisinde İstanbul Bölge Müdürlüğüyle görüşülmüş ve bahse konu 11.620 kilogram çay stokları üç parti hâlinde ki 9 Nisan 2021 tarihli malzeme stok fişleriyle tarafımıza ibraz edilmiş ve bu tarih itibarıyla da söz konusu çayların İstanbul Bölge Müdürlüğü depolarında bulunduğu ifade edilmiştir. Yani Sayıştaya yanlış bilgi veriyorsunuz, “Bu çaylar satıldı.” diyorsunuz ancak Sayıştay bu çayların satılmadığını, ömrü geçen çayların hâlâ stokta, depoda tutulduğunu resmî olarak belgelemiş. Sayıştay diyor ki: “Yaklaşık 12 ton çayın 6 tonu Ekim 2018, diğer 6 tonu ise Kasım 2018 son kullanma tarihine sahiptir; dolayısıyla söz konusu çayların Haziran 2020 tarihinde satıldığı kabul edilse dahi satılan bu çayların gerek halk sağlığı açısından temel bir gıda olması gerekse son kullanma tarihinden yaklaşık iki yıl sonra ticarî bir işleme konu teşkil ederek satılmış olması, tarım, gıda, sağlık ve ticaret mevzuatı açısından uygun değildir. Yönetim Kurulunun 14/1/2019 tarihli kararıyla son kullanma tarihi geçmiş olan çayların satışı için onay verildiği tespit ediliyor. Yani pes ki ne pes! Baştan aşağı hatalar zinciri ve aynı zamanda da bu suç örtbas edilmeye çalışılmış.

Bakın, Sayıştay ne diyor: “Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği hükümlerine bu durum aykırıdır.” Yani “Son tüketim tarihi, aslında, tavsiye edilen tüketim tarihidir.” diye aynı zamanda böyle bir iddianız da var. Bu iddiayı da Sayıştay yine çürütüyor ve Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği’ni de yazmış bulgusunda ve burada hangi ürünler için son kullanma tarihî, tavsiye edilen son kullanma tarihidir, tavsiye edilen kullanma süresini ifade eder diye madde madde yönetmeliği yazmış; sonra da diyor ki: “Anılan mevzuat hükmünde de açıkça görüldüğü gibi, çay ve çay ürünleri yönetmelikte zikredilmediğinden kamu idaresi cevabında bu ürünlerin üstelik biraz gecikmeli satışının yapıldığı belirtilmesine rağmen bu satışın varlığı kabul edilse bile çayların son kullanma tarihinden yaklaşık iki yıl sonra gerçekleşmiş olması gerek halk sağlığı açısından gerekse ÇAYKUR’un marka değeri ve imajı açısından doğru ve kabul edilebilir bir uygulama değildir.” Yani son kullanma tarihi bittikten iki yıl sonra bu çayların satışını gerçekleştirmiş oluyorsunuz. Eğer sattıysanız, vatandaşlarımıza son kullanma tarihi iki yıl geçmiş çay satmışsınız; eğer satmadıysanız -ki “Sattık.” diyorsunuz- o zaman depoda yer alıyor ve yine büyük bir kamu zararı var yani neresinden baksak tam bir felaket ve Sayıştay diyor ki: “Oluşan zararın ve sorumluların belirlenmesi konusunda ÇAYKUR Teftiş Kurulu Başkanlığınca inceleme ve soruşturma yapılması önerilir.” Evet, inceleme, soruşturma başlattınız mı, yaptınız mı? Bunu soruyorum.

Aynı zamanda, bu bulgu taslak raporda yer alıp da nasıl Sayıştay raporuna girmiyor, bu da, nasıl girmediyi de hayret verici bir olay. Gizli bir el geliyor, bu bulguyu buradan çıkarıyor. Zaten kamu idaresi de cevabında bu bulgunun çıkarılmasını aslında istemiş, böyle bir durum.

Şimdi, benim sorum şu: Siz yurt dışına ihraç edecek olsaydınız, son kullanma tarihi iki yıl geçmiş ürünleri yurt dışına ihraç edebilir miydiniz, gönderebilir miydiniz? Bunu Avrupa Birliği ülkeleri, diğer ülkeler, paketin üstünde yazan son kullanma tarihi iki yıl geçmiş ürünü “Nasıl bu da tavsiye edilen bir tarihtir.” deyip iki yıl sonra satın alır mı?

Diğer taraftan, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Yönetim Kurulunda; bu, fiziken, aslında somut olarak çok acayip bir durum. Yani sanki AK PARTİ’de veya devlet kadrolarında ÇAYKUR’da görev alacak, çok daha fazla mesaisini ve zamanını bu Kuruma ayıracak kamu görevlisi yokmuş gibi Sayın Ekrem Yüce Tarım ve Orman Bakanlığının temsilcisi ve yetkilisi olarak o da enteresan yani Büyükşehir Belediye Başkanı ama Tarım ve Orman Bakanlığını temsil ederek Yönetim Kurulunda yer alıyor ve bu kararlar alınıyor. Yani bu geç Yönetim Kurulu kararının alındığı dönemdeki Yönetim Kurulu üyelerinin bir kısmı şu anda hâlâ Yönetim Kurulunda ve bu konunun da sorumlusu durumunda. Yönetim Kurulu geç karar alıyor, Yönetim Kurulu yeterince hızlı aksiyon alamıyor demek ki. Yani Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanının çok daha fazla mesaisini, yirmi dört saatini Sakarya’ya ayırması gerekirken neden kalkıp da ayda 2 kez Rize’ye gidip, mesaisini bölüp, Sakarya’nın işlerini bırakıp veya gittikten sonra bu kez de ÇAYKUR’un işlerini bırakıp Sakarya’yla ilgilenmek durumunda kalıyor? Yani AK PARTİ’nin kendi bünyesinde gününün yirmi dört saatini görev aldığı kuruma ayıracak yeterince kadro mu yok veya çay konusunda tecrübeli ve bunu yönetecek kadro mu yok?

Şimdi, burada şöyle bir konu var, bunu da ifade edeyim yeri gelmişken: Sadece Tarım ve Orman Bakanlığında...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Toparlayalım Sayın Deniz Yavuzylmaz, süremizi aştık.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Peki, o zaman bunu ilerleyen bulgulara söyleyeyim.

Bu konuyla ilgili soruşturma açtınız mı? Teftiş Kurulu harekete geçti mi veya konuyla ilgili bir suç duyurusunda bulunuldu mu? Bu konuyu dile getirmekten çok üzüntü duyuyorum ama dile getirmek zorunda olduğum bir toplantı. ÇAYKUR’a ne denli büyük bir zararlar verildiği yani bu konu itibarıyla söylüyorum ve bunun da gizlenmeye çalışıldığını ve ispatı durumunda bu konuyu açıklamanızı sizden istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Yavuzylmaz.

Sayın Genel Müdürüm, sayın vekillerimizin sormuş olduğu soruları geneli üzerinde görüşmeler tamamlandıktan sonra size söz verdiğim esnada yanıtlarsınız.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlemede kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, 2019 yılının 2 no.lu önerisi ile 2020 yılının 1 no.lu önerisi benzer mahiyette olduğundan birlikte görüşeceğiz.

Şimdi, daha güncel olan 2020 yılının 1 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 1:

ÇAYKUR'un büyümeye devam eden borçlanma sarmalının kırılabilmesi için 752 milyon TL'lik ödenmemiş sermayenin ödenmesi konusunda girişimde bulunulması ve işletme faaliyeti zararı yerine kalıcı olarak işletme faaliyeti kârı elde edilmesine yönelik tedbirlerin alınması suretiyle yıl içi kredi, anapara ve faiz ödemesinden daha az kredi kullanımında bulunulması ve borç çevirme oranının 100'ün altına düşürülmesi önerilir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, yanıt için buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Teşekkülümüzün sermayesi 14/12/2020 tarih ve 3302 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 750 milyon TL artırılmıştır. Teşekkülümüzün büyümeye devam eden borçlanma sarmalının kırılabilmesi için 750 milyon TL'lik ödenmemiş sermayenin ödenmesi konusunda girişimlerde bulunulmuş ve 21/1/2021 tarihinde 249 milyon 999 bin 750 TL, 9/2/2021 tarihinde 250 milyon 250 bin TL, 4/3/2021 tarihinde 250 milyon TL Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından teşekkülümüz hesaplarına yatırılmıştır, 750 milyon TL 2020 yılından devreden kredilerin ödenmesinde kullanılmıştır. Sayıştay raporlarında belirtildiği gibi, 2021 yılı satış hasılatlarımızın artırılarak borç çevirme oranı 100'ün altına düşürülmüştür.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Sayın Sertel, öneri üzerinde söz aldığınız için buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Genel Müdürün ÇAYKUR'un içerisinde adım adım yetişerek göreve gelmesi gerçekten önemli bizim için çünkü kurumların içerisinde liyakatle yükselmek, o kurumun en alt seviyesinden en üste çıkmak bence çok önemli çünkü kurumu iyi tanıyor ve kurumla ilgili çalışmaları iyi koordine ediyor diye düşünüyoruz. Bu anlamda Genel Müdür kadar Yönetim Kurulu üyelerinin de çaydan anlayan, çaya destek verecek, vakit harcayacak insanlar olmasında yarar gördüğümü belirtiyorum. Sakarya Büyükşehir Belediyesi Başkanın da ÇAYKUR'un yönetiminde ne aradığını ben de doğrusu merak ediyorum çünkü bunun çok önemli bir yanı var, kurumu faiz ve borç sarmalına düşürdüler. Kurum en son 2016 yılında 82 milyon lira kâr etmişti. Aslında, kurum kâr eder bir kurum çünkü ÇAYKUR güçlü bir kurum. 1947'de rahmetli İsmet İnönü'nün kurdurduğu fabrikalardaki 1935'te Rize'de ziyareti sırasında Dursun Kazmaz'ın makalesinde geçtiği gibi, orada çayı tadan rahmetli İsmet İnönü "Buna sahip çıkalım, bu bitkiye sahip çıkalım; bu, Rize'yi kurtaracaktır." diyen insan olarak ÇAYKUR'un kuruluşunda ve fabrikaların kuruluşunda ön almıştır ve o döneme kadar Zihni Derin'in çabalarıyla 1937 yılında Rusya'dan getirildiği söylenen çayın üretimine başlanmıştır. Türkiye'nin çay ihtiyacını karşılayan bir kuruluş olması açısından bu kurumun ayakta kalması, hayatta kalması çok önemli ama 1900'lü yıllarda, 2000'li yıllarda, 2016'ya kadar kâr eden bu kuruluş 2016 yılında 82 milyon kâr ettikten sonra o gün bu gündür yani 2016'dan bu yana kâr edemiyor. Özellikle Varlık Fonuna devredildikten sonra zararının 700 milyon TL olduğunu görüyoruz. Ağır bir finansman sıkıntısı çeken kurumun zararlarının yüzde 50'sini çekilen kredilerini faizlerinin oluşturduğunu da biliyoruz. Şimdi, bir faiz sarmalına girmiş ve bu sıkıntıyı da Sayıştay bu maddelerde sürekli dikkate sunuyor, diyor ki: "Sizin faiz sarmalından kurtulmanız lazım; bu, kuruluşun geleceği açısından çok önemli." Öyle ki 2018 yılında 657 milyon TL, 2019 yılında 635 milyon TL, 2020 yılında 547 milyon TL, 2021 yılında ise 503 milyon 840 bin TL zarar edilmiş. 2021 yılı zararı 2017 yılı oranına göre yüzde 88 oranında büyümüş. Yani faizin "nas" olarak değerlendirildiği bir dönemde 2019 yılında 394 milyon 638 bin TL, 2020 yılında 322 milyon 609 bin TL faiz ödemiş kurum. Bu faizler de kurumun belini büküyor ve zarara uğrattıyor. Aslında kurum bu faiz sarmalından kurtulsa çay üreticisine büyük destek verecek, ürettiğiyle kendini çevirecek ve kâr edecek bir kuruluş hâline getirilebilir. Bu konuda burada

siyasi iktidarın ÇAYKUR'un bu faiz sarmalından kurtarılması için gerekli müdahalenin yapılması gerektiğini bilmesini ve iktidarın bu konuda ÇAYKUR'u kendi kaderiyle baş başa bırakan bir yapı olarak değil, destek veren bir yapı olarak ortaya çıkmasını çok isterim.

Şimdi, benim sorum şu: -Sorularım var bu konuda- 2021 yılında faizler için ne kadar ödediniz? 2021 yılındaki zararın yüzde kaçını finansman giderinden kaynaklı? 2021'den 2022'ye devreden kredi tutarı, bu yıl da katlanmak zorunda olduğu finansman gideri ne oldu? Onu öğrenmek istiyorum. Yaş çay alımı için yeni bir kredi çektiniz mi tüketiciye ödemek için, çektiyseniz ne kadar kredi çektiniz ve faiz olarak ne kadar ödeyeceksiniz? Bu yıl faizlerin de ciddi şekilde arttığını görüyoruz, bu faizlerin artması sizi önümüzdeki süreçte finansmanda darboğaza sokacak mı, bunu aşmak için ne gibi tedbirler aldınız?

Dediğim gibi ÇAYKUR Rize'de, Karadeniz'de, Trabzon'da, Giresun'da yaşayan insanlarımız için çok önemli bir kuruluş. Çay bitkisi çok önemli bir bitki ve orada yaşayan insanların yaşam kaynağı çay. O konuda Rize'nin ve diğer illerimizin çay üreticilerinin desteklenmesi doğrultusunda ÇAYKUR'a büyük bir görev düşerken ÇAYKUR'un faiz sarmalı içerisinde olması da bizim içimizi acıtıyor ve bizi gerçekten üzüyor. O anlamda, sizin bundan sonraki çalışmalarınızda kurumu faiz sarmalından kurtarmak için ne gibi çalışmalarınız var, ne gibi düşünceleriniz var? Onları sizden sözlü ya da yazılı olarak öğrenmek isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Evet, öneriyle ilgili Sayıştayın görüşünü alalım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Başkanım, benim de bir söz talebim vardı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayıştay, raporunda çarpıcı bir şekilde gerçekleri yazmış. Ben, bir paragrafta ÇAYKUR'un içinde bulunduğu mali krizi... Ki bu, Türkiye'deki ekonomik krizin tetiklediği bir durum yani “Faize karşıyız, karşıyız, karşıyız.” deyip nasıl böyle devlet kurumlarına ve kuruluşlarına, devlete ait şirketlere, vatandaşlara faiz gerçeğinin nasıl yaşatıldığıyla ilgi çok çarpıcı bir durum.

Bakın, Sayıştay raporunda diyor ki: “Başka bir ifadeyle, 2020 yılında kredi, anapara ve faiz borcu ödemesi için ne kadar borçlanma yapıldığını ifade eden borç çevirme oranı önceki yılki yüzde 111 seviyesinden yüzde 103 seviyesine gerilemiştir.” Yani “ÇAYKUR, 2020 yılında 100 birim anapara ve faiz borcu ödemek için 103 birim borçlanmıştır.” diyor. 100 birim anapara ve faiz ödemesi için 103 birim borçlanıyor. Yahu ne oldu, ÇAYKUR tefecinin eline mi düştü? Bunu bir açıklayın. Yani, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Türk lirası basıyor, Hükûmetin bir ekonomi politikasının olması lazım ama daha kendi devlet kurumumuz dahi 100 birim anapara ve faiz ödemek için 103 birim borçlanmak zorunda kalıyor; inanılmaz, dehşet verici!

Şimdi, geçtiğimiz yıllara...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir daha söyler misiniz?

DENİZ YAVUZYILMAZ – Geçtiğimiz yıllara bakarsak...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzılmaz, o borçlanmayla ilgili...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “103 birim borçlanmıştır.” diyor yani raporda yazıyor, Sayıştay yazıyor.

Şimdi, bakın, ben size Sayıştay raporuyla ÇAYKUR'un mali hikâyesini teker teker anlatayım. Yıl 2014, ÇAYKUR'un kârı 12 milyon 62 bin 125 lira; yıl 2015, ÇAYKUR'un kârı 22 milyon 671 bin 423 lira; yıl 2016, ÇAYKUR'un kârı 82 milyon 123 bin 536 lira. Yıl 2017, artık 2017'de ne oluyorsa ÇAYKUR birdenbire zarar etmeye başlıyor ve 267 milyon 742 bin 417 lira zarar ediyor.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Sistem değişiyor, Cumhurbaşkanlığı sistemi geliyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neden? Onu da Sayıştay raporu açıklıyor, diyor ki: “5/2/2017 tarih ve 29970 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla ÇAYKUR, Türkiye Varlık Fonuna aktarılmıştır.” Hoş geldin Türkiye Varlık Fonu! Ve ÇAYKUR’un neredeyse batış süreci hızlanarak devam ediyor.

Yıl 2018, ÇAYKUR'un zararı 657 milyon 86 bin 397 lira. Çok istikrarlı, dibe doğru devam ediyor; yıl 2019, ÇAYKUR'un zararı 635 milyon 92 bin 521 lira ve yıl 2020, ÇAYKUR'un zararı 547 milyon 247 bin 289 lira. Yani, son dört yılda ÇAYKUR'un toplam zararı, ÇAYKUR Türkiye Varlık Fonuna aktarıldıktan sonra 2 milyar 107 milyon 168 bin 624 lira ve bu zarara bulunduğu yıldaki dolar kuruna dönerek yani paranın gücünü kaybetmemiş hâliyle baktığımız zaman bu zararın bugünkü karşılığı bu rakamın 2 katı. İşte, ÇAYKUR'un içine düşürüldüğü açmaz bu. Böyle miydi ÇAYKUR? Bakın, kâr ediyordu. Ne oldu? Türkiye Varlık Fonuna aktarıldı. Hani kurumlar daha hızlı yönetilecekti Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçilince?

Bakın, ÇAYKUR'un Yönetim Kuruluna alacak birileri kalmıyor ki günün sonunda işi bildiği düşünülerek Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı ÇAYKUR'un Yönetim Kurulunda yer alıyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzyılmaz, Sayın Başkan daha önce orada sekiz yıl boyunca Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmış; yalnız, lütfen, biraz CV'ye bakalım, ondan sonra bir değerlendirme yapalım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben fiziken...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Lütfen ama ikide bir aynı şekilde...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Fiziken insanların yirmi dört saati var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama bakın, anladım da tecrübesi var, geçmişi var, “background”u var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Süpermen mi, Batman mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – CV'sine bakalım Sayın Başkanın, sekiz yıl Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmış Sayın Başkan.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya Süpermen mi, Batman mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tecrübesi var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sakarya'dan Rize'deki Yönetim Kurulu toplantısına ışınlanarak mı gidiyor?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İcracı bir şey değil ki, tecrübesi var, tecrübesinden yararlanmak için oraya...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, ışınlanarak mı gidiyor?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ayrıca Tarım Bakanlığında da müşavir olarak da görev almış. Lütfen, Sayın Yavuzyılmaz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapmayacak madem bu kadar...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, canım, size mi soracaklar ya böyle bir şey yapıp yapmayacaklarını? Lütfen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman siz üç görev daha verin; aynı zamanda Bakan Yardımcısı...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Olabilir, verebiliriz, ne olacak? Verilir, ne olacak?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Aynı zaman başka bir kurumun yönetim kurulu başkanı da olsun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tamam, lütfen, Sayın Yavuzyılmaz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanlığına haksızlığı siz ve sizin kurduğunuz bu sistem yapıyor; hatalı olan şey bu işte.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Hem Adapazarı’nı iyi yönetiyor hem de ÇAYKUR’da görevini layıkıyla yönetiyor. İki işi aynı anda yapamaz mı?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani başka birini eğer ÇAYKUR Yönetim Kurulu için yetiştiremiyorsanız...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Demek ki sizler iki işi aynı anda yapamıyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Belediye Başkanı kendisi, Belediye Başkanı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İki işi aynı anda yapamaz diye bir şey mi olur ya? Lütfen, iki işi aynı anda yapamayacak kadar...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada 2 milyar liralık bir zarar...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Başkanım, komik komik şeyler söylemeye başladınız.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Lütfen, lütfen, siz komik duruma düşüyorsunuz, siz komik duruma düşüyorsunuz ya! Eleştirilerinizle komik duruma düşüyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada 2 milyar liralık zarar var.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Hakikaten komik şeyler söylüyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, bakın, yönetilse de şirket bir noktaya gelse, tamam; 2 milyar lira zarar ediyor ya!

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ya bizi niye konuşuyorsunuz yani “Siz iki işi yapamıyor musunuz?” falan diye. Ne karıştırıyorsunuz siz bizi ya!

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sizi seviyoruz da onun için karıştırıyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Yavuzyılmaz.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanından başka adam yok muydu bu görevi yerine getirecek?

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sakarya Belediye Başkanının Sakarya’ya hizmet etmediği gerçeği var, ÇAYKUR’a da etmiyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bitti mi Sayın Yavuzyılmaz?

ATİLA SERTEL (İzmir) – ÇAYKUR’a da edemiyor, Sakarya’ya da edemiyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Oldu olacak Cumhurbaşkanı adayı çıkarın.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, lütfen...

TAMER DAĞLI (Adana) – Bizim adayımız belli.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bizim adayımız belli, siz adayınızı belirleyin, siz adayınızı belirleyin.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sizin aday daha tam belli değil.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bizim adayımız belli.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Kendi ağzından açıklasın.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Yavuzyılmaz.

İRFAN KARTAL (Van) – Sayın Başkan, kurumu konuşalım, şahısları... Lütfen kurumu konuşalım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Peköz.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Sayın Başkan, kurum temsilcileri; sizleri selamlıyorum.

Bir düzeltmeyle başlamak istiyorum. Sunumunuzda Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü yazılacak yerde “Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü” yazılmış. Orada ki fazladan “ü” aidiyet bildirdiği için müdürün işletmesiymiş gibi anlaşılıyor, onun düzeltilmesini öncelikle rica ediyorum. Uzun seneler düzeltmenlik yaptığım için takılıyorum konuya, beni rahatsız ediyor, onun için.

Değerli arkadaşlar, biraz önce arkadaşlar rakamları söyledikleri için onları tekrarlamak istemiyorum zaman almamak için. 2017 yılına kadar kâr eden bir işletme 2017 yılında fona devredildikten sonra zarar etmeye başlıyor. Son dönemlerdeki kredi bakiyeleri şöyle: 2016’da 1,3 milyar, 2017’de 1,5 milyar, 2018’de 2,1 milyar, 2019’da 3,5 milyar, 2020’de ise 4,2 milyar. Sayıştay, kredi borcu 4,2 milyar TL’ye ulaşan kurumun 2020 yılında kullandığı banka kredilerine ilişkin tespitlerde bulunuyor ve bu rapora göre 2020 yılında toplam 10,8 milyar TL banka kredisi kullanan ÇAYKUR, 10,1 milyar TL geri ödeme yapıyor. Kurum 2020 yılında kullandığı banka kredileri nedeniyle 322 milyon lira faiz ödemesi yapmış. Kredilerin yüksekliği ayrı bir konu. Çay stoklarının gereksiz yere depolarda bekletilmesinin fazla kredi kullanıma sebep olduğu tespitinde bulunulmuştur.

2020 yılı sonu itibarıyla ÇAYKUR’un depolarında 3 milyar 314 milyon TL’lik 131 bin 753 ton mamul stok bulunmaktadır. ÇAYKUR’un son üç yılda gerçekleştirdiği stok miktarları her gün biraz daha artmakta, bu da ciddi zararlara neden olmakta ve ÇAYKUR’un her yıl daha fazla zarar etmesine ve faiz ödemesine sebep olmaktadır.

En son, yapılan ithalatla yüzde 18’lik bir artış, ihracatta ise yüzde 20’lik bir artış olmuş. Bu ithalatın özellikle fermente çaylardan, yeşil ve siyah fermente çaydan oluştuğu da düşünülürse önümüzdeki dönem bu borcun, bu yükün daha da ağırlaşması söz konusudur. O nedenle de 2017’den sonraki durumun kötüleşmesi ve stoklarda çok fazla çay bulunuyor olması... Yani neredeyse şu andaki bir yıllık üretim kadar stoklarda çay var; biraz önce onunla ilgili sorunlar da ayrıca dile getirildiği için getirmek istemiyorum. Bununla ilgili nasıl bir çalışma yapmayı düşünüyorsunuz ve zarar etmeyi tekrar kâr edebilir duruma gelmesini, en azından başa baş gelmesini nasıl sağlamayı düşünüyorsunuz? Bunu bir öğrenmek istiyorum.

Şimdilik bu kadar, geneli üzerine daha sonra söyleyeceklerim var.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Peköz.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlemede kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylelikle, 2019 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi 2020 yılı önerilerinin görüşülmesine başlıyoruz.

2020 yılının 1 ve 2 no.lu önerilerini görüşmüştük, bu nedenle 2020 yılının 3 no.lu genel önerisini okutuyorum.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri:

2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu’nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – 2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu’nda yer alan diğer bulgu ve öneriler de yerine getirilecektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Evet, böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerinde görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize ben söz vereceğim.

Sayın Peköz, buyurun...

Bir saniye...

Sayın Zeybek, siz mi söz istediniz buradan göremiyorum da...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Orhan Sümer...

ORHAN SÜMER (Adana) – Sayın Peköz de başlayabilir isterse.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Sümer...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İki işi bir arada yapabiliyordunuz; nasıl göremiyorsunuz? Hayret!

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yalnız, size doğru çekerseniz lambalarınızı... Bakın, siz lambalarınızı kendinize doğru çektiğiniz zaman biz görüyoruz; siz, görmememiz adına böyle bir...

Buyurun Sayın Sümer.

ORHAN SÜMER (Adana) – Mustafa Başkanım, son iki haftadır siz özellikle ya bizim arkadaşlara gol atmak için çok iyi pas atıyorsunuz ya da bizim arkadaşlar bilerek size pas atıyor yani bugünlerde Atıla ağabey muhteşem.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz gollük pas vermeyiz, biz gol atarız her zaman; son yirmi yıldaki geçmişimize şöyle bir bakın.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sandıkta da biz atıyoruz golü.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kendi kalenize bayağı gol atıyorsunuz; gol tablosunu görmek için dolar ve euronun bugün geldiği seviyeye bakarsanız kaç golü kendi kalenize attığınızı görürsünüz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Sümer, buyurun.

ORHAN SÜMER (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de Sayın Genel Müdüre ve çalışma arkadaşlarına başarılar dilerim.

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü Varlık Fonuna devrolunana kadar yani 2017 yılına kadar her sene kâr açıklayan bir kuruluşumuzdu, 2017’de Varlık Fonuna devrolduktan sonra sürekli zarar etmiş; Deniz arkadaşımız hepsini yıl yıl açıkladı, ben onlara girmeyeceğim. Bu durum maalesef KİT’lerin Varlık Fonu üzerinden sömürülmesini, zarar ettirilmesini ve özelleştirilmesini akla getiriyor çünkü hakikaten iyi niyetle idare edilen KİT’lerimiz Varlık Fonuna devredildikten sonra maalesef ne acıdır ki çok büyük zararlarla günü kapatmaya başlıyor, her sene de bu zararlar artarak devam ediyor.

Ayrıca, Varlık Fonuna devir sonrasında süreklilik arz eden zarar süreçleriyle ilgili sorgulama ve denetleme yapmış mıdır Genel Müdürlük? Kurumun özellikle 2017 yılından sonra zarar eder hâle gelmesinin sebepleri araştırılmış mıdır?

Tüm kamu kurumlarında çay kullanımı olduğu bilinmektedir, Genel Müdürlüğün tüm kamu kurumlarının çay ihtiyacını karşılamak gibi projesi olmuş mudur? Bu durumu destekleyen kurumlar var mıdır, varsa hangileridir?

“Zarar ettir, özelleştir.” anlayışı kapsamında acaba Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün de özelleştirilmesi durumu gündemde midir? Bu konuda kurumun görüşü nelerdir veya kurumun bu konuyla ilgili herhangi bir çalışması var mıdır?

Yurt dışından ülkemize çay getirildiği, özellikle İran’dan gelen kuru çayın kaçak yollarla satıldığı kamuoyu gündemine yansımıştır, özellikle bizim Adana gibi illerimizde her gittiğimiz semtte de çok fazlaca bunu görebiliriz; bu aşamada son üç senede tespit edilen kaçak çay tonajı ne kadardır, hangi ülkelerden getiriliyor, önlem amaçlı hangi tedbirleri almaktadır kurumunuz? Şu anda stokta bekleyen çay miktarı ve piyasa değeri ne kadardır? Son üç yıl itibarıyla toplanan yaş çayın ne kadarı ÇAYKUR, ne kadarı özel sektör tarafından işlenmiştir?

Sayın Cumhurbaşkanının gezilerinde dağıtılan çaylar ÇAYKUR’dan mı temin edilmektedir eğer öyleyse bu zamana kadar Cumhurbaşkanlığına kaç ton ya da kaç paket çay temini yapılmıştır? Bunun için Cumhurbaşkanlığından alınan ödeme miktarı ne kadardır? Dağıtılan çaylar, ÇAYKUR’dan temin edilmiyorsa Kurumunuzun bu konuyla ilgili görüşleri nelerdir? Alınan çay daha pahalı ya da kaliteli olduğu için mi tercih edilmemiştir?

Ayrıca, özellikle bizim Ordu Milletvekilimiz ile bir milletvekili arkadaşımız iki gün önce televizyonlara da yansıttı, bu emekli olan arkadaşlardan, personelden sonra son günlerde kamuoyuna yansıyan ciddi anlamda birçok eleştiri var. Rize’de birçok genç arkadaş televizyonlara çıkıp “Her türlü başvurumuzu yaptık, hem İŞKUR’dan hem de müdürlükten gelen yazı müspet ama daha sonra iş hakkımız elimizden alındı.” diye hem birçok yayın organında hem de görsel basında bu haberler çıktı. Bu konuyla ilgili kurumun açıklaması nelerdir? Bununla ilgili yazılı cevap verirseniz sevinirim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Sümer.

Şimdi, söz sırası Sayın Peköz’de, buyurun.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Teşekkür ederim.

Şimdi, biz bir grup arkadaş bu çayla ilgili sorunun ciddi boyutlarda olduğunu düşünerek bir çalışma yaptık; biraz uzunca bir metin, umarım sürem içinde yetiştirebilirim ve metnin sonunda da birkaç soru sormayı düşünüyorum.

Çayın yetişmesi için iklim ve toprak özelliklerine sahip olan Doğu Karadeniz Bölgesi’nde 182 bin aile, 787 bin dekar alan üzerinde yapılan çay üretimiyle geçimini sağlamaktadır.

Çay üreticileri, gübre fiyatlarından mazota, elektrikten, çaylıkların bakımına, temizlenmesine kadar tarımsal ilaçların kullanımından çay toplama bedeline kadar birçok tarımsal girdi fiyatlarında yaşanan fahiş artışlar, işçilik/maliyet dikkate alınmadan belirlenen düşük taban fiyatı ve kota/kontenjan gibi baskıcı alım politikaları nedeniyle büyük mağduriyetler yaşamaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Çay İhtisaslaşma Koordinatörlüğünün “Çay Yetiştiriciliğinde Gübreleme” adlı yayınına göre çay bahçelerinde en çok 25.5.10 NPK kompoze gübre kullanılmaktadır, dekara 70 kilogram gübre verilmesi önerilmektedir. Ayrıca çay topraklarının ihtiyacına göre dekar başına 3, 4 ton yani üç, dört yılda bir olmak üzere çiftlik gübresi verilebilmektedir.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri, 14 Şubat 2022 tarihinden itibaren üre gübresinin 9.200 TL, 20.20.0 gübresinin 6.100 TL, çay gübresinin de 7.500 TL’den satılacağını bildirmiştir.

Düşük verimli arazilerdeki çay bahçelerinde uygun bakım ve besleme yapılması hem çay verimini hem de kalitesini arttıracaktır. Çayda iyi verim alınabilmesi için yıllık sıcaklık ortalamasının 14 santigrat derecenin altına düşmemesi, toplam yıllık yağışın 2.000 mm’den az olmaması ve aylara göre dağılımının düzenli olması, bağıl nem oranının ise en az yüzde 70 olması gerekmektedir.

Girdi fiyatlarındaki artışın yanı sıra Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yaşanan ekolojik yıkımlar, iklim krizi ve verimsizleşen yaşlı çay bahçelerinin sökülerek yeni çay bahçelerinin tesis edilememesi gibi sorunlar da giderek durumu derinleşmektedir.

Çay tarımını geliştirmek, çay kalitesini ıslah etmek, iç ve dış pazar isteklerini karşılamak üzere kuru çay üretmek, ithal etmek ve ihraç etmek, verimlilik esasına dayalı işletme politikasıyla sermaye birikimine yardım ederek yatırım kaynağı sağlamak amacıyla kurulan Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (ÇAYKUR) 46 yaş çay işleme fabrikası, 1 çay paketleme fabrikası, 1 pazarlama ve üretim bölge müdürlüğü, 8 pazarlama bölge müdürlüğü, 1 ana tamir fabrikası, Atatürk Çay ve Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bulunmaktadır.

Bölgede üretilen yaş çay ürününün yıllara göre değişmekle birlikte yaklaşık yüzde 50-55’i ÇAYKUR tarafından satın alınmaktadır. 9.095 ton/gün yaş çay işleme kapasitesi bulunmasına karşın 1984 yılında 3092 sayılı Çay Kanunu’yla çay işletmeciliği serbest bırakılmış, böylece özel sektörün yaş çayı üreticilerden satın alabilmelerinin önü açılmıştır. ÇAYKUR’un uyguladığı kota ve kontenjan nedeniyle çay üreticileri çaylarını belirlenen taban fiyatın çok altında, özel şirketlere satmak zorunda kalmaktadır belirlenen kotadan fazlasını ÇAYKUR almadığı için. 2020 yılında çay sektöründeki toplam alımın yüzde 53,4’ü 752 bin tonla ÇAYKUR tarafından, yüzde 46,6’si 655 bin tonla özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kuruluş amaçlarına aykırı işleyişleri olan ÇAYKUR, 6741 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesi gereğince 2017/9756 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’yla Türkiye Varlık Fonuna devredilmiştir. 2019 yılında 635 milyon, 2020 yılında 547 milyon ve 2021 yılında ise 503 milyon Türk lirası zararla karşı karşıya kalmıştır kurum.

Devletin üreticiye vereceği destekler de 5488 sayılı Tarım Kanunu’nda belirlenmiş, 2020 yılında çay üreticilerine fark ödemesi olarak kilogramda 13 kuruş, toprak analizi desteği olarak da dekar başına 40 TL destek sağlanmıştır ama yasalarla düzenlenmesine karşın girdilerde fahiş fiyat artışları dikkate alındığında desteklerin yetersiz kaldığı açık olarak görölmektedir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2021 yılı yaş çay alım fiyatının kilogramda 3,87 TL olduğunu, bu yıl ise yüzde 73 artışla 6,70 TL olduğunu ifade etmiştir; girdi fiyatlarında yüzde 130 gibi bir artış olduğu zaman bunun yetersiz olduğu göz önündedir. Çay üreticileri ise gübre, elektrik, akaryakıttaki yüzde 150’ye varan artışlar dikkate alınarak çay taban fiyatının en az 9 TL olmasını,

ÇAYKUR tarafından uygulanan kota ve kontenjanların kaldırılmasını, özel sektörün taban fiyatın altında yaş çay alımının önüne geçilmesini, gübre ve benzeri girdilerde ise KDV'nin indirilmesini talep etmektedir.

Bu durum karşısında şu soruların cevabını almak istiyorum: Şimdi, 6,70 olarak belirlenen çay taban fiyatının üretici tarafından memnuniyetle karşılanmadığı bize ifade edilmiştir, bunun en azından 9 TL olması gerektiği söylenmiştir. Bu konuda herhangi bir gelişme olma olasılığı var mıdır, ekstra bir destek sağlamayı düşünüyor musunuz?

Çay üreticisinin özel sektör karşısında korunması saikiyle taban fiyatın altında yaş çay alımını yasaklamayı düşünüyor musunuz?

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesine hazırlatılan, özel sektörü koruyan ve üreticiden saklanan yaş çay yasa tasarısı geri çekilerek üreticilerle yeniden hazırlanması planlanacak mıdır?

Çayda kota ve kontenjan uygulamaları kaldırılacak mıdır?

Mevsimsik işçilerin kadroya alınması söz konusu mudur?

Toprak sağlığı ve verimliliği çalışması yapılarak, organik çay üreticilerinin çay sertifikalarının çıkarılması sağlanacak mıdır?

Park, bahçelerin yenilenmesi için herhangi bir çalışmanız var mıdır diye soruyor, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Peköz.

Şimdi söz sırası Sayın Kartal'da.

İrfan Bey, buyurun.

İRFAN KARTAL (Van) – Sayın ÇAYKUR yöneticileri ve ilgili Bakanlık ve Sayıştay kurumu mensupları; hoş geldiniz.

Toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Çayla ilgili KİT Komisyonuna 3'üncü, 4'üncü katılımımız fakat bir türlü çayı yerinde görmek nasip olmadı pandemiden dolayı. Biz sadece çayı tüketiyoruz ama inşallah yakında fabrikaya da bir ziyaret nasip olacaktır.

Çay, Rize'yle özdeşleşmiş bir bitkidir ve il ekonomisine büyük gelir sağlamaktadır. Bu seneki fiyatlarla sanırım 6 milyar civarında bir gelir kaynağı sağlamakta üreticiye ve 10 bin kişiye de istihdam yaratan bir üründür.

Rize'deki çayın dünya piyasasındaki üretimin ancak yüzde 5'ini karşıladığı gibi bir bilgim var. Merak ettiğim, önümüzdeki yıllarda acaba bu oranı nasıl arttırabiliriz, dünya piyasasında nasıl daha önemli bir yer alırız? ÇAYKUR gibi önemli bir kurumun dünya piyasasında büyük bir oranda yer alması için hedeflerin ne olduğunu öğrenmek istiyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum, ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Kartal.

Şimdi söz sırası misafir vekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlioğlu Beyefendide.

Buyurun Sayın Vekilim.

Makul bir süre kullanmanızı sizden istirham ediyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tabii, çok kısa konuşacağım; zaten ben TÜRKŞEKER’le alakalı gelmiştim ama hazır gelmişken biraz evvel çay ocağına gittim, çay ocağına gidip geldikten sonra da söz alma ihtiyacı hissettim.

Sunumunuz için çok teşekkür ederim.

Kurumunuz dört yıldan beri arkadaşlarımın anlattığı gibi ciddi zararlar ediyor ve artık günümüzde katma değeri yüksek ürünler üretmek hakikaten de önemli, kârlılık açısından önemli. Biraz evvel çay ocağına gittim ve bir tane soğuk çay aldım. Bu, işte markası Lipton, yabancı menşeli bir soğuk çay. Hâlbuki kurumunuz da soğuk çay üretiyor bildiğim kadarıyla “Didi” markasıyla. Yani şimdi eğer biz burada, Mecliste başka markaları, yabancı markaları satıyorsak, Lipton markası satıyorsak, eğer Meclis Lipton markasını alıyorsa yazık, bizim gariban Didi’nin nasıl kâr etmesini bekleyeceğiz? Ben bunu gördüm burada. Bunun Meclis Başkanlığımıza iletilmesinde de fayda var. Meclis Başkanlığımıza, Genel Sekreterimize bunu iletelim, burada bizim kullandığımız, tükettiğimiz gıda ürünlerinin hepsinde mümkünse varsa yerli üretimimiz, varsa kamu kurumu, onlardan alınmasında fayda var diyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ederim Sayın Bakırlioğlu.

Yeri gelmişken ben de bir şey ifade edeyim, en sonunda söyleyecektim.

Sayın Genel Müdürüm, çok güzel ürünler ürettiğinizi sunumdan gördük. Gönül arzu ederdi ki bu toplantıya gelirken ürün sepeti yapıp... En büyük tanıtım ve reklam malzemesi buradaki vekil arkadaşlarımız. Hatta gelirken buraya o ürün çeşitlerinden minik minik de olsa ne üretildiğini bize buraya ikram anlamında bile olsa getirseydiniz iyi olurdu. Artık bugün geçti ama bu sene daha bitmedi. Dolayısıyla bir sonraki toplantılarımızda biz ÇAYKUR’un hediyelerini burada, masada görmek isteriz.

Sayın Vekilim de haklı, Meclis atlamış olabilir, unutmuş olabilir ama sizin Genel Müdürlük olarak gelip Meclis İdare Amirliğine bizim bu çaylarımızı bir kamyon getirip bırakmanız gerekiyor.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Sayın Başkan, sadece Komisyondaki vekillere değil, tüm vekillere göndermesi lazım.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Ayrı bir öneri daha geldi.

Ya, bunlar birer reklam unsurudur, bütün vekil arkadaşlarımız.

Teşekkür ediyorum.

Evet, söz sırası Sayın Yaşar’da.

Buyurun Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, kurumun değerli yöneticileri; tabii, ÇAYKUR, Sayın Genel Müdürün sunumunda da gördüğümüz gibi, 200 bin aileyle, işte 789 dekar alanda yapılan bir tarım. Şimdi 200 bin aile demek her birini 4’le çarpsanız kafadan 800 bin eder, etkileşim alanını da dikkate aldığınız zaman yani bölgenin olmazsa olmazı düğünler, merasimler tümüyle çaya endeksli.

Tabii, özellikle kurum 2017’ye kadar kâr etmiş, 2017’den sonra zararlar var. 2020’de en son açıkladığınız rakam 547 milyar. Tabii, şu an biz 2022’deyiz. 2021 yılı rakamı muhakkak vardır, onu da ifade ederseniz memnun oluruz. Yine, tabii, artık şirketlerin bütçelerinde ilk çeyrek, ikinci çeyrek, üçüncü çeyrek... Biz de şu an 2022 yılının birinci çeyreğini de bitirdiğimize göre muhtemelen o rakamlar da vardır. En azından burada sunumunuzun içerisinde yer alsaydı... Çünkü bu Komisyon aynı

zamanda size geleceğe dair hedefleriniz konusunda da bizim katkı sağlamamız lazım. Yani işte 2019'a göre zararınız biraz daha düşmüş. Ümit ediyoruz 2021'de biraz daha düşer yani bunu görmek istiyoruz, bu düzeni görmemizde fayda var.

Tabii en büyük mesele şu: Çay fiyatı açıklıyor Hükûmet, geçtiğimiz dönemde 4 lira çay fiyatı açıkladı ama maalesef özel sektörde bu rakam 2,5 ile 3 lira arasında değişti yani sizin açıkladığınız fiyatın hiçbir anlamı olmadı. Belki kendi satın almaları açısından önemli. Zaten zararınızın belki önemli bir kısmı bundan da kaynaklanıyor olabilir. Siz pazarın yüzde 55'ine sahipsiniz, özel sektör yüzde 45'ine sahip. Sizin en büyük ham madde maliyetiniz belki enerjiyi hepiniz eşit kullanıyorsunuz, burada en büyük girdilerden biri ham madde maliyetidir. Ham madde maliyetini de sizde “yaklaşık 2,5” dediğiniz zaman yüzde 30, yüzde 40 daha ucuz bir rakamdan bahsediyoruz. Bu bile sizin zararlarınızın sebebi olabilir. Siz serbest piyasadaki rekabet ortamında zarar ettiğiniz gibi, asıl demin söylediğim aileler, yani herkes aynı emeği veriyor; herkes aynı gübreyi, aynı işçiliği, aynı enerjiyi, aynı eforu tüketiyor ama biz bunları devlet olarak özel sektörün kucağına atıyoruz.

Buradan söylüyorum, iktidar mensubu arkadaşlarımız da var: Devlet bir fiyat açıklamışsa, Sayın Başkanım, mümkün olduğunca buna herkes uymalı yani bu fiyatın açıklanış sebebi o; gerekirse yaptırım uygulayabilir. Tamam, serbest piyasa ekonomisidir; isteyen, malı istediğine alır, satar; pazarda bedava da verebilir yani serbest piyasa kurallarından bahsediyoruz ama bu, öyle değil. Bu, Türkiye’de belli bir bölgeyi ilgilendiren özel bir ürün, spesifik bir ürün; dolayısıyla, bu dengelerin de sağlanması lazım. Fiyatını açıkladığı ürünü özel sektörün de aynı fiyattan almasına yönelik -ÇAYKUR’un geleceği açısından da bu önemli- o rakamla eş değer olmalı. Ümit ediyoruz ki şu an açıklanan 7 liralık ürün birim fiyat yine özel sektör tarafından aşağılara çekilmez; en azından bu konuda, bazen zabıta mabıta, işte, her türlü özel -ne bileyim- marketler dâhil denetleyen devlet hiç olmazsa şu açıkladığı fiyata da sahip çıkar. Kaldı ki ham madde fiyatlarındaki artış şu an sizin verdiğiniz fiyatla doğru orantılı da değil yani fiyatlar bugün yüzde 200, yüzde 300 artmışken bu rakamlarla insanların beklenti fiyatı 9-10 TL civarındaydı ki bu 7 liranın da yeterli olduğunu biz düşünmüyoruz. Daha, artık, mazota, benzine veyahut diğer ürünlere ne zam geldiği konusunu biz bile takip edemiyoruz; işte, her sabah yeni bir müjdeli haberle, yeni bir zamla uyanıyoruz. Dolayısıyla, girdi maliyetleri çok yüksek. Belki kademeli olarak bu fiyatlar da değiştirilebilir ama öncelikle Hükûmet de dâhil bu açıklanan birim fiyatlara, bu açıklanan fiyatlara muhakkak sahip çıkılması lazım, bunun piyasada geçerli fiyatı olması için gayret sarf edilmesi lazım.

Tabii, bunlardan bahsederken, hemen birim fiyatı açıklamasından sonra yüzde 43 zam yapıldı. Ben şunu merak ediyorum: Zam yapıldığı tarihten iki gün önceki stoklarınız ne kadardı, zam yapıldığı tarihten sonraki stoklarınız ne kadar? Bunu öğrenmek istiyorum.

Rize Borsası marifetiyle serbest piyasa üzerinden sattığınızı söylüyorsunuz. Bu, biraz farklı bir şey yani. Ya bu kadar yüksek oranda zammı bir seferde yapmayın... Neticede, tabii, borsa üzerinden sattığınızı söylüyorsunuz; herkes alabilir. Sattığınız her şey, yüzde 43 zam yaptığınız zaman kendi ayağınıza kurşun sıkmaktan ibaret. Bir yerden zam yapıyorsunuz, öbür taraftan sizden daha uygun fiyatla malı alanları serbest piyasada kendi rakipleriniz olarak otomatikman bir araya getiriyorsunuz.

Tabii, bu yenilenme meselesi -bunu 1’inci maddede de sormuştum- çok önemli yani hem üretim kalitesi açısından ekonomik ömrünü bitirmiş... “Ekonomik ömrünü bitirmiş” ne demek? Artık bundan bir verim almanın mümkün olmadığı alanlardan bahsediyoruz. Bu, süratle yenilenmeli.

Çay kanunu her dönemde gündeme geliyor, hani, emeklilikte yaşa takılanların bir slogan hâline getirdikleri “Bitsin artık bu çile.” misali. Bunu artık konuşmaktan daha ziyade -buradan tekrar söylüyorum- Rize’nin milletvekilleri var... Bizim, bir defa, siyasi parti olarak “Şuna karşıyız, bunun

yanındayız, öbürünün tarafındayız.” diye bir düşüncemiz yok. Devletin, milletin faydasına olan kanunları getirdiğiniz takdirde “evet” oyu veriyoruz. Getirdiğiniz kanun maddelerinde yanlış olan bir şey varsa “Bunun da doğrusu budur.” diye hem önermede bulunuyoruz hem de teklif ediyoruz; onun için, şu çay kanununu ister Rize milletvekilleri marifetiyle getirin ister bölge milletvekilleri marifetiyle getirin, ne şartla, hangi hususta getirebiliyorsanız bu tekliflerinizi, önerilerinizi getirin ya da biz gündeme getirelim. Kısa dönem zarfı içerisinde bununla ilgili sizden yine bilgi alamadığımız takdirde bizim bu kanun teklifini Meclise vereceğimizi de ben buradan ifade etmek istiyorum.

Tabii, belli ürünlere belli isimler koymuşsunuz, bu güzel bir şey çünkü siz Türkiye’nin her yerindesiniz. Bu, aynı zamanda, Türkiye’nin tanıtımı açısından da önemli. Belki çay paketlerinin üzerine Türkiye’nin farklı tarihi mekânlarını da işleyebilirsiniz. Aşağı yukarı baktım, herhâlde Samsun’da çay satılmıyor ki Samsun’la ilgili bir isme hiç rastlamadık; yani, bizim Samsun’un da kendine göre bir tüketimi muhakkak var. Onun için, belli bölgeler esas alınırken bu manaya da çok ciddi katkılar sağlayacaktır diye düşünüyorum.

Biraz önce milletvekilimizin tespiti... Şimdi, ÇAYKUR’u görüşürken orada Lipton’u görmek hakikaten içimizi sıslatıyor yani içimizi sıslatıyor. Ben şahsen, neyse eleştirmeyeyim... Hani millî ve yerlilik... Hani eskiden yerli malı haftaları vardı, hiç olmazsa bu manada tanıtımlar falan oluyordu. Şu anda da millilik ve yerlilik bu kadar gündemdeyken -aslında Meclis Başkanının ayıbıdır veya kimler satın alıyorsa onun ayıbıdır, Meclis Başkanının bilgisi olduğunu düşünmüyorum- başta kendimiz kullanmadığımız, kendimiz tüketmediğimiz hiçbir ürün... Özellikle bu millî konulardan bahsediyorum, bu çayı dünyanın her tarafında farklı şekilde üretiyorlar. Artık yani “çay” demek, Türkiye’yle özdeşleşmiş demektir -hani belli ürünler- mesela fındık Türkiye’yle özdeşleşmiş demektir. Bu tür temel ürünlerin özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında başta Meclis olmak üzere muhakkak kullanılması lazım.

Nevzat Bey’e aynen katılıyorum, tanıtımı açısından muhakkak siz bunu fırsata dönüştürmeliydiniz yani sizin bu konuyu sadece Komisyon değil, diğer milletvekilleri de olabilir, Parlamentonun tamamı olabilir... Muhakkak bu reklam bütçemiz var yani Çaykur Rizespor’a verdiğiniz bütçenin yüzde 1’ini de en azından bu tür faaliyetlere ayırabilirseniz herkesin bu ürünleri de tanıma fırsatı olur. Çok ciddi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kulüp de zaten küme düştü.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – “Zaten ‘Maşallah!’ deddiğiniz kırk gün yaşamıyor.” diyorsun. Neyse, inşallah o da...

Şunu söyleyeyim: Spor kulüplerinin Karadeniz Bölgesi’nde çok özel bir yeri var. Samsun’dan biliyorum, mesela şehirler ile kulüpler çok özdeşleşiyor. İşte, Trabzonspor böyle, Samsun böyle, Rizespor, Giresunspor; bölgede insanlar sporla çok iç içe.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekilim, Çaykur Rizespor Başkanı kim, biliyor musunuz?

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Neyse, onun kim olduğunu ben de şu an bilmiyorum ama bildiğim en son Kartal’dı, Kartal da ayrıldı mı, nereye gitti onu da bilmiyorum.

Yani sonuç itibarıyla, bugün sizin zararlarınızın önemli bir kısmını da finansman giderleriniz oluşturuyor. Bize verdiğiniz rakamlarda her geçen gün finansman maliyetiniz artıyor ve zarardaki payı yüzde 50’nin üzerinde, daha çok finansman maliyetlerine harcıyorsunuz. Dolayısıyla sizin çok özel bir finansman yönetimine ihtiyacınız var, bu da tabii, stoklarla doğru orantılı. Bugün elinizdeki stoklar neredeyse bir sezonda elde ettiğiniz ürünlere denk geliyor, stokun da bir maliyeti var. Yani bu konuda çok ciddi bir çalışma yapmanız lazım.

Açık ve net şunu söyleyeyim: Türkiye’de bugün -her ne kadar Sayın Cumhurbaşkanımız, “Faiz sebeptir, enflasyon sonuç.” “14-15’lerde...” dese bile- merak ediyorum, hangi yüzde faiz oranlarıyla kredi kullanıyorsunuz? Bu önemli.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Yaşar, toparlarsanız sevinirim.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Toparlıyorum Başkanım.

Çünkü çok ciddi oranlarda kullanıyorsunuz. Bugün Türkiye’de doların 1 kuruş artmasının Türkiye bütçesine karşılığı 4,5 milyar, 1 kuruş artmasının; 1 lira artması artık 45 milyar gibi. Dolayısıyla sizdeki faiz oranlarının da yüzde 1, yüzde 2 değişimi gibi; çok ciddi, zararınızın yüzde 52-53’ünü bunlar oluşturuyor. Bu manada iyi bir finans yönetimi olması lazım. Gerekirse sermaye desteği isteyebilirsiniz yani şu Varlık Fonu hiç olmazsa bir işe yarasın, sizin sermayenizi biraz güçlendirsın de bankalara ödediğiniz parayı hiç olmazsa üreticilerinize ödeyin. Yani neticede bu para sizin bütçenizden çıkıyor, yüzde 50’si demek; işte 2020 yılında 547 milyon zararınız varsa, bunun yarısı demek ki finansmandan geliyorsa çok ciddi bir para. Yani yıllık 860 bin ton çay alacağınızı söylüyorsunuz, bununla ilgili 3 milyar 466 milyon bir ödeme yapıyorsunuz. Yani sadece bankalara ödediğiniz para -hani faize hep karşısınız ama- bunun neredeyse yüzde 6’sı, yüzde 7’si; bu ciddi bir rakam. Ya sermaye artışıyla bunu telafi etmelisiniz ya da bugün Tarım Bakanlığı... Dünyanın her yerinde üretici desteklenir, tarım desteklenir, zarar etse de desteklenir. Dolayısıyla sizin de özelliğiniz, tarım sektörüyle beraber -Sayın Bakanımız da orada- muhakkak desteklenmeli Sayın Bakanım, bu alan desteklenmeli, özel şartlarda desteklenmeli. Yani bu bankaların önüne Kurumu attığımız takdirde iflah olmayacağını hepimiz biliyoruz yani sonucu belli olan bir şeye “Dur bakalım, ne oluyor?” demenin kimseye bir faydası yok. Dolayısıyla nasıl yüzde 4’lerle, 5’lerle belli krediler belli alanlara açılabilirse tarım konusu da en az savunma sanayisi kadar stratejiktir, savunma sanayisine ne kadar destek veriliyorsa tarım sektörüne de bu destekler verilmelidir, özellikle Ukrayna-Rusya Savaşı’nda bunun ne manaya geldiğini hepimiz gördük. Kaybettikten sonra da...

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Evet Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Başkanım, Deniz’in yerine de konuşuyorum, yanlış anlaşılma olmasın.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Bana öyle bir beyan ulaşmadı Deniz Bey tarafından.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekilime destek olayım. Bir dakikayla destek oluyorum.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Teşekkür ediyorum.

Onun için muhakkak özel finansman yöntemiyle yani şu düşük faizli rakamlarla finansman gideriniz çok yüksek, bununla ilgili desteklenirse fayda olacağını düşünüyoruz. Aynı çerçevede pazarlamayla ilgili özellikle Türkiye’nin problemlerinden biridir bu; nitelikli ürün oluşturmak yani teknolojik, nitelikli ürünlerin ihracatı konusunda Türkiye çok gerilerde. Bu yüzde 2’lerde; Avrupa’da, gelişmiş ülkelerde bu yüzde 30’lar civarında. Siz de bunun adına “beyaz çay” dersiniz, başka argümanlar dersiniz yani gramı az, pahası yüksek ürünler konusuna muhakkak özel önem vermelisiniz çünkü bu alanda dünyada önemli bir yere de sahibiz. Ben ümit ediyorum ki... Tabii, bu arada hedeflerinizi de görmek isteriz bunu bütün kamu kurum ve KİT Komisyonlarına söylüyorum; işte, önümüzdeki beş yıl ne düşünüyorsunuz on yıl, on beş yıl, yirmi yıl? Bahçelere ne kadar zaman dilimi içerisinde ekonomik ömrünü dolduran çay bahçelerini revize edeceksiniz, yenileyeceksiniz? Pazarlamada hedefiniz nedir, yeni ürünler konusunda hedefleriniz nedir? Bu benim sorduğum sorular tabii geniş sorular. Dolayısıyla, bunlara yazılı cevap verebilirsiniz, bana değil tüm arkadaşlara gönderebilirsiniz. Özellikle engelli çalışması konusunda yüzde 4 sınır var, kapasitenizi dolduruyor musunuz? Bunun üzerinde Komisyon

olarak çok ciddi bir şekilde duruyoruz. Ben bundan sonraki çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Ümit ediyorum, önümüzdeki yıllarda başarılarınızı konuşuruz, eksiklerinizin en az olduğu bir dönemi hep beraber müşahade etmiş oluruz.

Teşekkür ediyorum Başkanım, başarılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum.

Deniz Bey’den beş dakika aldım, Bedri Bey’e verdim; Deniz Bey bilginize.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Canı sağ olsun Vekilimin.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Pekâlâ, pekâlâ.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bir imece yaparız.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Peköz, söz mü istediniz?

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Kısa bir söz.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – İzin verirsiniz Sayın Zeybek, bir dakikalık bir söz istedi adasınız Sayın Peköz. Sonra size tekrar söz vereceğim.

Buyurun Sayın Peköz.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Teşekkür ederim Başkanım.

Ben şimdi, bugün, buraya gelmeden önce çay fiyatlarına bir baktım; ÇAYKUR’un fiyatı 59 lira görünüyor kilo fiyatı, satış fiyatı. Özel sektörüne baktım 46 ile 49 lira arasında bir rakam görünüyor. Neden böyle bir şey olabilir diye baktığımda şöyle bir şeyle karşılaştım ama bununla ilgili kanıtım yok, peşin peşin söyleyeyim yani emin olmadığım bir şeyi de söylemek istemem fakat böyle bir şey dolaşımda olduğu için de bilinmesinde fayda vardır diye düşünüyorum: ÇAYKUR’un zam yapmadan kısa bir süre önce özel sektöre çok miktarda çay sattığı, o nedenle de onların fiyatlarının daha düşük olduğunu ÇAYKUR’un fiyatının zam nedeniyle daha yüksek olduğu gibi bir şey var. Genel Müdür bu konuda bir açıklama ya da bir şey bildirirse en azından biz de bu dolaşımdaki şey konusunda fikir sahibi olmuş oluruz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Zeybek, söz sırası sizde.

Buyurun.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Kurumun değerli yöneticileri, hoş geldiniz.

Şimdi, ülkemizin üretimi ve sanayisi açısından çok önemli bir yeri olan çayı ve ÇAYKUR’u konuşuyoruz. Şimdi, çiftçimiz açısından Karadeniz’de çok önemli bir yere sahip olan, binlerce insanı ilgilendiren bir ÇAYKUR çay üretimi, istihdam açısından düşündüğümüz zaman ülkemizin insanların gelir seviyesini, yaşamını sağlamak açısından çok önemli bir yere sahip ÇAYKUR.

Şimdi, Sayın Genel Müdür, siz geçen yıl 860 bin ton yaş çay alımı yapmışsınız, bunun yanında da 3,5 milyar TL ödeme yapmışsınız. Şimdi, burada bakıyorum, şimdi, bir de diğer tarafta bankalardan özellikle finans olarak 10,800 milyar yani 10 milyar 800 milyon lira kredi kullanmışsınız. Ticarette şöyle bir kural vardır: Siz ham maddeyi alırken tamam, üreticiden peşin almak için tabii, nakliye ödemek zorundasınız, bunun için neden kredinin kullandığını anlarım da diğer tarafta, bunun çiftçiden

almış olduğumuz ürünün değerinin en az 3 katı kadar da 2 katı kadar da neden kredi kullandınız? Hâlbuki şöyle yapılması lazım: Siz üretimi yaparken sanayi olarak sattığınız ürünlerden bunun diğer girdilerinde, üretim girdilerinde işçi giderlerini de karşılayabilen durumda olmak zorundasınız. Demek ki buradan anlaşılıyor ki doğru bir yönetim yok, ÇAYKUR doğru bir yönetimle yönetilmiyor. Bunun önümüzdeki dönem süreçte daha iyi yönetilebilmesi için sadece siz ÇAYKUR'un alım destekleme fiyatlarına mı kredi kullanacaksınız yoksa tüm girdilere kredi kullanarak ve finans sağlayarak mı bunu yapacaksınız? Burada da tabii ki mali olarak zararlar söz konusu oluyor. Burada, aslında, Hükümetin uygulamış olduğu bir yöntem yanlış. ÇAYKUR'a bankalardan kredi kullanılarak çay sektörünün desteklenmesi değil Maliye Bakanlığının bir şekilde alım dönemlerinde bir finans sağlayarak bir girdi alımı için aktarım yapması lazım, para aktarımı yapması lazım. Bunun da yapılmadığını görüyoruz, bu demek ki "Çiftçi zarar etsin, üretici zarar etsin, tüketici yüksek oranlarda maliyetlerle çay tüketimi sağlasın." gibi bir anlayışla ortaya çıkıyor.

Şimdi, diğer tarafta, Türkiye'deki çay tüketimini 270 bin ton ile 280 bin ton arasında düşündüğümüz zaman, bunun yüzde 50'sini ÇAYKUR üretiyor, yüzde 40'ını özel sektör üretimi yapıyor, yüzde 10'u da dışarıdan getiriliyor çayın tüketimi için. Şimdi, biz acaba Türkiye'de çay fazlalığı olduğu hâlde, stoklarımızda büyük ölçüde çayın stoklandığı düşünüldüğünde, neden 30-35 bin ton gibi bir çay dışarıdan getirilip Türkiye'de sattırılır? Bunun önlenmesi mümkündür; gümrük kapıları, her taraf mutlaka bir vergi kontrolüyle denetim altına alınarak... Yani böyle millî bir üründe biz açık verirken, ürünümüzü ülke içerisinde daha iyi değerlendirmemiz gerekirken dışarıdan gelen çayın üretimine katkı sağlanıyor. Acaba siz bu konuda Hükümeti veya şu andaki yöneticileri uyarmıyor musunuz? Yani bize sektör oluyor diye; bu da apayrı bir şey.

Şimdi, ben 1 kilo siyah çayın veya siyah çay, yeşil çay, beyaz çayın 2021 yılı Nisan ayı sonu itibarıyla bir de 2022'nin Nisan ayı sonu itibarıyla fiyatlarının ne olduğunu öğrenmek istiyorum. Yani 2021 Nisan ayının sonunda kuru çay kaç TL? 2022'nin Nisan ayı sonunda kuru çay kaç lira? Bu aradaki fark bir de fiyat yükseltilecek acaba zarar edildi şeklindeki bir maliyet şeklinde doğru olmadığı ortaya çıkacaktır fiyat farkını öğrendiğimiz zaman. ÇAYKUR özellikle nedense Varlık Fonuna devrolduktan sonra büyük zararlar ediyor. Acaba Varlık Fonunun garantisizle krediler kullanılarak veya Varlık Fonunun ÇAYKUR'un varlığının diğer sektörlerde, finans sektörlerinde dıştan finans sağlanırken garanti verilmesi için, teminat verilmesi için mi kullanılıyor; bunu öğrenmek istiyoruz.

Özellikle Sayın Bakan Yardımcısına soruyorum bunu; çayda neden taban fiyat uygulaması yapmıyorsunuz, açıklamıyorsunuz? Tavan fiyat yapıyorsunuz, tavan fiyat açıklıyorsunuz 7 lira; bunun üstünde alım yapılmıyor, bunun altında nereye kadar düşerse oradan alım yapılsın. Geçen yıl 4 TL'lerde açıklama yapılırken 2 TL'lere kadar alım yapıldığı söz konusu. Yani hâlbuki üreticinin alımı yapılırken taban fiyat açıklanması gerekiyor. Taban fiyat açıklanmasının sebebi şudur: "Çayın fiyatı aşağı düştüğü an ben tamamen alacağım." demektir yani "Bu fiyattan aşağı kimseye mal aldırmayacağım, ürün aldırmayacağım." demektir; bunun amacı budur ama tam tersine ben özellikle bu siyasal iktidar döneminde şunu gördüm: Taban fiyat değil tavan fiyat açıklayarak tarım ürünleri alımının yapıldığı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bunun doğru olmadığını söylemek istiyorum.

Diğer tarafta, tabii, geçen yıllarda sorulmuştu, bu yıl ben yine sormak istiyorum: ÇAYKUR'da kaç kişi çift maaş almaktadır; var mıdır, varsa kaç kişidir? Bunu öğrenmek istiyorum.

Diğer tarafta, tabii, arkadaşlarımız anlattı. Bu, özellikle Sakarya Belediye Başkanının acaba ÇAYKUR'da Yönetim Kurulu üyesi olması hakikaten anlaşılabilir bir şey değil. Yani bu arkadaşımızın, Sayın Başkanın çok nitelikli nedenleri mi var da ÇAYKUR'a çok büyük destek veya katkı sağlayacak? Yani siz harici, devletin, diğer 84 milyon insanın içinden sadece bula bula burada yöneticilik yapabilecek

sadece Sakarya Belediye Başkanı mı kaldı? Hâlbuki çok nitelikli, liyakatli yüzlerce, binlerce bu konuda ihtisas da yapmış insanlarımızın olduğunu biliyoruz. Acaba neden bunlar yer almadı da Sakarya Belediye Başkanı burada görev almak zorunda kaldı? Ya, aslında bu bize her şeyi anlatıyor. Yani şu andaki mevcut siyasi iktidarın ülkedeki kurumları nasıl yönettiğini, yandaş yapısını kurumlarda nasıl oluşturduğunun da bir örneği olarak görüyoruz. O yüzden sorularım da bu şekildedir, konuşmamı tamamlarken sorularımı da yöneltmiş oldum.

Teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU - Teşekkür ediyorum Sayın Zeybek.

Bir açıklama yapma ihtiyacı hissediyorum değerli üyeler. KİT'lerimizin Varlık Fonuna devredilmesi sonucu ortaya çıkan zararlar Varlık Fonuyla ilgili değildir. Yani hiçbir kamusal teşekkülü Varlık Fonuna ne bir kredi kullanırmıştır ne de bir kaynak aktarmıştır. Bu tamamen şirketlerin kendi olağan faaliyetleri içerisinde oluşan kâr ya da zararlardır. Bugün de ÇAYKUR'u konuşuyoruz. Hem çay alımında yüksek fiyatla çay toplayıp "Halka düşük fiyatla, ucuz çay sattıracağız." diyeceğiz hem de "Zarar etmeyeceğiz." diyeceğiz. Bu pek akla mantığa uygun olmuyor. Tabii ki çiftçiyi desteklerken de bazı KİT'lerimiz -işte bu hafta yine BOTAŞ'ı görüştük- çok çok büyük zararlarla karşı karşıya. Neden? Aldığı doğal gazı çok çok ucuza vermek durumunda kaldığı için. Bu kurumları da bu minval üzerinde değerlendirmek ve Varlık Fonuna herhangi bir kaynak aktarılmadığını ifade etmek isterim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çayı da yurt dışında almıyoruz ama.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU - Müsaade edin, ben sözünüzü kesmedim Deniz Bey, söz vereceğim size.

Sayın Belediye Başkanımızla ilgili Sayın Zeybek, az evvel Mustafa Başkanımız da izah ettiler, tekrar izaha gerek duymuyorum.

Teşekkür ediyorum.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Sayın Başkanım, sözümün üzerine konuştunuz, onun için bir iki dakika konuşmak istiyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Ama ben size cevaben bir şey söylemedim. Varlık Fonuyla ilgili sadece siz değil başka üye arkadaşlar da fikir beyan ettikleri için açıklama yapma ihtiyacı hissettim sadece.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Sayın Başkan, benim konuşmamın üzerine açıklama yapmak zorunda kaldınız.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Buyurun, açıyorum mikrofonunuzu. Kısaca lütfen...

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Şimdi, arkadaşlar, burada konuşmak istediğimiz olay şu: ÇAYKUR'un fiyatından özel sektör fiyatları daha düşük. Demek ki yani özel sektör daha rahat rekabet edebiliyor, satabiliyor. Yani ÇAYKUR'un fiyatları Türkiye'de özel sektörün fiyatlarına göre çok düşük fiyatlarda değil. Tam tersine, özel sektörün fiyatları ÇAYKUR'a göre daha rekabet edebilecek şekilde halka, tüketiciye daha rahat ürün ulaştırabilecek durumdadır. O yüzden de bu fiyat konusu doğru değil. Eğer bu serbest piyasa fiyatlarında özel sektör daha iyi, daha rahat, ucuz fiyatla çay satabiliyorsa bunun altında ÇAYKUR'un daha fazla satması lazım. Demek ki ÇAYKUR daha aşağıda sattığı zaman daha çok zarar edecek. Üstelik, ÇAYKUR'un tam tersine o da alım yapıyor, o da istihdam sağlıyor, o da enerji yapıyor, onun da yatırımı var; o kâr ediyor, ÇAYKUR nedense zarar ediyor. Vallahi, biz Türkiye'deki bu ÇAYKUR'un dört beş senedir zarar etmesine anlam veremiyoruz, vermek de

istemiyoruz. Özellikle Cumhurbaşkanlığı sistemi içerisine geçtiğimiz zaman buradan Varlık Fonuna ÇAYKUR'un aktarılmasıyla bu zararların doğduğu gözüküyor. Bu yüzden bunu anlamak zorundayız. Bunu zaten Türk çiftçisi, Türkiye halkı zaten anlıyor, sizin de anlamanızı istiyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Evet, söz sırası Sayın Deniz Bey'de.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkan, şimdi, usulen aslında biz bulgularla ilgili değerlendirme yaptığımızda ve denetim görevini yerine getirdiğimizde normal şartlarda kurum yetkililerinin de bu bulgularla ilgili bizim sorduğumuz sorulara akabinde yanıt verebiliyor olmaları gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Ki verecekler zaten, verecekler zaten, sonunda söz vereceğim kendilerine.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ancak siz dahi sabırsızlanıyorsunuz, onlara da söz hakkı vermediğiniz için siz yanıt vermeye kalkıyorsunuz. Hâlbuki sizin göreviniz bir Kit Komisyonu üyesi olarak denetim vazifesini yapmak yani burada böyle garip, işleyişi aksatan bir durum var.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Size göre aksatan.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu durumun uygun olmadığını ben tekrar ifade ediyorum. Siz Komisyonunda normal bir üye olarak söz isteyip benimle eşit koşullarda söz alıp eşit koşullardaki süreci kullanarak değerlendirmenizi yapabilecekken siz her konuşmacı konuşmasını tamamladıktan sonra yeni sözü vermek dolayısıyla sözü alıp konuşmayı yapan milletvekiline yanıt veremezsiniz. Bu Komisyonun ana işleyiş prensiplerine aykırıdır.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Buna da siz karar veremezsiniz. Ben sadece Sayın Zeybek'e Varlık Fonuyla ilgili çok sayıda arkadaşımız haksız bir eleştiri yaptığı için açıklama yapma ihtiyacı hissettim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Haksız olduğuna kim karar verdi?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Buyurun, siz değerlendirmenizi yapın.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Haksız olduğuna kim karar verdi?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Ben kendi fikrimi söyledim.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kendi fikrinizi... Yani Komisyona Başkan Vekilliği sıfatıyla mı?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Bakın, vaktinizden kullandığınızın farkında mısınız?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yo, hayır, vaktimi gayet güzel denetim için kullanacağım.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Peki, buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Şu anda da ona tabi yani bir süre sınırlandırması da sizin zaten oluşturduğunuz bir durum yani biz buna da iştirak etmiyoruz, katılmıyoruz açıkçası.

Şimdi, ben Tarım ve Orman Bakanlığı ve ÇAYKUR arasındaki ilişkinin biraz daha anlaşılabilir hâle gelmesi ve Türkiye'deki tarım politikasının aslında nasıl çıktığını göstermek bakımından başta ifade ettiğim bulgunun bir özetini geçip daha sonra onun Tarım ve Orman Bakanlığıyla ilgili kısmını açıklayacağım. Şimdi, Sayıştayın 2020 yılı ÇAYKUR taslak raporunda yer alan ancak her ne şekilde olursa yayınlanan rapordan çıkarılan bulgusuna göre, İstanbul Bölge Müdürlüğünde 2018 yılında son

kullanma tarihi geçmiş olan mamul çay stoklarının bulunması bulgusu var. Şimdi, bu bulguya göre ÇAYKUR Pazarlama Dairesi Başkanlığı 17/5/2018 ve 5/6/2018 tarihinde diyor ki: “Teşekkülümüzün ihracat bayiliğini yapan ÇAYTAŞ finansal açıdan zor duruma düşmüştür. O nedenle sipariş ettiği çayları artık alamıyor ve onların da son kullanma tarihlerinin dolmasına üç ay kaldı.” ve bu konuyla ilgili de bu ilgili yazısını Yönetim Kuruluna gönderiyor ancak Yönetim Kurulu bu ilgili yazıyı yaklaşık sekiz ay sonra değerlendirmeye alıyor ve on ay sonra da bölge müdürlüğüne bildiriyor yani gecikiliyor. İlgili çayın markası Export Golden İstanbul Süzen, 2.695 kilogram, son kullanma tarihi geçmiş, 2.041 kilogram Export Golden İstanbul Yeşil Süzen ve 5.884 kilogram Export Golden İstanbul Süzen olmak üzere 11.620 kilogram çayın son kullanma tarihi geçiyor, Sayıştay kuruma soruyor, diyor ki: “Nerede bu çaylar?” Kurum yanıt veriyor, diyor ki: “İstanbul Müdürlüğü depolarında bekletiliyor.” sonra Sayıştay araştırmasına devam ediyor ve anlaşıyor ki pardon, “Satıldı.” diyor kurum bunlar yani şöyle diyeyim “Haziran 2020 tarihi itibarıyla bu çaylar satılmıştır.” diyor, Sayıştay araştırma yapmaya devam ediyor ve resmî olarak satılmadıklarını, İstanbul Bölge Müdürlüğü deposunda çayların bekletildiğinin bilgisini alıyor. Netice itibarıyla Sayıştay diyor ki: “Bu çaylar eğer satıldıysa halk sağlığı açısından tehlikelidir, bu konuyla ilgili soruşturma başlatın. Eğer satılmadıysa bir kamu zararı vardır, bununla ilgili soruşturma başlatın, teftiş kurulunu harekete geçirin.” Kurum da şöyle bir yanıt veriyor, diyor ki: “Çay paketinin üzerinde yazan son kullanma tarihi aslında tavsiye edilen süreyi gösterir.” diyor. Böyle bir yanıt veriyor Sayıştaya, Sayıştay ona da yanıt veriyor, diyor ki: “Hayır, Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği’ne verdiğiniz yanıt aykırıdır çünkü orada hangi ürünler için son kullanma tarihi olarak belirtilen tarih, tavsiye edilen tarih anlamını taşıdığı belirtilmiştir ancak bu ürünlerin arasında çay ve çay ürünleri yer almamaktadır.” ve buradan çıkan sonuç, sizin verdiğiniz yanıtı göre, son kullanma tarihi geçtikten iki yıl sonra -bu biraz önce ifade ettiğim- ihracat için paketlenmiş olan bu ürünler satılmış görünüyor, iç piyasaya sürülmüş görünüyor. Dolayısıyla bu konuyla ilgili de bir soruşturma açmanız, Teftiş Kurulu Başkanlığını harekete geçirmeniz gerekiyor.

Diğer konu -tekrar söylüyorum- vereceğiniz her yanıtta şunun hesabını yaparak yanıt verin. Son kullanma tarihi iki yıl geçmiş ürünleri ihraç etmek istesenez Avrupa Birliği kabul eder mi, kendi vatandaşlarına son kullanma tarihinin üzerinden iki yıl geçmiş ürünlerin kullanılmasına müsaade eder mi? Bunu tekrar kendinize sormanızı istiyorum. Aynı zamanda hep de bana böyle ilginç geliyordu, ülke krize giriyor, ekonomi batıyor, dolar, euro yükseliyor, vatandaş geçinemiyor, esnaf kepenk kapatıyor ama Cumhurbaşkanı miting yaparken çay fırlatıyordu vatandaşın üzerine. Sonra acaba dedim -o nedenle soruyorum- Cumhurbaşkanının mitinglerde vatandaşın üzerine, kafasına fırlattığı çaylar bu son kullanma tarihleri geçmiş olan çaylar mı? Bunu size sormak istiyorum.

Diğer taraftan, şimdi, Tarım ve Orman Bakanlığında işler yolunda gitmiyor diyorum. ÇAYKUR da Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, bu bakımdan ÇAYKUR’da da işlerin yolunda gitmemesi çok normal. Tabii, biz, şu anda 2019-2020 yılı hesaplarını değerlendiriyoruz. Bakınız, bu elimde gördüğünüz Tarım ve Orman Bakanlığı 2020 yılı Sayıştay Raporu, yani ÇAYKUR’u da yöneten Tarım ve Orman Bakanlığının raporu. Sayıştayın denetim görüşünü size okuyorum: “Tarım ve Orman Bakanlığının 2020 yılına ilişkin geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir bilgi içermediği kanaatine varılmıştır.” Evet, tekrar okuyayım: “Tarım ve Orman Bakanlığının 2020 yılına ilişkin geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının doğru ve güvenilir bilgi içermediği kanaatine varılmıştır.” Buyurun, durum, vaziyet bu. Burada da neden doğru ve güvenilir bilgi içermediğini Sayıştay raporunda bulgularla birlikte açıklamış. Bu konuyla ilgili suç duyurusunda bulundum ve bu tabloların doğru ve güvenilir bilgi içermeyecek şekilde oluşmasına sebebiyet veren Tarım ve Orman Bakanlığındaki görevli kişi ve kişilerle ilgili görevi kötüye kullanma TCK 257’den suç duyurusunda bulundum.

Şimdi size, bu Tarım ve Orman Bakanlığının Sayıştay raporunda neden doğru ve güvenilir bilgilerin yer almadığını, Sayıştaya ilgili Bakanlık yetkililerinin bu doğru bilgileri nasıl aktarmadığını Sayıştayın bulgularıyla okuyacağım ve konuşmamı da tamamlayacağım. Bakınız, Sayıştay diyor ki: “Bakanlıkça uygulanan idari para cezalarının muhasebeleştirilmemesi ve raporlanmaması, banka hesaplarının tam olarak raporlanmaması ve mali tablolarındaki banka mevcudunun tutanaklarla teyit edilememesi...” Ya burası Türkiye Cumhuriyeti, muz cumhuriyeti mi? “Proje özel hesabının mevcudunun tutanaklarla teyit edilememesi...” Sayın Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı da burada, bakın, sizin de dikkatinize sunuyorum. “Kişilerden alacakları esas bilgi ve belgelerin eksik olması ve ilgili hesabın tam ve doğru olarak raporlanmaması, kurumca verilen borçlardan alacakların tam ve doğru olarak raporlanmaması -borç ve alacaklar bile tam ve doğru raporlanmamış- tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan kredilerden kaynaklanan alacakların gerçek tutarı göstermemesi, Bakanlık taşınırlarının tam, doğru ve uygun değerle raporlanmaması, Bakanlığın yönetiminde ve kullanımındaki taşınmazların noksansız ve tam olarak raporlanmaması, geçici kabul işlemleri yapılan yatırımlara ilişkin tutarların ilgili maddi duran varlıklar hesabına aktarılmaması, elden çıkarılacak stoklar ve maddi duran varlıklar hesabının gerçek durumu yansıtmaması, haklar hesabında raporlanan varlıkların idari kayıtlarla teyit edilememesi, sözleşmeye dayanılarak girilen bazı gider taahhütlerinin nâzım hesaplarda izlenememesi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile Bakanlık arasında yapılan anlaşma kapsamındaki proje giderlerinin gerçekleşmeden yapılması -projeler gerçekleşmeden proje gideri gerçekleşiyor, inanılmaz- mera kira gelirleri ile ot bedeli olarak tahsil edilen gelirlerin faaliyet sonuçlarının da noksan raporlanması.” Tarımsal destekleme ödemelerinde gerçekleştirme işlemleri tamamlanmaksızın bütçeden harcama yapılmaz. Kim yapıyor bu harcamaları? İşte, bizim eleştirdiğimiz Bakanlık yetkilileri.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Deniz Bey, süreyi üç dakika aştınız, toparlarsanız sevinirim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “2020 yılı bütçesindeki yatırım projelerine ait ödeneklerin ait olduğu yılda gerçekleştirilmeden giderleştirilmesi.” Gerçekleşmiş gibi... Neyi hatırlatıyor hepimize? Böyle hayali ihracat, hayali harcamalar, harcama yapılmamış ama yapılmış gibi gösterilmiş. O zaman paralar nerede? Soru işareti. “Bütçeden yapılan hayvancılığı geliştirme projesi kapsamındaki proje ödemelerinin gerçekleştirme işlemleri tamamlanmaksızın yapılması.” Yapılmayan işler de böylece yapılmış gibi gösteriliyor ve yapılan açıklamalar da “Şu kadar destek verdik. Şunu yaptık, bunu ettik.” Acaba, acaba yapıldı mı? Bu konularla ilgili suç duyurusunda bulundum. Akabinde Tarım ve Orman Bakanı görevden affını istedi ve 4 Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı da görevden alındı, şu anda zannediyorum soruşturma geçirenler de var onlarla ilgili.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Toparlayın lütfen, on beş dakika oldu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ama bu arada ÇAYKUR da bu Tarım ve Orman Bakanlığının yönetiminin altında AK PARTİ’nin tarım ve orman politikasının nasıl çıktığının bir örneği olarak bugün karşınızda duruyor.

Son sorum, Yönetim Kurulu üyelerinin aylık ücret, kâr, prim, huzur hakkı gelirleriyle ilgili, bunları açıklamanızı istiyorum. Kamu görevi bulunan veya özel sektörde görevi bulunan Yönetim Kurulu üyeleri varsa onların bu görevlerinin belirtilmesi, aynı zamanda da bu görevlerinden kaynaklanan aylık ücret, kâr payı, huzur hakkı, prim, ikramiye gibi gelirlerinin de yine tarafınızca açıklanmasını istiyorum.

Ancak, ben ÇAYKUR’un ayağa kaldırılması konusunda -bu, kaç yıldır yaptığımız kaçınıcı toplantı-bir yol alınmadığını üzümlere görüyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Deniz Bey “son sözüm” dediniz ama uzadı. Lütfen, istirham ediyorum, sonlandırın sözlerinizi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani yol alınamamayı bırakın, resmî belgelerle son kullanım tarihi geçmiş çaylar bir yanda, bir yanda da Tarım ve Orman Bakanlığının içler acısı durumu, gerçekten çok üzgünüm. Acil olarak da tarım ve orman politikasını yürütemeyen AK PARTİ'nin iktidardan gitmesi gerektiğini bir kez daha söylüyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Senin söylemenle değil, milletin söylemesiyle olur Deniz.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – On beş dakika süre kullandığınızı hatırlatmak isterim ve sözünüzü kesmeden dinlediğimi de ifade etmek isterim.

Sayın Bekaroğlu, hoş geldiniz, sözü size veriyorum.

Komisyon dışı üyelerimize beş dakika söz hakkı veriyoruz.

Anlayışınıza sığınarak sözü size veriyorum, buyurun.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, ÇAYKUR'un değerli yöneticileri; hoş geldiniz.

Şimdi, birkaç tane soru var, hemen sorayım, beş dakikayla sınırlıyor beni. Sorulardan bir tanesi, ÇAYKUR'a 150 civarında mühendis alınmış ve bunlar geçici. Soruyorlar yani "Bizim durumumuz ne olacak?" diye soruyorlar. Söz verdim bunu Sayın Genel Müdüre söyleyeceğim diye.

Yine, personelle ilgili bu sene alınan geçici personel arasında 50 kişi var ki bunlar "Diplomanız yeterli değil." diye geri alınmış. Sayın Genel Müdür, bu insanlar başvurduğunda diplomalar incelenmedi mi? Daha sonra kura çekildikten sonra geri alınıyor? Bu insanlar da mağdur. Bunu ifade etmek istiyorum, hemen soru olarak size yönelteyim.

Şimdi soruları soruyorum ama ben ÇAYKUR'a Tarım Bakanlığı aracılığıyla defalarca sorular sordum; cevap vermiyor. Cevap vermemesi bir tarafa Sayın Genel Müdür sanki siyasetçiymiş gibi, Adalet ve Kalkınma Partisinin oradaki sorumlusuymuş gibi bana siyasi cevaplar veriyor, doğru söylemiyor, yalan söylüyor, algı operasyonu yapıyor. Sayın Genel Müdür, sizin böyle bir göreviniz yok, bizim size sorduğumuz sorulara cevap verin. Ne soruyorum ben size? İşte, bu işçilerin alımıyla ilgili sorular sordum. Daha başka ne sordum? En çok ne tartışıyoruz burada deminden beri? Zararları tartışıyoruz. ÇAYKUR niye zarar ediyor? Şimdi, önemli bir kalem var ortada. Siz sadece bu sene fiyatları açıklamadan önce değil, 2019'da, 2020'de, 2021'de ve bu sene dökme kuru çay satıyorsunuz. Hele hele bu sene tam bir skandal bize göre. Niye? Çaya zam geleceği belli, her şeye zam geliyor. Zaten her sene çay sezonu başlamadan evvel kuru çaya zam gelir, zam gelecek belli. E, siz geçen seneki fiyatla, 20 lira civarında fiyatlarla çay satıyorsunuz. Hadi çay satıyorsun, nasıl satıyorsunuz bu çayları? Yani kime satıyorsunuz? İhale yapmıyor musunuz? Sormuyor musunuz Ankara'dan bir tane inşaat şirketi, demir bilmem ne şirketi geliyor, 3 bin ton çay satın alıyorsun? Bu nasıl bir şey? Kimin bu şirket? Paravan şirket mi bu? Niye sormuyorsunuz? Ben şimdi buradan soruyorum, yazılı sorular size gelmiştir, cevap vermediniz ama buradan tekrar soruyorum: Niye bu sorulara cevap vermiyorsunuz da siyasi cevaplar veriyorsunuz? Ne algı operasyonu yapıyorum ben? Ben çay üreticisiyim değerli arkadaşlarım. Senede 30 ton çay veriyorum. Çayda doğdum, çayda büyüdüm, her şeyiyle çay. "Rize milletvekili değilsin falan." diyor Osman Aşkın Bak, burada değil. Rizeliyim ama ve çay üreticisiyim ve milletvekiliyim ve çay ve çaycının derdini anlatıyorum, hiçbirine cevap vermiyorsun. "Algı operasyonu yapıyorsun." diyor. Ne algı operasyonu yapıyorum? Ne demek? Niye algı operasyonu yapayım? Ben kişisel olarak sizi tanımam, etmem, bilmem yani hiçbir derdim de yok sizde. Ben milletin derdini anlatıyorum.

Soruyorum şimdi burada, bu sene ne kadar çay sattın, hangi yöntem... İhale ettin mi? Bu ihaleler nerede yayınlandı? Niye o fiyata sattın ve ne kadar zarar ettin? Eğer satmasaydın bu çayı bugünkü fiyata piyasaya verseydin ne kadar? Bana göre 400 milyon TL civarında bir para gitti. “ÇAYKUR zarar ediyor.” Tabii ÇAYKUR zarar edecek çünkü ÇAYKUR yönetilmiyor, yönetilemiyor değerli arkadaşlarım yıllardan beri.

Bakın, çayın önemli problemleri var. Çayın önemiyle ilgili fazla bir şey söylemeyeceğim. Her şeyi biliyor, stratejik bir bitki olduğu, herkesin sudan sonra en çok içtiği içeceğin çay olduğunu biliyor yani. Bunu tartışmaya falan gerek yok. Çaysız bir hayatı buradaki kimsenin düşünemeyeceğini biliyoruz. Böyle önemli bir ürün o bölgede yetişiyor ve sürekli şekilde zarar ediyor. Kim zarar ediyor? ÇAYKUR zarar ediyor. Ama öbür taraftan, sürekli özel sektörde görev yapan, daha da kaliteli ÇAYKUR’un çayı kadar da kaliteli çay üretmiyorlar ama onlar sürekli olarak kâr ediyorlar. Niye kâr ediyorlar? Çünkü ÇAYKUR onlara çalışıyor değerli arkadaşlar. Aslında ÇAYKUR bir KİT’tir ama sıradan bir KİT değildir; ÇAYKUR bir sosyal devlet aracıdır aynı zamanda.

Bakın, 600 işçi alınacak, 20 bin kişi başvuruyor, bölgede işsizlik var. Bakın, bölgede her evde bir emekli varsa bunun sebebinde çay ve ÇAYKUR var. ÇAYKUR sıradan bir kuruluş falan değil. ÇAYKUR çay piyasasını denetleyecek ve üreticiyi koruyacak ve tüketiciyi koruyacak. Bu amaçla ÇAYKUR vardır.

Sayın Başkan, sizin dediğiniz gibi, işte “Pahalı alıyor, ucuza satıyor; nasıl kâr etsin?” Yapma Sayın Başkan, öyle bir şey yok, öyle bir şey yok yani, bunu kayıtlardan çıkarın yani size yakışmaz bu cümle. Öyle değil. Çay yönetilemediğinden dolayı çay bu noktaya gelmiştir. Ve ÇAYKUR’un görevidir arkadaşlar çayı denetlemek. Ama ÇAYKUR maalesef yıllardan beri uyguladığı politikalarla -özel sektörün tamamına demiyorum- belli sayıda özel sektör firmalarının işine yarıyor. Bugüne kadar belli bir noktaya gelmiş, kota uygulamış ÇAYKUR.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Bekaroğlu, bir dakika da ilave ettim, son sözlerinizi alalım.

Buyurun.

ATILA SERTEL (İzmir) – Rizeli Milletvekili, çay üreticisi; müsaade edin konuşsun, diğer arkadaşlarımız konuşmuyor zaten.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Buyurun.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Şimdi diyecek ki: “Kontenjan ve kota uygulamak zorundayım çünkü kapasitem yok.”

Değerli arkadaşlarım, kapasite niye yok? Önce soru bu. Niye bugüne kadar kapasite geliştirilmedi? Buna cevap olarak diyeceksiniz ki: “Özel sektör var, onun kapasitesi...” O zaman, özel sektörün atıl olan kapasitesini kullanın, değerlendirin; özel sektöre standartlar koyun ve özel sektöre çay imal ettirin, çay satmakta bir problemimiz yok ki. Türkiye’nin ürettiği kuru çay yılda 240 ila 260 bin ton değerli arkadaşlarım ama Türkiye 300 bin ton çay tüketiyor, 50-60 bin ton kaçak çay giriyor ve tüketiliyor Türkiye’de. Demek ki piyasada öyle bir problemimiz yok. Alın çayı, özel sektöre standardı koyun, denetleyin, ve ürettirin. Kota ve kontenjanla ilgili problem, sizin probleminizdi. Niçin bu sene olmadı? Osman Aşkın Bak niye buraya gelmedi? Şimdi, öyle diyor: “Bekaroğlu kürsüye çıktı -Rize’de de aday olmaktan korkuyor- dedi ki: ‘Kota, kontenjan...’ Bu sene kota, kontenjan yok. Çayı da ÇAYKUR’un ilan ettiği fiyatın üstünde satıyoruz.” Niye? Çünkü rekor düşüştü bu sene değerli arkadaşlarım, tam hesaplanmadı ama yüzde 30-35 civarında. Niye düşüştü rekor? Hükûmetin politikalarından dolayı

düştü. Niye? Çünkü geçen sene 2.200 lira olan gübre, bu sene 8-9 bin lira değerli arkadaşlarım; vatandaş gübre atamadı, bunun için düştü. Niye düştü? Onda 1 budama yaptırırken bu sene yedide 1 budama yaptırdınız; bunlar sizin işleriniz, yönetemiyorsunuz.

Sayın Genel Müdür, geleceksiniz, bunları anlatacaksınız yani kota, kontenjan meselesi nedir, insanlara bunları anlatacaksınız. İnsanları aldatmayacaksınız değerli arkadaşlarım, doğru konuşacaksınız. Çaydan zarar etmek akıllı işi değildir değerli arkadaşlarım. ÇAYKUR akılla yönetilmiyor.

Sürem bu kadar, onun için çok fazla uzatmıyorum. Defalarca konuştuk, bunlara cevap verecek.

Sayın Genel Müdür burada bir sunum yapmış değerli arkadaşlar, bu sunum topu taca atmaktan başka bir şey değil. Niye tacı atmaktan başka bir şey değil? ÇAYKUR'un çok temel problemleri var. Bakın, çayın artık yenilenmesi gerekiyor, bununla ilgili ciddi bir proje yapılması lazım, bunu uzun uzun bize anlatması gerekiyor; kapasite nasıl arttırılacak, bunu anlatması lazım; yıllardan beri yılan hikâyesine dönen Çay Kanunu niye çıkmadı, bunu anlatması lazım. Gelmiş 5 sayfalık sunumdan 3 sayfasında bize Matcha çayı, efendim, yeşil çay pudrası, beyaz çay pudrası, kafeinsiz çay filan yani bize keçiboynuzu çiğnetiyor; böyle olmaz, bu şekilde ÇAYKUR'u yönetemezsiniz, bunlar yanıltır. O nedenle, ÇAYKUR'u yönetecekseniz, size çayla ilgili sorulan sorulara cevap verin; milletvekillerinin anayasal görevlerini engellemeyin. Bir tane soruya cevap vermediniz ama Rize'de milletin karşısına çıkıyorsunuz, algı operasyonu yapıyorsunuz. O zaman, istifa edersiniz, kardeşiniz gibi siyaset yaparsınız; bürokrat olarak bu sözleri söyleme hakkınız yoktu.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Atila Beyin ricasıyla, Rizeli olması hasebiyle... Atila Beyin dakikasından almadım ama onu da ifade edeyim.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Eyvallah, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Atila Bey, söz sizde.

Buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, bazıları bu işi yaşamadığı için yani Karadeniz'de, çayın içinde doğup büyümediği için Mehmet Bekaroğlu gibi yaşayan bir insanın konuşmasında yarar görüyorum. Ayrıca, serzenişlerinde de haklı.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Efendim, biz de on dakika süre verdik Sayın Bekaroğlu'na, on dakika süresini kullandı.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sekiz buçuk dakika konuştu Başkanım, ben baktım.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Biz de bakıyoruz buradan.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sağ olun, teşekkür ederiz.

Şimdi, milletvekilleri soru soruyor, KİT Komisyonunda da biz onlarca, yüzlerce soru soruyoruz; istiyoruz ki olay ortaya çıksın ve yanıtları bizi tatmin etmenin ötesinde, denetim görevini görürken eksiği aksağı da bulalım, bunun giderilmesi için Kuruma naçizane önerilerimizi sunalım. Yani bu görevi bize Türkiye Büyük Millet Meclisi veriyor, biz burada Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen bulunuyoruz bütün KİT Komisyonu üyeleri. Sayıştay, buradaki milletvekili arkadaşlarımız, buradaki bürokrasi kadrosu, buradaki genel müdür yardımcıları, hiçbir kurum sorulara doğru düzgün yanıt vermiyor. Ya, ben soru soruyorum “Bu ne kadar?” diyorum “Yeteri kadar.” diye cevap veriyor. Yeteri kadar ne, rakam ne? Sayı yok, böyle bir şey yok, böyle yanıtlar var. KİT Komisyonunun cevaplarına bakın. Yani PTT'nin verdiği yanıtları siz okusanız yani biraz baksanız... Gerçekten ben çok üzülüyorum

çünkü sorduğun soruya yanıt alamıyorsun. Yani çok basit ve net öz Türkçeyle konuşup sorulan sorulara yanıt verilmediği zaman denetlemiş gibi yapıyoruz, KİT Komisyonu görevini yapıyormuş gibi oluyor; bu da bizi çok üzüyor. Yani burada Başkan var, Başkan Vekili var, yazmanı var, KİT Komisyonunun çalışanları var. Böyle bir tablo olmaz. Ya -birileri- bürokrasi siyasetten güç alıyor, arkasına almış birini ya da birilerini, yani “Siz ne sorarsanız sorun biz yanıt vermeyeceğiz.” diyorlar. Yani benim oğlum bina okur, döner döner yine okur. Yine aynı cevabı veriyorlar. Yani bu, bütün kurumlarda aşağı yukarı böyle bir vakti olursa Sayın Başkanın ve yönetimde bulunan KİT Komisyonu Başkanı ve arkadaşların, oturur, o verilen yanıtları teker teker tartışırız. Eğer kendileri tatmin oluyorsa benim söyleyecek hiçbir şeyim yok.

Şimdi geliyorum ÇAYKUR’a. Ya, şimdi, Sayın Bekaroğlu anlattı, Türk insanının en büyük zevklerinden biri çay içmektir yani mevlit okunur, çay içersin; kahveye gidersin, çay içersin; ev oturmasına gidersin, çay içersin; çay bizim geleneğimiz olmuş, çay çok önemli. Bir de Karadeniz’de, Rize’de Trabzon’da, Giresun’un belli bölgelerinde çay insanlar için yaşam kaynağı olmuş, temel kaynak. Onun için 600 kişi alınacağı zaman bölgeden 23 bin kişi kuruma başvuruyor, devasa bir rakam. ÇAYKUR’a girmek için 23 bin kişi başvuruyor yani müthiş bir işsizliğin göstergesidir bu. O nedenle orada ÇAYKUR’un düzgün yönetilmesi ve ÇAYKUR’un üretiminin yüksek olması ÇAYKUR’un çay ihtiyacını karşılamasının yanı sıra bölge halkına destek olabilmek için ÇAYKUR’un güçlü olması, bu kurumun güçlü bir kurum hâline gelmesi bizim temennimiz. Biz istemiyoruz ki ÇAYKUR yerlerde yuvarlansın, sürüklensin; bizim asla öyle bir talebimiz olmaz.

Eğer şu anda zam gelmediyse 1 kilogram çayın fiyatı 70 lira civarında ama Sayın Bekaroğlu’nun söylediği gibi, çaya tam zam geleceği sırada özel sektöre ÇAYKUR’dan çay çıkmasının sebebini biz de anlayamıyoruz, ben de anlayamadım. Neden böyle oldu, niçin böyle oluyor?

Şimdi, tüketici fiyatları açısından 2020, 2021, 2022 yılının ilk beş ayında çaya ne kadar zam geldi ÇAYKUR’dan ve 2022 yılında artış olacak mı? Bu konuyu ben merak ediyorum. Son üç yılda fiyatlarınız ne kadar arttı, market, bakkal satışına bu ne kadar yansdı? 2021 yılında üretim maliyetlerinizi ve satış fiyatlarınız neydi? Onu merak ediyorum

Ve 2020 yılı raporunu okudum, orada beyaz çayın üretim maliyeti 3 bin liradan fazlaya mal oluyor. Bu çayı özel kılan bazı nedenler var yani Genel Müdür bahsetmişti biraz bana. Beyaz çay noktasında talepler de var ama bu beyaz çayın ne kadar üretildiği, nasıl satıldığı noktasında sorularım var. Ya Cumhurbaşkanına beyaz çay gönderiyor musunuz? Ne kadar gönderiyorsunuz? Sarayda beyaz çay tüketimi konusunda bir bilginiz var mı? Ben merak ediyorum. Yani beyaz çay karşılığında bir ödeme var mı yok mu bilmiyorum, bunu öğrenmek istiyorum.

Şimdi, ilk deneme üretimleri başladı 2012 yılında “stevia” diye bir bitkiyle. Bu “stevia” bitkisinin fiyaskoyla sonuçlanmasının sonucunda 16 milyon yatırımla kurulan tesis gümlü. Beş yıllık deneme üretimi yapıldı, sonra dediler ki: “Ya, bu ‘Stevia’ bitkisi bu bölgeye uymuyor. ondan dolayı da yetiştirmiyoruz.” İyi de yani bu bölgeye uymayacağını hangi bilimsel veriler ve araştırmalar sonucunda ortaya koydunuz ki...

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Genel Müdürü beğenmediler(!)

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ha, yani sonradan “stevia” bu bitkinin üretilmemesi, yetiştirilmemesi, şeker üretilmesi açısından geline bir nokta vardı, bu rafa kalktı. Şimdi, bu proje rafa kalktığı zaman, bunun bir tesisi var; bu tesis ne oldu, nasıl değerlendirilecek, ne yapılıyor bu tesiste? Yani onu da merak ediyorum. Bu başvuran 24 bin kişiden -Sayın Bekaroğlu da söyledi- 630 kişi işe giriyor. “Tamam, iş bulduk, tamam, ÇAYKUR’da çalışacağız, kurtardım, çoluk çocuğuma ekmek götüreceğim helalinden.” böyle diyor oraya giren. Bakıyorsunuz, 120 kişi kurayı kazanmış, işbaşı yaptırılmamış. Ya, sebep

soruyorsunuz ve işsizliğe mahkûm olan 120 kişi var. Neden? İşte tahsiliydi, işte başka nedenler falan. Ya, bunları işe başvururken önceden bir elemeyi geçirmek, kuraya katmamak daha doğru değil mi? Ya, “Arkadaş, senin bu konuda kuraya katılmaya hakkın yok.” demek daha doğru değil mi? Şimdi, bu kurayı kazanan 120 kişiyle ilgili işbaşı yaptırmak için bir girişim var mı? Ayrıca, yine yedi yıl önce orada, bize mühendisler ricada bulunuyor, diyor ki: “150 mühendis kadro bekliyor orada.” Yani yedi yıldır, belki bir yedi yıl daha sizin iktidarınız sürmeyecek Allah’tan da sürmediği zaman biz onları çözeriz ama yedi yıl bir insan kadro bekler mi ya bir kurumda? O kurumla nasıl entegre olacak, nasıl çalışacak? Mühendis kadrosunda adam ama kadrosu yok yani bu personel sayısı ve taşeron çalışan personel sayısı da çok önemli. Geçici çalıştırıyorsunuz, mevsimlik çalıştırıyorsunuz, anlıyorum ama kurumun kendi bünyesi içerisinde çalışan sayısı zaten süreç içerisinde giderek azalmış. Yani otomasyona geçmenin bunda tabii ki etkisi olabilir ama ÇAYKUR’da çalışan insan sayısıyla... Rize’de neredeyse hangi eve gitseniz bir tane ÇAYKUR emeklisiyle karşılaşsınız ya da hangi mahalleye gitseniz “ÇAYKUR’dan emekli oldum.” der. Yani ÇAYKUR bir hayat kaynağı, o kaynak kuruyor; onun kurumaması için gayret sarf ediyoruz.

Yine, Rizespor küme düştü, gerçekten Göztepe düştü, Altay düştü, İzmir’in 2 takımı; yani tabii ligler de devam eder, düşer, çıkar, tekrar olur ama siz son beş yılda bir maddi kaynak da sağladınız Rizespor’a. Ben bu kaynağın nereden sağlandığını, hangi kaynaktan sağladığınızı ve Rizespora ne kadar kurum bütçesinden para çıktığını size soruyorum. Varsa başka kulüplere, amatör kulüplere de destek sağlıyor musunuz? Onu da merak ediyorum.

Yine, ÇAYKUR olarak bazen reklamlar veriyorsunuz, televizyonlara, gazetelere ilan ve reklamlar veriyorsunuz. Bu ilan ve reklamlarda da eşit davranmadığınızı biliyorum çünkü gerçekleri yazan gazeteler, gerçekleri söyleyen televizyonlar sizden asla reklam alamaz ama bütün gazetelerin sattığı kadar satış tirajı olan Sözcü gazetesi dururken hiç satmayan vitrinde duran gazeteye reklam vermek ÇAYKUR’un hangi kriterlerine uyuyor? Hangi kriterlere göre reklam yapılıyor, ÇAYKUR’un reklamı mı yapılıyor yoksa o kuruluşa, o yandaş medyaya destek mi sağlanıyor? Bu önemli.

Bitiriyorum Başkan.

Bu anlamda, ÇAYKUR olarak tüm markalarınızla birlikte, 2020, 2021 ve 2022’nin ilk beş ayında hangi gazete ve televizyonlara ne kadar reklam verdiniz, ilan ve reklam için ödenen ücretleri, reklam verilen kurumları bize yıl yıl olarak belirtirseniz teşekkür ederiz.

Sayın Bekaroğlu’nun dediği gibi, buradaki arkadaşlarımızın hiçbirinin, hiç kimseyle kişisel olarak herhangi bir hesabı yok; ne kini var ne nefreti var ne böyle ön yargısı var. Biz, kurumların iyi yönetilen ve iyi yönetildiği zaman alkışlamayı, onu takdir etmeyi de bilen kesimiz ve öyleyiz. Ancak şunu söyleyeyim: ÇAYKUR’un son dönemdeki zararlarının aslında sadece ÇAYKUR’la bağlı kalmadığını, bu zararın Rize halkına, Karadeniz halkına yansıdığını da bilmenizi istiyorum. Çünkü onlar çocuklarının tahsilinden, boğazlarından geçecek lokmaya kadar bütün her şeylerini ÇAYKUR’a, çay üretimine ve çaydan gelecek paraya bağlamış durumdalar.

ÇAYKUR’un çay kanunuyla ilgili talebi oldu ama bir türlü çıkarılamadı. Biz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak çay kanunu hazırladık ama bu çay kanunu da yok edildi, gitti. Buradan siyasi yapıya düşen, iktidar partisine düşen görev Genel Müdürlle, yetkililerle, Tarım Bakanlığıyla, uzmanlarla, çay konusunda bilgi sahibi olan ve o konuda görüşleri olan insanlarla toplanarak bir çay kanunu hazırlayıp mutlaka Meclise getirmeleri gerekiyor. Ama tabii buradaki arkadaşlar bunu yapamazlar, biliyorum; en azından benim sesimi saray duysun, saraydaki bürokratlar duysun, bu kanunu hazırlayacak olanlar duysun ve onlar hazırlasınlar, buradaki arkadaşlar imzalasınlar ve biz çay kanununu birlikte Meclisten geçirmiş olalım.

Sabrınız için teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Sertel.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Sayın Başkan, çok saygıdeğer Komisyon üyesi arkadaşlarım, ÇAYKUR’umuzun Saygıdeğer Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarım, Değerli Bakan Yardımcım, Sayıştayımızın değerli Grup Başkanı ve uzman kardeşlerim, diğer kurumlardan gelen değerli uzmanlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz.

Arkadaşlar, ÇAYKUR’la ilgili Sayıştayımızın raporları üzerinde konuşuyoruz. Bu uzmanlık Komisyonunda bazen de ilaveler yapmak suretiyle günlük politikadan, günlük olaylardan, gazete haberlerinden -ve haberleri de içerisine katarak- tartışıyoruz. Buranın bir özelliği de var, burada sıralama yoktur. Mesela, partilerin Genel Kurulda grupları vardır, herkesin yeri vardır; burada kimsenin bir yeri yoktur, isteyen insanların istediği yeri olur çünkü -dediğim gibi- burası iktisat biliminin ve denetleme, uzmanlık Komisyonu olduğu için burada öyle bir şey bulunmaz. O yüzden de burada her istediğimizi konuşabiliriz, bu özgürlük muhakkak vardır ama biraz daha üslubuna uygun, ahengine uygun konuşmakta yarar var diye söylüyorum. Siyasetin yapılacağı yerlerden biri burası değil, bunu da bilmemiz gerekiyor. Burada kim ne yapacak; yaparsa kendine yapar, ona da itirazımız olmaz ama bunu da belirtmek isterim.

Önce ÇAYKUR’u tebrik ediyorum, yönetimini tebrik ediyorum. İçerisinde çok bulunduğum için, gidip geldiğim için, Rize’ye çok gidip geldiğim için, Karadeniz’e gidip geldiğim için -bizim de bir küçük tarlamız vardır o yörede, ona benzer; çok fazla üretimimiz olmamasına rağmen ancak kendimize kadar üretir, yaparız ama- çayla ilgili çok hassas olduğumuzu da bilmenizi isterim.

Değerli arkadaşlar, çok şey sayıldı, döküldü, bunların çok büyük çapta olan bir kısmı da haklılık gösteriyor ama aslına bakarsanız, belli stratejik öneme sahip olan -zaten onun için- kamu iktisadi kurumlarının, bu tip çay üreticilerinin ve ÇAYKUR gibi kurumların bazen zararı ziyarı hesaplanmaz. Yoksa, özel sektöre hepsini verirsiniz, özel sektör de nasıl kâr ediyorsa o şekilde belirler, eder, gider, çiftçiyi bazen düşünür, bazen düşünmez; oradaki insanlara karşı olan sorumluluğu kâr amaçlı olduğu için çok da önemsenmeyebilir. Ama Rize’ye baktığımız zaman, o bölgeye baktığımız zaman ÇAYKUR stratejik öneme sahip olan bir kurumdur, onun için de zaten KİT Komisyonuna geliyor ve kamu iktisadi teşebbüslerinin içinde bulunuyor. Bunu şununla da anlatmamak lazım: Geçmişte dönem dönem bunlar harcıalem gibi yapılabiliyordu. Hangi döneme gelirse gelsin geçmiş dönemlerde çay üretilirdi, bunların büyük bir kısmı alınırdı, çürütülürdü, denize dökülürdü; bunlar yıllarca gazete manşetlerinde görünürdü. Bizim iktidar dönemimizde bakıldığı zaman, her yerde yaptığımız yeni reformlar gibi çayda da yeni reformlar yapmak zorundaydık ve bunu kademe kademe yapıyoruz. Ondan dolayı da emeği geçen herkese, Tarım Bakanlığından ÇAYKUR’un Genel Müdürlüğüne ve oradaki bu işle iştigal eden herkese teşekkür etmek istiyoruz.

Bugün, ürün sayıp döküyoruz. Eskiden biz siyah çayı dökerdik; şimdi, ihraç ediyoruz, bunu çeşitlendiriyoruz. Evet, bunlar zor işlerdir; bir taraftan çiftçiyi ve oradaki insanları, 200 bin insanı düşüneceksiniz, aileyi düşüneceksiniz; bir taraftan, onların gelirlerini artıracaksınız; bir taraftan, bu stratejik kurumumuzu idame ettirmeye çalışacaksınız; o kadar kolay işler değildir. Evet, söyleyen arkadaşlarımız bu konuda katkı veriyorlar, bu hazineden direkt Tarım Bakanlığı tarafından karşılanmalıdır çünkü mevsimlik üretiliyor 3 dönemde üretiliyor; işte, mayıs çayı, diğer çay. İşte, 3 kademede alınıyor o dönemlerde bunlar. Belki finansmanı çok daha ucuz olarak, bu paralar ÇAYKUR’a verilerek ondan sonra da, üretiminden sonra da bunlarda çok düşük faizlerle ve ona benzer iktisadi bir formülle geriye dönüş olursa hem üretici bundan kazanır hem bir finansman zorluğu olmadığı için tüketici de bundan istifade eder, ucuz çay içer diye düşünüyoruz.

Çaylıkların yenilenmesi... Bunların hepsi vatandaşlara ait bahçeler tabii, çay fabrikalarının özel bahçeleri -belli bir kısım, deneme mahiyetinde olanlar hariç- çay bahçeleri yok. Vatandaş bunu yapacak. Vatandaş bunu, bu yenilenmeyi nasıl yapacak, çok büyük maliyetleri var. İşte, endüstrilerle beraber, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin başarılı çalışmalarıyla beraber üniversitelerden de istifade ederek yönetimdeki kardeşlerimiz, arkadaşlarımız, topyekun Rize bu konuda başarılı hizmetler vermeye başlıyor. Bu da desteklenmelidir yani çiftçilerimizin özel olarak desteklenmesi lazımdır, kolay işler değildir. Bazı yapılan raporlara göre, bu çay bahçelerinin yenilenmesi için ve yenilenirken de o çiftçinin zararlarının telafi edilmesi için çok büyük miktarlarda, epey de bir ekonomik sermayeye de ihtiyaç olduğu görülmektedir. Raporlar hazırlanıyor, ediyor gidiyor. Bunlar, tabii, zaman içerisinde bir plan dâhilinde yapılmalıdır; doğrudur, yapılıyor zaten, belki yavaş yürüyor, belki istenildiği gibi yürümüyor, olabilir. Ama inşallah bu görünen ve... Sunumunuzda da belirttiğiniz gibi başarılı çalışmalar yürütüyorsunuz.

Ben şunu da çok önemsiyorum ve bunu önemsemek de lazım. Bizim Türkiye olarak bugüne kadar baktığımız zaman, idari, iktisadi insan yetiştirmedeki olan ve yetiştirmiş insanlardaki insan kaynağını doğru kullanamama gibi bir sıkıntımız var zaten. O yüzden şunu söyleyeyim: Ekrem kardeşim yıllarca orada... Yönetim Kurulunda olan kardeşimizi çok iyi tanırız. Onun döneminde çay ve pazarlama dediğimiz hadise ve Türkiye'ye mal olması gerçekten çok önemliydi. O dönemlerde olan stokların bir anda eritilmesi ve onu başarıların başında da o günkü yönetim ve onun Başkanı olan Ekrem kardeşim bulunuyor. Ben gidip geldiğim ve orayla irtibatım olduğu için bunu çok iyi biliyorum. Onun birikiminden de istifade etmek lazım. Yönetimler aslına bakarsanız o işin ana çizgisini, ana formülünü verip onun yönetimler tarafından, icra edenler tarafından icra edilmesini sağlamak için bütün birikimlerini ortaya koydukları bir şeydir. Bu birikimden istifade etmek lazım. Eski müsteşara, emekli müsteşara bakarsın, kıymetini bilmeyiz, onu bir tarafa atarız; eski genel müdüre bakarsınız, onu atarız. Yerine kaynak olarak yetiştireceğimiz insanları -tabii ki çaba, gayret var- yetiştiriyoruz ama siyasetçiye bakarsanız, bakan olmuş veyahut belli kademelerde gelmiş, milletvekili olmuş, komisyonlarda bulunmuş, bunları dinlemiş, devleti tanımış olan insanlar bir kenara koyulur, onlardan istifade edemeyiz. Ama dünyaya baktığımız zaman, dünya devletleri üzerinde onlarla ilgili komisyonlar, kurullar kurulur ve bu deneyimleri olan insanlardan, onlardan o kurullarda -istihdam demeyelim de- istifade edilir. Onun için hiçbir sıkıntıya girmeden, hiçbir başka türlü siyasetin içine girmeden insan kaynaklarımızın da en doğru şekilde kullanılmasını sağlamamız gerekiyor. O yüzden de söylenen şeyler vardır.

Bilmiyoruz, bu "gıda kodeksi" denilen bir şeyde işte zamanı geçmiş çaylarla ilgili konuşuluyor. Belki orada unutulmuştur o, konmamıştır. Çayın paketlenmesiyle ilgili çalışılan ilmi çalışmalarda bu verilen süreler ve tarihlerde bunların bozulup bozulmadığını, kullanılabilir olup olmadığını, dünya standartlarında böyle bir formül var mıdır yok mudur, ben incelemediğim için bilmiyorum, Sayıştayın raporları önemlidir. Bazen Sayıştay raporları... Doğrudur ki onu zaten burada tartışıyoruz ama bazen işimize geldiği zaman Sayıştay raporlarının önemsiz olduğunu, bunların sansür edildiğini, hiçbir kayda geçirilmediğini, doğru bulunmadığını... Bazen de işimize geldiği zaman bunların çok önemli olduğuna, yerindelik denetimi bile yapılsa çok önemli olduğuna bakarız; bazen de yerine kendimizi "yönetim" dedikimiz, işte, bugün ÇAYKUR Genel Müdürü, yönetimlerinin yerine koyarak "Bunlar böyle yönetilmelidir, yönetilirse böyle olur, şöyle olur..." diye onlara fikir falan verdiğimizizi düşünürüz ve bunu söyleriz katkının dışında. Bunlar bu komisyonlarda, kurullarda -bazısı yakışıklı, bazısı yakışsız- oluyor. O yüzden söylenenlerden istifade edeceğinizi düşünüyorum ve ben çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Rica ederim.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Hayırlı olsun Komisyonumuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Türkmen.

Buyurun Sayın Kaşıkçı.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Sayın Genel Müdürüm, çok kıymetli ÇAYKUR’un yönetimi; öncelikle toplantımıza hoş geldiniz.

Ben de bugünkü toplantının şirketimize önümüzdeki dönemlerle ilgili çok önemli bir katkı sunacağını düşünerek genel bir değerlendirmeye başlamak istiyorum.

Öncelikle şunu ifade edeyim: Bugün çayla ilgili milletvekillerimizin gerçekten çok önemli değerlendirmeleri oldu. ÇAYKUR ülkemizin en önemli kurumlarından biri; bu kurumun gerek bölge ekonomisine katkısı gerek Türk tarımına katkısı, ÇAYKUR’un bir şirket olarak bölgede daha önemli pozisyonlar yüklenmesi noktasında gerçekten her biri birbirinden değerli görüşler ortaya konuldu. Benim ÇAYKUR’la tanışıklığım KİT Komisyonu üyeliğine başlamamla birlikte oldu. Daha sonraki dönemlerde Rize’ye de geldik -sağ olsun- Sayın Genel Müdürüm fabrikamızı da gezdirdi; oradaki bölgedeki çiftçilerle de çeşitli toplantılar yaptık gerek Ziraat Odası gerek Ticaret Odasıyla; sahada çaylıkları dolaştık, çaylıkları gezdik. Tüm bunlardan sonra şöyle bir izlenimle Rize’den döndüm: Çay demek, aslında Doğu Karadeniz demek; Doğu Karadeniz demek, çay demek. Aynı bizim Çukurova’nın Amik Ovası’nın pamuğu, mısırı neyse, vatandaşların aklında, belleğinde, hafızasında nasıl bir yeri varsa, çay da bizim Doğu Karadeniz’de önemli bir tarım ürünüdür. Dolayısıyla, bu manada yüz binlerce insanımızın geçimini sağladığı ve üzerine de çok titrediği bir ürün. Hâl böyleyken ÇAYKUR’la ilgili de aslında genel bir görüş elde ettik Rize’ye gidip yapmış olduğumuz ziyaretlerde. Bir kere, bölge insanı fabrikayı işletmeyi çok seviyor, üstüne titriyor. Ben bir inşaat mühendisiyim, ziraatla çok fazla mesleki olarak bir yakınlığım yoktu. Aynı, bizim bölgede İskenderun Demir Çelik Fabrikası var; on binlerce insanın çalıştığı, emekli olduğu, insanların orada çalışarak çocuğunu okuttuğu, evlendirdiği çok önemli bir kurum. Dolayısıyla, böyle, Demir Çeliğin ismi geçtiği zaman -fabrikanın ismi geçtiği zaman- herkesin kafasında bir anı canlanır. Bizim oralardaki Demir Çelik Fabrikası neyse Doğu Karadeniz’deki ÇAYKUR da vatandaşın hafızasında, belleğinde çok önemli bir yere sahip. Dolayısıyla, ÇAYKUR’un varlığı aynı zamanda oradaki çiftçilerimiz için de çok önemli bir kazanım ve vatandaşlarımıza da çok önemli bir destek sağlıyor.

ÇAYKUR sadece -biraz önce sayın milletvekillerimiz de ifade etti- kâr amaçlı kurulan bir fabrikamız değil, burası aynı zamanda bölgede sanattan spora, istihdama kadar birçok konuda öncülük etmesi için cumhuriyet hükümetleri tarafından kurulan güzide bir kurumumuz. Elbette bu işlevini yerine getirirken hepimizin kalbinden, gönlünden geçen ÇAYKUR’un aynı zamanda kâr da etmesidir. Fakat sadece bu merkezden bu işletmeye bakarsak bence çok büyük yanılgı içerisine düşeriz. O yüzden ÇAYKUR’un varlığı, bölgede olması, daha da güçlenerek yoluna devam etmesi hem devletimiz için hem de bizler için son derece önemli. Öyle ki yıllık 2 milyar dolarlık bir ticaretten bahsediyoruz. Bu ticaretin önümüzdeki yıllarda daha da katlanarak devam etmesi için önümüzde bazı problem ve sıkıntılar var. O problem ve sıkıntıların bazılarını çok değerli milletvekillerimiz biraz önce ifade ettiler, ben de özellikle çaylıkların yenilenmesi meselesiyle ilgili alt komisyonda da konuşmuştuk, hazır üst komisyon toplantısındaiken bizim bir katkımız olabilir mi diye tekrardan bu konuyu gündeme getirmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, çaylıkların yenilenmesi meselesi, bizim Doğu Karadeniz’deki çaylık bahçeleri tohumla oluşmuş. Dolayısıyla, yıllar içerisinde de şu anki mevcut çaylıklarımız enerjisini kaybetmiş. Sayıştayın veya diğer kurumların ifadesine göre de on beş yirmi sene içerisinde mevcut bu çaylıklarımız tamamen ürün veremez hâle gelecek. Dolayısıyla bence en fazla konuşmamız gereken, üstüne en fazla titrememiz gereken, acaba daha fazla ne yapabiliriz, ÇAYKUR’a nasıl yardımcı olabiliriz Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bunun biraz tartışılması, üzerinde durulması gerekiyor ki çaylıkların yenilenmesi meselesi Doğu Karadeniz’in neredeyse bir beka sorunu seviyesinde bir mesele. Biz de bu konuya bu şekilde bakıyoruz.

Çaylıkların dönüştürülmesi meselesi de aynı bir kentsel dönüşüm mantığıyla... Şimdi, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanımız da burada, kendisi bu konularda çok tecrübeli de bir isim. Birden, topyekûn çaylıkların yenilenmesine hem yetecek fidanımız yok, hem de bununla birlikte ardı ardına getirecek bazı problemlerle karşı karşıya kalma ihtimalimiz var. Dolayısıyla bu meselenin aynı bir kentsel dönüşüm mantığıyla, ada ada, parsel parsel dönüştürülmesi; bu dönüşüm yapılırken bu alanlara yetecek fidanın üretilmesi, tüm bunlar, baktığınız zaman gerçekten çok büyük bir operasyonu gerektiriyor.

Bu operasyonu tek başına ÇAYKUR’un üzerine bıraktık biz. Bu ÇAYKUR hem çayı işletecek hem çayı satacak yani şu operasyondan bile ÇAYKUR’un ne kadar önemli bir kurum olduğu ortaya çıkıyor yani sadece çayı işleten ve satan bir kurum değil. Orada özel şirketler var Doğu Karadeniz’de, hiçbirinin umurunda değil, on beş yirmi sene sonra bu çay ne olacak? Ama bunu dert eden –elbette ki asli görevi de budur- bununla ilgili çalışan yine ÇAYKUR’umuz, çayın on beş yirmi sene sonra tekrardan sürdürülebilir bir tarım ürünü olması meselesini de ÇAYKUR göğüslemiş ve bununla ilgili çeşitli çalışmaların içerisine girmiş. Ancak Sayıştayın da ifadesi, bizlerin de geldiği zaman tespiti şudur: Bu meseleye biraz daha büyük bir ölçekte bakıp işin içerisine muhakkak suretle, Sayın Bakanımız da buradayken ifade etmek istiyorum, Tarım ve Orman Bakanlığının da muhakkak suretle ÇAYKUR’un üstlendiği bu stratejik göreve önemli ölçüde bir katkı sunması gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Bununla ilgili de biz KİT Komisyonu üyeleri olarak, Sayın Başkanımız da burada, elimizden gelen tüm katkıyı iktidarıyla muhalefetiyle sunmaya hazırız. Çünkü çayı oradan çıkarttığımız zaman gerçekten daha büyük problemlerle karşı karşıya kalacağız. O yüzden Doğu Karadeniz’in bu beka meselesine böyle siyaset üstü bir bakış açısıyla, ÇAYKUR’un bizi yönlendirmesi, Sayın Bakanlığımızın yine bizi yönlendirmesiyle beraber elimizden gelen tüm katkıyı vermeye hazır olduğumuzu tekrardan bildirmek istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, yine, baktığınız zaman sizin görev tanımı içerisine girmiyor fakat çayı dert eden bir ÇAYKUR’umuz var. O yüzden, yine, benim bölgede gittiğim zaman gördüğüm en büyük problemlerden biri de bizim çaylık alanlarımız miras yoluyla bölüne bölüne çok küçük parçalara ayrılmış durumda. Bu da aslında beraberinde bize yeni bir problemi getiriyor. 50 dönüm bir çaylık 3 kuşak sonra 3-5 dönüme düşmüş, zamanla bunun daha da parçalanacağını, bölüneceğini biliyoruz hepimiz. Çaylıkların küçülmesi aynı zamanda çiftçilerimizin “Ya, bu küçük alandan ne gelir elde edeceğim?” deyip çaylığa sırtını dönmesine de sebebiyet veriyor ki 1 dönüm, 500 metrekare gibi alanlara kadar bu çaylık alanlarımız düşmüş. Bu konuyla ilgili de ben yine aynı çaylıkların yenilenmesi meselesi gibi bu tarihî görevi de ÇAYKUR’un üzerine alıp toplulaşma dediğimiz veya kooperatifleşme veya şirketleşme, artık hangisinin bizim oradaki problemimizi gerçek manada çözeceğine inanıyorsak bu konuda aslında ortaya vizyon koyan, çözüm koyan bir kurum olma özelliğini bu alanda da devam

ettirmenizi hassaten rica ediyorum. Bu mesele de aynı çaylıkların yenilenmesi gibi büyük bir problem ve sıkıntıyı beraberinde getirecek. Bu manada ben tekrardan çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Allah hepinizin yardımcısı olsun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Toparlayalım.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Topluyorum Başkanım, bunu da dile getirip sonra bitireceğim.

Yine, Sayıştay denetiminde gördüğüm bir husus daha var. Enerji son dönemde ülkemiz için yine çok stratejik bir konumda, üzerinde değerlendirilmesi, düşünülmesi gereken bir alan oldu. Enerji verimliliği de aslında baktığınız zaman bir tarafıyla bir enerji kaynağı gibi karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla kurumunuzdaki, fabrikalarımızdaki enerji verimliliğini aşağı doğru çeken tüm parametreleri yeni baştan gözden geçirip bu manada gerekiyorsa ekipmanlarımızın yenilenmesi, bunun dışında, yine, yenilenebilir enerji kaynaklarıyla fabrikalarımızın enerji ihtiyacının karşılanması, bu da aslında sadece ÇAYKUR için değil, bütün KİT’lerimiz için veya özel alanda faaliyet gösteren şirketlerimiz için de hepsi için de çok önemli bir konu. Fakat sizin enerji gideriniz ciddi ölçüde, bunu aşağı doğru çekebilmek için de biz kurumumuzdan önümüzdeki süreçte yeni adımlar ve yeni müjdeler bekliyoruz aslında.

Bize bu manada yeni müjdeler veren çok önemli KİT’lerimiz var. Mesela geçen birini karşıladık, ağırladık burada; BOTAŞ. BOTAŞ Aksaray’daki depolama tesislerinin enerjisini karşılamak için yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaya başladı. Dolayısıyla bu da şirketimizin enerji alanındaki maliyetlerini aşağı doğru çekmede çok önemli bir parametre oldu. Biz inşallah önümüzdeki toplantılarda ÇAYKUR’dan da enerji maliyetlerinizi süreç içerisinde hangi noktadan nereye çektiğinize dair bir sunum içerisinde bir bilgilendirme de bekliyoruz.

Ben tekrardan Sayın Bakanım, Genel Müdürümüze, yönetimimize teşekkür ediyorum, başarılarının devamını diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Kaşıkçı.

Böylece geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Şimdi sözü Sayın Genel Müdüre vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimize sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili cevaplarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi web sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi sayın milletvekili arkadaşlarımızın sormuş oldukları soruları yanıtlamak üzere söz size veriyorum.

Buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli üyeler, soruların tamamına yazılı bir şekilde cevap vereceğiz, yalnız kısa olması anlamında muhtasar ve müfit anlamda üç, dört cümle kurmak istiyorum.

Şimdi, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü bölge için olmazsa olmaz; “Bizim damarlarımızdaki kandır.” diye tabir ettiğimiz bir özelliği vardır. Bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik tüm ağırlığını ÇAYKUR kaldırıyor. Bu anlamda, özellikle, geçen yıl 860 bin ton yaş çay alımı yaptık. “860 bin ton yaş çay alımı” demek, karşılığında 163 bin ton kuru çay satacaksınız anlamına geliyor. Sayıştayın defaulte bize söylediği; satabildiğiniz kadar çay almanız gerektiği. Hazine ve Maliye Bakanlığı da bizi bu konuda yönlendiriyor ancak üreticileri mağdur etmemek, özel sektöre ezdirmemek, itmemek için

geçen yıl biz aşırı derecede çay almış olduk. Karşılığında da çay parasını peşinen vermek için ister istemez kredi alıyorsunuz, krediyle veriyorsunuz. Bizim de faaliyette zararımız yok zaten, sonuç olarak yapmış olduğumuz zarar kredi faizinden yaş çay kaynaklı zararlardır.

Bunun yanında yine, özellikle Cumhurbaşkanlığımızın, Sayın Cumhurbaşkanımızın toplantılarda dağıtmış olduğu çayların hiçbirinin ÇAYKUR’la alakalı bir bağı, bağlantısı yoktur. Hiçbir şekilde ÇAYKUR’dan böyle bir çay çıkmamıştır. ÇAYKUR’dan ben dâhil arkadaşlarımız, eski Genel Müdürlerimiz -15’e yakın Genel Müdürlüğümüz var- hediyelik bir çay bile verirken bunun ya parası ödeniyor ya da bir şekilde birinin hesabına yazılıyor. Böyle rastgele bir çıkış, çay çıkışı falan, bu bile olmuyor. Tasarruf genelgeleri uygulanmadan önce, biz bunların tamamını kendimiz özellikle kendimizden başlayarak uyguluyoruz. Bu görüşle, bu inançla çalışıyoruz. Kurumun en dibinden, çaylıktan, çay tarlasından gelen birisi olarak kurumun çayla ilgili tüm atıklarını dahi değerlendiriyoruz, bu anlamda kimsenin şüphesi olmasın.

Her yıl 600-700 kişi emekli olan işçimiz oluyor, bunların yerine her yıl biz de emekli olan kadar bir çalışan almak için İŞKUR aracılığıyla alımlara çıkıyoruz. İŞKUR’un yapmış olduğu alımlar, biliyorsunuz, mevzuat gereği Çalışma Bakanlığının İŞKUR’a vermiş olduğu bir mevzuat vardır, bunun üzerinden yapılır. Yapılan bu alımların hiçbirisi zaten ÇAYKUR’u direkt ilgilendirmiyor. Biz İŞKUR’a “Şu okul mezunlarını alacağız.” diye yazı yazıyoruz, bu yazıların hepsi de İŞKUR’da mevcut, bizde de mevcuttur. İŞKUR’un bize göndermiş olduğu iade yazısında “Yapacağınız okulların bölümlerini de yazmanız, gerektiği gibidir.” Örnek vereyim, endüstri meslek lisesinin elektrik bölümü ise biz “elektrik bölümü” diye yazmıştık ancak İŞKUR’dan bize gelen cevapta “Hayır elektrik değil, bir de bunun bölümü vardır, bölümü de yazacaksınız.” Biz de bunların tümünün bölümlerini de yazarak tekrardan müracaatımızı yeniledik. Daha sonra, süreç ilerledikçe bir noterle anlaşma yapıyoruz, noter geliyor, canlı yayında, herkesin huzurunda, çıplak gözle gözlenebilen, Rize’de, Artvin’de, Trabzon’da, Giresun’da kapalı spor salonlarında herkesin gözetiminde, canlı yayında çekilişler yapılıyor. Buradan çıkan sonuçlar bize geliyor, bizim hiçbir dahlimiz yok bu konularda. Daha sonra kişi beyan usulü müracaat ettiği için bazen yanlışlıklar olabiliyor, çalışan memur... Sonra, bu müracaat edenlerin çoğunluğu işsiz de değil, yüzde 70’i, 80’i aslında bir yerde çalışıyordu ama kuruma geçmek için ayrıca müracaat ediyordu; kura çıktığı zaman bizde çalışmaya devam ediyor, öbür tarafı bırakıyor. Bu anlamda bizim vermiş olduğumuz bölümler diplomasında uygun olmadığı için 30-40 kişinin girişi engellenmiş oluyor ama bunun kurumla alakası yok. Burada bize gelen, cevap verilmesi gereken konular için, “50 kişi alınmadı, AKP’li alınacak.” deniliyor, böyle bir şey...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yedekler için de kura çekiliyor mu?

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Yedekler sıralanmıştır 1, 2, 3, 4, 5 diye. Her gelmeyen birisi için veya her şarta uymayan birisi için yedekten 1, 2, 3 kurayla belirleniyor, daha sonra oradan alımlar yapılıyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Toplum yararına çalışma programında yedekler için kura çekiliyordu da onun için söyledim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Genel Müdürlük, devam edin.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Sayın Başkanım, buna benzer çaylık yenilemeleriyle ilgili olarak söyledik, biz çayın içinden geliyoruz, çayın ömrü yüz yıldır, yüz elli yıldır -henüz netleşmiş bir sonucu yoktur bu için- ancak “yaşlanmıştır” denildiği için yenileme çalışmalarımız devam ediyor. Dünden bugüne yenilenecek bir çaylık alan olma şansı zaten yok, imkânsız ama bu konuda Tarım Bakanlığımızın çalışmaları, Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanlığının çalışmaları ve

projelerin devamı iki, üç yıldır devam ediyor. Öncelikle çeliklemeler yetiştirilecek, damızlık bahçeler oluşturulacak ki bundan sonra da öncelikli gönüllerden başlamak üzere çaylık alanların yenilenmesi için çalışmalarımız hızlıca devam ediyor.

Sayın Başkanım, belki farklı anlaşılacak ama yine, şunu da söylemek istiyorum: Biz genelde Sayıştay raporlarında nihai rapor üzerinden cevap veriyoruz, taslak raporla ilk defa karşılaştık, bu konuyu pek anlayamadık, buradan onu da açıklamış olayım. Bize gelen bir taslak rapor yok, biz nihai kararda...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Benim söylediğimi iddia olarak kabul edip ona cevap verebilirsiniz.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Hayır, biz taslak rapor üzerinde değil, nihai rapor üzerine -Başkanımız burada- onlar üzerine cevap vereceğiz zaten.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben iddia ediyorum, bana cevap verin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzyılmaz’ın söylemiş olduğu konuyla ilgili olarak yazılı olarak cevap verebilirsiniz Sayın Genel Müdürüm.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sözlü olarak verin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Daha detaylı bir şekilde cevap verebilirsiniz.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Her geçen gün borcumuz azaldığı gibi, zaten zarar da görüyor, her sene düşüyor. Ayrıca, bu sene, belki ilk kez olacak, mayıs ayı çay parasını Kurumun bütçesiyle kredi almadan ödeyecek duruma da gelmiş durumdayız. Bu da üreticiyi rahatlatma anlamında... Çok çay aldığımız için Kurum sıkıntıyla girmiş oluyor ama Kurumun da en büyük özelliği bölgedeki üreticiyi rahatlatmak, çay ve çay sektörüne kolaylık sağlamak, özel sektöre bilgi transferi yapmak. Biz de bunları fazlasıyla yaptığımıza inanıyoruz. Kurumun o anlamda bölgeye, ülkemize çok büyük katkıda değer kattığına inanıyoruz.

Verdiğiniz söz için teşekkür ediyorum.

Kurumumuza, ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Rica ediyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Başkanım, son kullanım süresi geçmiş o çaylar satıldı mı depoda mı?

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Sayın Vekilim, yazılı olarak cevap vereceğiz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yazılı olarak cevap vereceğini söylüyor Sayın Genel Müdürümüz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya tamam da “Satıldı veya depoda.” demek bu kadar zor değil yani.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Belki de inceleyecekler, araştıracaklar, daha detaylı, daha somut, daha gerçek bir şekilde bilgi vermek istiyorlar. Belki de şu an ellerinde veri yoktur, ellerinde belge, bilgi yoktur, daha detaylı bir şekilde Kurumda araştırıp size daha somut bir şekilde...

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Doğrudur Başkanım, detaylı bilgi vereceğiz, belgeleriyle beraber size bilgi vereceğiz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayıştayın raporuna göre kamu idaresi bir cevap veriyor zaten. Cevabında diyor ki: “Ben bu çayları Haziran 2020’de yani son kullanma tarihinden iki yıl sonra sattım.” Sayıştay da “Depoda buldum.” diyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzyılmaz, Sayın Yavuzyılmaz...

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Bize gelen öyle bir rapor yok, “Sayıştay raporunun taslağı” deniliyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nasıl yok? Kamu versin cevabı, ben vereyim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzılmaz, epey süre verdik, konuştunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben konuşmak için konuşmuyorum Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Anladım.

Sizin o söylediğiniz konularla ilgili Sayın Genel Müdürlüğümüz detaylı olarak yanıt vereceğini, yazılı olarak cevap vereceğini söylüyor. Artık bitmiştir, bitmiştir Sayın Yavuzılmaz.

Peki, teşekkür ediyorum.

Şimdi, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce, 2019 yılı sonuç bölümünü okutuyorum.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 yılı bilançosu ve 635 milyon 92 bin 521,33 Türk lirası dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi, 2020 yılının sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2020 yılı bilançosu ve 547 milyon 247 bin 289,94 Türk lirası dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yıllarına ait Üst Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Sayın Genel Müdürüm, teşekkür konuşması için son sözü size veriyorum. Ayrıca, Sayın Bakan Yardımcımızın da ilave etmek istediği bir husus varsa ona da söz vereceğim.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM – Sayın Başkanım, toplantının yerelde Doğu Karadeniz’e, Rize, Trabzon, Artvin’e, Giresun’a, genelde ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz de teşekkür ederiz. Çalışmalarınızda kolaylıklar dileriz, başarılar dileriz.

Buyurun Sayın Bakan Yardımcım...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Cumhurbaşkanının ÇAYKUR’dan çay satın alıp niye dağıtmadığını da anlayamadım. (Gürültüler)

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Yok öyle bir şey.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama lütfen Sayın Yavuzılmaz... Artık kapatıyoruz toplantıyı.

Buyurun Sayın Bakan Yardımcım.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Sayın Başkanım...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Cumhurbaşkanını her yerden satın alabilir canım, burada şey yok.

TAMER DAĞLI (Adana) - ÇAYKUR’dan alsa “Niye ÇAYKUR’dan aldı?” “Bedava aldı.” dersiniz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Parasıyla, parasıyla...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Bakan Yardımcım...

Arkadaşlar, karşılıklı konuşmayalım.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Ama parasıyla alsa bile “Bedava aldı.” dersiniz. “Maaş almadım.” diye sana defalarca söyleyen Bakan Yardımcısına “Maaş aldı.” diyen birisin ya! Yapma ya!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben belgesiyle açıklıyorum.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Belgesi falan yok, almadığını iddia eden, söyleyen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sırf laf, laf! Lafla söylüyor.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Ne lafı ya! “Ben buradan maaş almadım.” diyor, belgeyi gösteriyor, sen “Aldı.” diye iftira atıyorsun ya!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Almadığına dair belgeyi...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Bu, doğru değil ya! Cumhurbaşkanımız oradan çay alsa “Bedava çay aldı, milletin çayını dağıtıyor.” diyeceksin. Yapma ya!

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Bakan Yardımcım, size söz verdim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sen geç geldiğin için...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Deniz yapma, geç gelmedim ben...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Bakan Yardımcımızı dinleyelim değerli üyeler.

Buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, değerli üyeler, Sayıştay denetçilerimiz, kurumların çok değerli üyeleri; çok teşekkür ederim. ÇAYKUR yönetimine de ayrıca teşekkür ederim çünkü ben yörede bulundum, onların çalışmalarını yakından izleme şansım oldu; ÇAYKUR, ÇAYKUR’dan öte gerçekten. Başarılarının devamını diliyorum.

İlginç konuları -raporda geçme dahi- not aldık. Bunların bizim için, kurumun daha ileriye götürülmesi için yol göstermesini diliyorum.

Bir noktayı sadece ifade edeyim: 2022 yılından itibaren ÇAYKUR’un çay alımıyla ilgili mali kabiliyete kavuştuğunu söyleyebilirim. En azından bunu mali durumu çokça öne çıktığı için tekrar ifade etme gereği duydum.

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum.

Ben de çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.

2.- Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ’nin (TÜRKŞEKER) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza

Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin 2019 ve 2020 yıllarının bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere, toplantımıza katılan kurum temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtımalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, sunumu yapmanız için sözü size veriyorum.

Buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz, Sayıştayımızın ve kamu kurumlarımızın değerli temsilcileri; bildiğiniz gibi, son üç yıl, insan olarak tahmin edemediğimiz, edemeyeceğimiz badireler atlattık. Evet, salgınla bir yolu katettik ama en az salgın kadar tehlikeli salgın etkileriyle karşı karşıyayız. Dünyanın en büyük tarımsal üretim alanlarındaki savaş mı desek, tedarik zincirinin kırılmasından kaynaklı mı desek, büyük ülkelerin gıda stoklaması mı desek, burada sizin benden çok daha iyi bildiğiniz krizler mi desek; görünen o ki dünya çok daha hızlı bir şekilde başka bir duruma doğru evriliyor. Bu anlamda, tarımda -Sayın Bakanımızın tam da dediği gibi- bir millî güvenlik meselesiyle karşı karşıyayız, şeker de bunların en büyük parçalarından bir tanesi. Birçok devlet, üretim fazlası olduğu hâlde temel gıda ürünlerine ihracat yasağı koyuyor. Geldiğimiz noktada TÜRKŞEKER ailesi olarak yeni bir döneme girmenin heyecanı içerisindeyiz.

90'lı yılların sonunda başlayan şeker fabrikalarının özelleştirilmesi işlemi Cumhurbaşkanımızın kararıyla sonlandırılmış bulunmaktadır. Bu heyecana ortak olmak sizinle beraber bana da nasip olmuş oldu.

Şirketimizin 2019-2020 yılları faaliyetlerinin değerlendirileceği bu toplantı vesilesiyle sizleri TÜRKŞEKER ailesi adına saygıyla selamlıyorum.

Tarım, dünya ekonomilerinin ana sektöründen biri olup hem gelir kaynağı hem de gıda ihtiyaçlarının karşılanması bakımından diğer sektörlerle göre desteklenmesi gereken millî güvenlik meselelerinden biri olarak görülmektedir. Salgın süreci ve hâlihazırda yaşanan savaş, millî tarım ve gıdanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Konuşmama başlamadan önce dünya şeker sektörü hakkında kısa bilgiler vermek istiyorum. Dünyada 2021-2022 dönemi içinde yaklaşık 37,4 milyon tonu pancardan, 133 milyon tonu da şeker kamışından olmak üzere toplam 170 milyon ton şeker üretileceği, 172 milyon ton civarında da şeker tüketimi olacağı tahmin edilmektedir. Dünya beyaz şeker borsa ortalama fiyatı ise 2022 Nisan ayı itibarıyla 542 dolar/ton olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemiz dünyada pancardan şeker üreten ülkeler sıralamasında 2020-2021 pazarlama yılı itibarıyla yüzde 9'luk bir paya sahiptir. Rusya, Amerika, Almanya ve Fransa'nın ardından 5'inci sıradayız, Avrupa'da ise 4'üncü sıradayız.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; ülkemizde devlete ait 15, özel sektöre ait 12 ve pancar kooperatiflerine ait 6 olmak üzere, toplam 33 şeker pancarı fabrikası faaliyet göstermekte olup kotaya esas olmak üzere şeker üretim kapasitesi yaklaşık 3,151 milyon ton/yıldır.

2021 yılında ise TÜRKŞEKER'in yol haritası değişmiş, geleceğe yönelik çok önemli kararlar almıştır. Konuşmamın başında da belirttiğim üzere, 29/4/2021 tarih ve 3923 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'yla TÜRKŞEKER Fabrikaları Anonim Şirketi, sermayesinin tamamı özelleştirme kapsam

programından çıkartılarak yeniden KİT statüsüne dönmüştür. Böylece, TÜRKŞEKER'in yirmi yıldan fazladır süren özelleştirme süreci sona ermiş bulunmaktadır. TÜRKŞEKER 12/11/2021 tarih ve 4803 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'yla 3046 sayılı Kanun'un 19/A maddesi ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 56'ncı maddesi gereğince Tarım ve Orman Bakanlığıyla ilişkilendirilmiştir.

TÜRKŞEKER hâlen 1 milyon 166 bin ton/yıl şeker üretim kapasitesiyle 15 şeker fabrikası, 2 etil alkol fabrikası, 2 makine fabrikası, 1 elektromekanik aygıtlar fabrikası, 1 şeker enstitüsü ve buna bağlı 1 tohum işletme fabrikasıyla faaliyetlerini sürdürmekte olup bu işlerimizi 789 memur, 3.841 daimi işçi, 1.266 geçici işçi, hizmet yoluyla da 2.090 taşeron işçi olmak üzere toplam 7.986 arkadaşımızla ülke şeker sektörüne üretim yapmaya çalışıyoruz.

Sayın Komisyon Başkanım, değerli milletvekillerim; 2019 yılı faaliyetlerimize ilişkin değerlendirildiğimiz, 2019-2020 pazarlama yılı için şirketimize 934 bin ton A kotası şeker tahsis edilmiştir. 2019 yılında TÜRKŞEKER bünyesinde faaliyet gösteren 15 şeker fabrikasının A kotası pancar üretimi iş programı 8 milyon 300 bin ton olarak belirlenmiş, bedeli ödenen olarak 6 milyon 652 bin ton pancar üretilmiştir. 2018 yılı yüzde 15,62 olan pancardaki polar şeker varlığı 2019 yılında 16,91'e yükselmiş, pancar verimi 6,015 ton dekar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında yüzde 16 şeker ihtiva eden net 1 ton A şeker pancarının baz alım kesin fiyatı 300 TL olarak belirlenmiş, oluşan polar şeker varlığına göre ortalama alım fiyatı 318 TL olarak gerçekleşmiştir.

2019 yılı ürünü için üreticilerimiz adına tahakkuk eden 2 milyar 114 milyon TL tutarındaki pancar bedelinin 634 milyon TL'si çiftçiye ayni ve nakdî avans olarak ödenmiştir. Tüm fabrikalarımızda pancar alımlarının tamamlanmasını müteakip bakiye pancar bedeli ödemeleri süresi içerisinde tamamlanmıştır.

2019-2020 üretim döneminde şirketimize ait 15 şeker fabrikasının -Çarşamba hariç- 14'ünde 6 milyon 442 bin ton pancar işlenerek 894.670 ton şeker üretilmiş, yan ürün olarak da 283.600 ton melas ile 2 milyon 64 bin ton yaş pancar posası elde edilmiştir.

2019 yılında 35.876 tonu imalatçı, ihracatçı firmalara C şeker olmak üzere, toplam 842 bin 454 ton şeker satışı yapılmış, genel satış hacmimiz 3 milyar 155 milyon TL olarak gerçekleşmiş, 2019 yılı faaliyet dönemi ise 968 milyon 559 bin TL zararla kapatılmıştır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; 2020 yılı faaliyetlerimize ilişkin değerlendirmelerimiz ise, 2020-2021 pazarlama yılı için şirketimize 935 bin ton A kotası şeker tahsis edilmiştir. 2020 yılında şirketimiz bünyesinde faaliyet gösteren 15 şeker fabrikasının A kotası pancar üretim programı 8 milyon 450 bin ton olarak belirlenmiş, kota kadar pancar üretimi için sözleşme akdedilmiştir. Pancar üretimi bedeli ödenen olarak 8 milyon 582 bin ton gerçekleştirerek tüm zamanların üretim rekoru kırılmış, tarımsal açıdan iyi bir dönem geçirilmiştir. Pancardaki polar şeker varlığı yüzde 16,57 gerçekleşmiş, dekardan alınan pancar kök verimi ise 6.911 ton olmuştur. 2020 yılı ürünü yüzde 16 polar şeker ihtiva eden net 1 ton A kotası şeker pancarımızın baz alım kesin fiyatı 336 TL olarak tespit edilmiş, prim ve tazminatlarla birlikte 354 TL olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı ürünü net 1 bir C pancarının alım fiyatı ise 250 TL olarak belirlenmiştir. Üreticilerimiz adına tahakkuk eden 3 milyar 49 milyon TL tutarındaki pancar bedelinin 742 milyon TL'si çiftçiye ayni ve nakdî avans olarak ödenmiş, bakiye pancar bedeli ise tüm fabrikalarımızda süresi içerisinde ödenmiştir.

2021 yılı yüzde 16 polar şeker ihtiva eden net 1 ton A kotası şeker pancarının baz alım fiyatı ise bir önceki yıla göre yüzde 25 artışla 420 TL olarak açıklanmıştır. 2021-2022 kampanya döneminde üreticilerden alınan pancarlar işlenerek tüm fabrikalarımızda kampanyalar bitmiş ve üreticilere pancar bedelleri de ödenmiş olmasına rağmen, pancar üreticilerinin desteklenmesi ve yeni sezonda motivasyonlarının artırılması için 2021 yılında teslim edilen her ton pancar için ilave 15 TL prim

desteğiyle pancar üreticilerimize yaklaşık 100 milyon TL ilave katkı sağlanmış, böylece sektörde bir ilke imza atılmıştır. 2021 yılı baz alım kesin fiyatı ise prim ve tazminatlarla birlikte 449 TL olarak gerçekleşmiştir.

2020-2021 kampanya faaliyetlerimizde şirketimize ait 15 fabrikanın 14'ünde 8 milyon 165 bin ton pancar işlenerek 1 milyon 72 bin 700 ton şeker üretilmiş, bu üretimle son yirmi bir yılın en yüksek değeri yakalanmıştır. Yan ürün olarak da 381 bin ton melas ile 2 milyon 491 bin 898 ton da yaş pancar posası elde edilmiştir.

2020 yılında toplam 904 bin 975 ton şeker satışı yapılmış, genel satış hacmimiz 4 milyar 285 milyon TL olarak gerçekleşmiş, 2020 yılı faaliyet dönemi ise 969 milyon 752 bin TL zararla kapatılmıştır.

Eskişehir Alkol Fabrikasında 2019 yılında 3 milyon 547 bin litre, 2020 yılında 8 milyon 957 bin litre saf etil alkol üretilmiştir. Makine fabrikalarında 2019 yılında 1.600 ton, 2020 yılında ise 1.669 ton makine, tesis imal edilmiştir. Elektromekanik Aygıtlar Fabrikası, fabrikalarımızın otomasyon, elektromekanik, elektrik ve elektronik ekipman ihtiyaçlarını karşılamıştır. Şeker Enstitüsü, pancar yetiştirme ve şeker üretimi konularında AR-GE faaliyetlerini sürdürmüştür. Tohum İşleme Fabrikasında 2019 yılında 262 ton, 2020 yılında ise 333 ton işlenmiş tohum elde edilmiştir.

Şirketimize 2019 yılı için 83 milyon 50 bin TL, 2020 için de 120 milyon TL, 2021 yılı için 128 milyon, 2022 yılı için ise 145 milyon 303 bin TL yatırım ödeneği tefrik edilmiştir. Kısıtlı ödeneklerle zorunlu çevre yatırımları, enerji tasarrufu sağlayıcı, verimliliği artırıcı ve fabrikasyon kayıplarını azaltmaya yönelik projeler gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; uluslararası son gelişmelerle birlikte yükselen belirsizlik ve risk ortamında tarım ve sanayimizin yüksek katma değer ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda var gücümüzle çalışarak vatandaşlarımızın şeker ihtiyacını karşılamaya da devam edeceğiz.

Denetimi yapılan 2019-2020 yıllarından bugüne TÜRKŞEKER'de gerçekleştirilen uygulama ve projelerden de burada bahsetmek istiyorum. Bölgesel iklim şartlarından dolayı vejetasyon süresi kısa, verimi düşük olan bölgelerdeki yani Ağrı, Erziş ve Kars Fabrikalarındaki pancar üreticilerine 2020 yılında başlatılan uygulamayla A kotası pancar baz alım fiyatlarının yüzde 10'u oranında pancar üretimi teşvik primi ödenmektedir. Bu uygulamayla söz konusu fabrikalarda 2019 yılında 260 bin ton olan pancar üretimi 2020 yılında yüzde 91 artışla 495 bin tona, 2021 yılında ise 2020 yılına göre yüzde 10 artışla 545 bin tona ulaşmıştır.

2020 yılında başlatılan uygulamayla üreticilerimizden alınan pancardaki polar şeker varlığı yüzde 12'nin altında olması hâlinde alt sınır yüzde 12 olarak kabul edilmekte ve pancar bedel ödemeleri buna göre yapılmaktadır. Bu kapsamda üreticilerin gelir kayıplarının bir kısmı telafi edilmekte ve pancar üretimi teşvik edilmektedir. Talep eden pancar üreticileri 2020 yılından itibaren istihkak ve yaş pancar posalarını aynı olarak alabildikleri gibi, posa bedelini almak isteyen üreticilere de posa bedelleri nakdi olarak ödenmektedir. Bu amaçla 14 şeker fabrikamızda yaş pancar posası paketleme tesisi kurulmuştur. Yaş pancar posası zayırlarını önlemek ve saklama süresini uzatmak için şirketimizin talebi üzerine Tarım ve Orman Bakanlığınca Şeker ve Hammaddeleri Yönetmeliği'nde mevzuat değişikliği yapılmış olup şeker pancarı posasının üreticilere tesliminin de piyasaya arzının ambalajlanmış hâlde yapılması zorunlu hâle getirilmiştir.

2020-2021 kampanya döneminde kapasitelerinin üzerinde pancar üretimi yapılan Ankara, Burdur, Ereğli, Eskişehir, Iğın ve Uşak şeker fabrikalarında siloya alınan pancar miktarlarını azaltmak, pancarın siloda bekleme süresini kısaltmak, silo kayıplarını azaltmak, melasa giden şeker oranını düşürmek ve fabrika randımanını artırmak amacıyla üreticilere 5 milyon 172 bin TL erken teslim tazminatı ödenerek

eylül ayının ilk haftasında pancar alımı yapılmış, pancar işleme kampanyası da erken tarihe çekilmiştir. Fabrikalarımıza pancar teslim için gelen çiftçilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 7/24 ücretsiz çay ve çorba ikramı yapılan çiftçi lokalleri de açılmıştır.

Şeker Enstitümüz tarafından yerli ve millî şeker pancarı tohumu ıslahı ve üretimi için Tarım ve Orman Bakanlığı Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğüne 2 çeşit şeker pancarı tohumu tescil ve üretim izni için 2022 yılı Ocak ayında başvuru yapılmıştır. 2 çeşidin üretim izni 28 Ocak 2022 tarihi itibarıyla alınmış, tescil süreçleri ise devam etmektedir. Tohum üretimine 2022 yılında başlanmış olup iki yıllık üretim süreci sonunda elde edilecek olan tohumlar 2024 yılında şeker pancarı ekimlerinde üreticilerin kullanıma sunulacaktır.

2020 yılında pancar dışı ürünler de münavebe sistemine dâhil edilmiş, toplam 320 bin tohum hububat ve yağlık ayçiçeği üretimi yapılmıştır. Sözleşmeli tarım kapsamında üretilen söz konusu ürünlerden toplam 541 milyon 149 bin TL tutarında satış gerçekleştirilerek 26 milyon 139 bin TL kâr elde edilmiştir.

Ülkemizde Covid-19 salgını sebebiyle ortaya çıkan dezenfektan ve kolonya ihtiyacını karşılamak için etil alkol üretimi artırılıp 9 milyon 110 bin mililitre etil alkol üretilerek piyasanın talebi karşılanmış, dezenfektan ve kolonya fiyat artışlarının önünde geçilmesi yönünde büyük katkı sağlanmıştır.

Personel eksikliğimizin giderilmesi amacıyla Türkiye İş Kurumu kanalıyla 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında 1.500 işçi alımı için 2019 yılında ilana çıkılmış, 2020 yılında 1.474 kişi İş Kanunu kapsamında İŞKUR kanalıyla işe başlatılmıştır.

Gıda fiyatlarının aşırı şekilde arttığı dönemde TÜRKŞEKER'in yine üzerine düşen görevi yapmakta olup tüketiciler ile imalatçıların uygun fiyatlarla şeker temin etmeleri için gerekli hassasiyet gösterilmektedir. Bu kapsamda, geliştirdiğimiz Raf Fiyat Garantili sistem oluşturulmuş, ülkemizde mevcut şeker stokları paketli olarak 1, 2, 3 ve 5 kilogram olarak büyük, orta ve küçük ölçekteki market raflarına yönlendirilerek nihai tüketicinin uygun fiyatla şeker tedarik etmesi sağlanmış, raflardaki aşırı fiyat artışının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Fabrikamıza kapasite raporlarıyla veya üretici olduğunu belgeleyen diğer evraklarla başvuran firmalara şeker satışlarımız devam etmektedir. Diğer taraftan, İl Tarım ve Orman Müdürlükleri koordinatörlüğünde aracılarımıza destek olunmakta olup aracılarımızın bugüne kadar 35 bin ton şeker ihtiyacı kapasitemiz oranında karşılanmıştır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; son dönemde küresel boyutta enerji ve girdi maliyetlerindeki yaşanan gelişmeler de dikkate alındığında çiftçilerimizin alın teri ve emeğini koruyacak bir yaklaşımla verilen destekler artırılarak pancar üretimi teşvik edilmektedir. Bu bağlamda, salgın sonrası dünyada ve ülkemizde oluşan fiyat artışlarına karşı çiftçimizin yanında olmak adına 2022 yılında üretilecek yüzde 16 polar şeker ihtiva eden pancarın avans fiyatı bin TL tona yükseltilmiştir. Bu yıl ilk defa 50 TL ton kota tamamlama primi ödenecektir. Pancar bedelleri fabrikalara son pancar teslimi tarihinden itibaren, eskiden altmış gün olan süre otuz güne düşürülmüş ve bu tarihte ödenecektir. İstihkak posasının bedelini nakdi olarak almak isteyen üreticilere posa fiyatı yüzde 175 oranında arttırılarak 350 TL tona yükseltilmiştir.

2022 yılı pancar üretim döneminde üreticilere ödenecek nakdi avans sayısı 3'ten 5'e çıkartılmış, her defasında 70 TL ton olmak üzere 350 TL ton olarak ödenecektir. Pancarlarını temizleme ve yükleme makinasıyla yükleyecek fabrika merkez kantarına teslim eden üreticilerimize pancar temizleme ve yükleme primi ödenecektir. Ayrıca, bu üreticilere pancar boşaltma ücretlerinin yarısı şirketimiz tarafından karşılanacaktır.

2022-2023 üretim dönemi hazırlıkları devam etmekte olup şirketimize söz konusu pazarlama yılı için 979 bin 700 ton A kotası şeker tahsis edilmiş, 800 milyon ton pancar üretimi kotası belirlenmiş, 2022 yılında kota talep eden tüm üreticilere istedikleri miktarda kota tahsisi yapılmıştır. Kota kadar şeker üretimi yapılarak yeni üretim dönemiyle ilgili olarak şeker arzında bir problem öngörülmemektedir.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; bu heyecan ve çalışma arzumuzla beraber faaliyetlerimize destek ve yardımlarından dolayı Sayıştay Başkanlığımıza, diğer tüm katılımcı kurum ve kuruluşlara şirketimize yaptıkları katkılarından dolayı teşekkür eder, yüce Komisyonumuza şahsım ve TÜRKŞEKER ailesi olarak saygılarımı sunarım.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, Yönetim Kurulunun teşkiliyle ilgili bir durum var, onu paylaşmak istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ne gibi?

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Şöyle: 4 Haziran 2022 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı atama kararına göre “Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Genel Müdürlüğünde açık bulunan Yönetim Kurulu Üyeliklerine, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 8 inci maddesi ile 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2 ve 3 üncü maddeleri gereğince Adem Dinç, Hakan Bilir, Mehmet Hasdemir ve Mehmet Tunçak atanmıştır.” diyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Şimdi, bildiğiniz gibi Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik var. Bu yönetmelik diyor ki: “Kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirilmesinde adalet, dürüstlük, saydamlık ve tarafsızlık ilkelerine zarar veren ve toplumda güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırması ve kamu yönetimine halkın güvenini artırması gerekir.”

Şimdi, bu koşullar altında nasıl oluyor da AK PARTİ Siyasi ve Hukuki İşler Başkan Yardımcısı Mehmet Tunçak, TÜRKŞEKER’in Yönetim Kuruluna atanıyor? Ya, bu nasıl olabilir?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ne var bunda?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu sorunun yanıtlanmasını istiyorum.

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Kim yanıtlayacak bunu?

AHMET TAN (Kütahya) – Ya, bunu Genel Kurulda sorun kardeşim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani bir partinin üst düzeyinde siyasi görevi olan, bunu fiilen sürdüren birisi aynı zamanda devlete ait bir şirketin yönetim kurulunda ve temsil ettiği -bakan burada- bakanlık veya kuruluş neresi? Tarım ve Orman Bakanlığı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ –Evet.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Böyle bir durum. Kaldı ki TÜRKŞEKER’i zaten görüşeceğiz, aynı zamanda buradaki bilgi, birikim, tecrübe de, TÜRKŞEKER’in içine düştüğü mali kriz, ekonomik krizin durumu gözetildiğinde bu atamanın da yine uygun olmadığı görünüyor. Yani bundan daha öte bir siyasi saikle hareket edilerek yönetim kuruluna atama olamaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzıılmaz bitti mi sözünüz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet, bunu ortaya koyuyorum yani.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Koydunuz ortaya ama...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siyasi, partide üst düzey görev alan bir kişi....

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Mehmet Tunçak zaten hukukçu...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ayrıldıysa 4 Haziran 2022 tarihinde itibaren, bunu lütfen açıklasın.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yok, ben söz vermiyorum.

...avukat, hukukçu, “background”u var, geçmişte de vekilliğimizi de yapmış...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – TÜRKŞEKER’le ilgili nasıl “background”u var?

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Ya, bunu siz mi muhakeme edeceksiniz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, hukukçu dediği için soruyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, bunun tartışması burası değil. Biz geçen toplantımızda da bununla ilgili Sayın Dağlı -Tamer Bey- İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliklerine atanan CHP’li...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O bir hisse payı; burada devlet payına bir siyasi partinin girmemesi gerekiyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yani şimdi ama onunla ilgili birçok örnek verdi. Şimdi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tarım ve Orman Bakanlığının temsilcisi olarak Tarım ve Ormanlığıyla ne ilgisi var?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, o atananlar bankacı mı, bankacı kökenli mi? Babadan oğula geçmiş birçok örnek var orada. Lütfen, şimdi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Mehmet Tunçak’ın Tarım ve Orman Bakanlığıyla ne ilgisi var da Tarım ve Orman Bakanlığını temsil ederek yönetim kurula giriyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Şimdi, ben buradaki bulunduğum konum itibarıyla bunları söylemek istemiyorum ama İş Bankası çok daha yani banka olarak...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, ben size 100 tane örnek veririm, 100 tane örnek veririm.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – ...bankacı formasyonu gerektiren bir yerde babadan oğula geçmiş, bankacılık formasyonu olmayan birçok kimsenin orada görev aldığını gördük.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sizin aynı aile içinde Cumhurbaşkanının Maliye Bakanı bilmem ne, bilmem neyi var yani; Allah, Alllah.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Başkan, şunu sorarsak ortam aydınlanır.

AHMET TAN (Kütahya) – Ya, Genel Müdürümüz nasıl cevap verir bu soruya Atila Bey? Ya, böyle bir usul mü var.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Şu anda parti içerisinde siyasi görevinin devam edip etmediğini sorarsak durum aydınlanır yani kamu işini yapan, siyasi partide üst düzeyde görev alıyor, alabilir diyorsanız o da ayrı tartışma ama onu sorarsak konu aydınlanır.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Kamu iktisadi teşebbüsü burası.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri var, kanunu var. Nasıl tarafsız davranacak?

ATİLA SERTEL (İzmir) – “Devam eder diyorsanız.” sorun yok Başkan yani siyasi görevine devam ediyorsa...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Burası değil onun yeri.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tamam da tartışacağız bunu burada.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tamam siz söylediniz Sayın Yavuzılmaz, konuyu söylediniz, belirttiniz, tutanaklara da girdi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır bu Komisyondaymış diyorsunuz ya “Burası teknik bir Komisyon, siyaset konuşulmasın.” ama karşımıza tamamen siyasetin tam ortasındaki birini yönetim kurulu üyesi olarak getiriyorsunuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Şu anda milletvekiliyiz burada.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Biz böyleyiz, biz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Biziz o biz, denetleyeniz, denetlenen olmaz, denetlenenin öyle olması problem.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ayrıca eski bir milletvekili olması sorun değil. Şu anda AK PARTİ içerisinde siyasi bir erk görevinde mi, değil mi? Onu soruyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Aktif görevde mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sorarız, yazılı bir şekilde size yanıt verirler.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kendisi burada zaten.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, gündeme geçiyoruz, teşekkür ediyorum Sayın Yavuzılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman niye siyaset konuşuluyor demeyin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzılmaz, Allah aşkına tehdit etme yani konuş, siyaset konuşabilirsin.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bu konunun muhatabı buradaki yok ki, kendi kendinize konuşuyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nasıl yok, muhatap burada.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, 2019 yılı Alt Komisyon Raporunda 1, 2020 yılı Alt Komisyon Raporunda 3 öneri bulunmaktadır.

2019 yılının 1 no.lu önerisi ile 2020 yılının 1 no.lu önerisi benzer mahiyette olduğundan birlikte işleme alıyoruz.

Şimdi, daha önce güncel olan 2020 yılının 1 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 1:

Mülkiyeti Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketine ait olan ve Özelleştirme Yüksek Kurulunun Kütahya Şeker Fabrikası Anonim Şirketindeki kamu hisselerinin satışını onaylayan kararında yer almayan 112.907 metrekare arsanın malikinin yazılı beyanı veya kesinleşmiş mahkeme kararı olmadan alıcının talebi üzerine ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine uyulmadan Kütahya Şeker Fabrikası AŞ adına yapılan tescil işleminin iptali konusunda yürümekte olan yargı sürecinin takip edilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, yanıt için buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ŞAHİN ARAT – Evet, cevap veriyorum: Eskişehir 2. İdare Mahkemesinin 10/12/2015 tarihli kararıyla TÜRKŞEKER adına olan mülkiyet kaydının tashihi tescil suretiyle Kütahya Şeker Fabrikası AŞ adına değiştirilmesine ilişkin işlemin iptaline karar verilmiştir.

Karar Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ile Kütahya Şeker Fabrikası AŞ tarafından temyiz edilmiş, Danıştay 10. Dairesinin 4/4/2017 tarihli kararıyla “dava konusu işlemin davacı tarafından öğrenme tarihinin tespit edilerek süre yönünden sonuca varılması, süre hususunun aşılması durumunda tescil işleminin yolsuz olup olmadığıyla birlikte özelleştirme mevzuatı açısından taşınmazın özelleştirme kapsamında olup olmadığı kapsamında ise taşınmaz için bir bedel ödenip ödenmediği hususlarının incelenmesi sonucu bir karar verilmesi gerektiği” gerekçesiyle kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Davacı tarafından karar düzeltme yoluna başvurulmuş Danıştay 10. Dairesinin 30/12/2019 tarihli kararıyla karar düzeltme talebi reddedilerek yeniden bir karar vermek üzere dosya Eskişehir 2. İdare Mahkemesine gönderilmiştir. Eskişehir 2. İdare Mahkemesinde, dosya hakkında Kütahya’da İdare Mahkemesi açılmış olduğundan dosya hakkında yetkisizlik kararı verilerek dosya yetkili Kütahya İdare Mahkemesine gönderilmiş mahkemenin 15/9/2020 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiş, karar davacı tarafınca temyiz edilerek dosya Danıştaya gönderilmiştir. Danıştay 10. Dairesinin de 2020/6276 esas sayısıyla inceleme sırasındadır.

Cevabımız bitmiştir, arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Öneri üzerine söz almak isteyen üyemiz var mı?

Evet yok.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Yargı süreci devam ettiğinden izlememizde kalmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylelikle 2019 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi 2020 yılı önerilerinin görüşülmesine başlıyoruz.

Kurumun 2020 yılına ait 1 no.lu önerisini görüşmüştük, bu nedenle 2020 yılının 2 no.lu önerisini okutuyorum.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 2:

Şirketin içinde bulunduğu ve giderek büyüyen borç sarmalının kırılabilmesi ve mali durumunun düzeltilebilmesi için işletme faaliyeti zararının sıfırlanması ve kalıcı olarak işletme faaliyeti kâr elde edilmesine yönelik tedbirlerin alınmasıyla stokların paraya çevrilmesi suretiyle borçlanma ihtiyacı azaltılarak kredi anapara ve faiz ödemesinden daha az kredi kullanımında bulunulması ve borç çevirme oranının 100’ün altına düşürülmesi, işletme sermayesi ihtiyacını karşılayacak düzeyde sermaye artışı yapılmasının sağlanmasına yönelik olarak ilgili merciler nezdinde girişimde bulunulması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yanıt için buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ŞAHİN ARAT – Cevaplıyorum efendim.

İşletme faaliyet zararımızın sıfırlanabilmesi için şeker satış fiyatlarının piyasa satış koşulları takip edilerek şeker maliyetlerinin üzerinde belirlenerek satılması gerekmektedir. Melas ve yaş pancar posası fiyatları da piyasa koşullarına göre belirlenmelidir. Ürün satış fiyatlarının ticari maliyetinin üzerinde makul seviyelere çıkarılmasıyla birlikte paraya çevrilmesi, ticari bankalara olan kredi borcumuzu azaltacak ve aynı zamanda mevcut kredi anapara ve faiz borçlarımızın ödenmesini sağlayacaktır. Şirketimiz ürettiği ürünleri stokta atıl olarak bulundurmamak yerine nakde dönüştürme amacıyla mümkün olabilecek tüm pazarlama tekniklerini uygulamaya geçirmekte olup şeker, melas, küspe ve diğer ürünleri mevcut piyasa şartları dâhilinde satabilmek için yürürlükte olan mevzuatlar çerçevesinde tüm imkânları kullanmaktadır. Özelleştirme programında iken sermaye yetersizliğiyle ilgili Özelleştirme İdaresi Başkanlığına mütөөdaddit defa yazı yazılmış olup herhangi bir netice alınamamıştır. Tarım ve Orman Bakanlığıyla ilgilendirildiğimiz dönemde konuyla ilgili Tarım ve Orman Bakanlığına bilgi sunulmuştur. 2022 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sermayeye ilave edilmek üzere 930 milyon TL aktarılmıştır. 2023 ve 2024 yıllarında da aynı tutarda sermaye artırımı genel yatırım ve finansman programında yer almaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Sayın Yavuzyılmaz, buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet, aslında bu, TÜRKŞEKER'in içine düştüğü bu sarmalı ve ekonomik krizin kurumu nasıl vurduğunu gösteren çok çok kritik bir bulgu. Genel itibarıyla da gerçekten çok önemli bilgileri veriyor.

Şimdi Alt Komisyon Toplantısında ben yer almadığım için üst komisyona hangi bulguların nasıl çıktığını, hangilerinin nasıl ayıklandığını, AK PARTİ ve MHP milletvekillerinin komisyondaki çoğunluk oylarıyla buraya gelebilenler üzerinde değerlendirme yapıyoruz. O nedenle biz Sayıştayın hazırladığı rapordan hareket edelim, bu bulgu zaten onların biraz yansıması gibi. Bulgu başlığı olarak diyor ki: “Borçlanma ihtiyacının ve finansman giderlerinin dönem zararı üzerindeki olumsuz etkisinin önlenememesi.” Tablo vermiş, kuruluşun mali borçları tabloda yer alıyor ve raporda diyor ki: “Yıllar itibarıyla bakıldığında yıl sonu kredi bakiyesinin ve mali borçların 2016'daki 80 milyon TL'lik seviyesinden 2017 yılında 2,8 milyar TL'ye çıktığı tespit edilmiştir.” Bakın, tekrar söylüyorum: Yıl sonu kredi bakiyesini ve mali borçları 2016'daki 80 milyon TL'den 2017 yılında 2,8 milyar TL'ye ulaşmış; inanılmaz bir fark var arada. 2018 yılında da yine artmaya devam ediyor, 2,9 milyar TL'ye çıkıyor. 2019 yılında 3,1 milyar TL'ye çıkıyor. Yani AK PARTİ'nin şeker politikası başarısızlık rekoru kırıyor. “2020 yılındaysa 4,6 milyar TL'ye yükseldiği görülmektedir.” diyor, kim? Sayıştay ve devam ediyor, diyor ki: “Kredi anapara ve faiz borcu ödemesi için ne kadar borçlanma yapıldığını ifade eden borç çevirme oranı da 2020 yılında...” “TÜRKŞEKER 2020 yılında 100 birim anapara ve faiz borcu ödemek için 120 birim borçlanmıştır.” Neredeyse kurum batıyor. Kurum batıyor, Türkiye'deki vatandaşların ve sektörlerin de şeker ihtiyacı en üst seviyede. “TÜRKŞEKER 2020 yılında 100 birim anapara ve faiz borcu ödemek için 120 birim borçlanmıştır.” Bunun açıklamasını herhâlde yaparsınız. Tabii, yanıt veremediğiniz için, müsaade edilmediği için, geneli üzerinde yanıtta veya vermeyip bunu da yazılı geçeceksiniz; biz de burada denetim yapmış olacağız.

Şimdi, diğer bir bulgu yine “Birlikmiş zararların öz kaynaklarının tamamını tüketmesi, yabancı kaynakların önemli bir bölümüne de sirayet etmiş olması.” bulgusu. Şimdi, arkadaşlar böyle bankacılıkla ilgili bazen yorum yapınca yorum yapıyorlar. Ben bulguyu okuyacağım, bankacılık konusundaki tecrübeli arkadaşlar bu konuyla ilgili lütfen yorum yapsınlar. “2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin varlıkları (aktif toplamı) 6 milyar 888 milyon lira, yabancı kaynaklar toplamı 7

milyar 959 milyon lira ve öz kaynaklar toplamı eksi 1 milyar 71 milyon lira tutarındadır.” diyor. Kim? Sayıştay. Ve Sayıştay “Öz kaynakların eksi 1,1 milyar lira olması demek, şirketin hiç öz kaynağının kalmadığı, birikmiş zararların 1,1 milyar liralık kısmının yabancı kaynaklara da sirayet ettiği ve 2020 yıl sonunda 7 milyar 959 milyon lira olan yabancı kaynakların 1,1 milyar TL’lik kısmının da birikmiş zararlar nedeniyle kaybedildiği anlamına gelmektedir.” diyor. Bir enkaz bu ve bu enkazı yaratan kim? Yirmi yıllık iktidar döneminde TÜRKŞEKER’in mali tablolarını bu hâle getiren AK PARTİ. Bunu söylüyorum ki...

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – Millet ona karar veriyor, millet!

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Söylüyorum ki bunu, AK PARTİ Siyasi ve Hukuki İşler Başkanı bu konuyla ilgili değerlendirmeyi Genel Merkezlerine taşısın diye. Dolayısıyla...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – TÜRKŞEKER’i aldığımızda batıktı ya!

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – Savlarının dolu olmadığını halk her seçimde ortaya koyuyor.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Size söylemiyorum artık, başka siyasi muhatabım da var artık.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzylmaz konuşmasına devam ediyor, devam etsin.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Dolayısıyla, genel durum şu; ben tabloyu yine matematiksel olarak çok kısa özetleyeyim, bu kısım çok kıymetli: 2014 yılında TÜRKŞEKER’in kârı 1 milyon 369 bin 124 lira -o günkü dolar kurundan dönerseniz bugünkü paranın alım gücünü kaybetmemiş hâliyle karşılığını da bulabilirsiniz- 2015 yılında 2 milyon 505 bin 344 lira, 2016 yılında 1 milyon 534 bin 41 lira. Ne oluyor? Yine 2017’de bir acayiplik oluyor. Yine 2017, tam ÇAYKUR’da olduğu gibi ve kurum derin bir zararın içine giriyor. 2017 yılında önce 2 milyon 144 bin 540 lira zarar ediyor, 2018 yılında 1 milyar 354 milyon 74 bin 587 lira zarar, 2019 yılında 968 milyon 558 bin 734 lira zarar, 2020 yılında 969 milyon 751 bin 934 lira zarar ediyor. İşte, biz şu anda bu TÜRKŞEKER’i denetliyoruz. O nedenle ben arkadaşlara da söylüyorum, bu tabloya bakarak artık teşekkür edecek ne bulacaksınız da edeceksiniz, onu ben de böyle merakla Komisyon toplantısı bitene kadar bekliyor olacağım.

Bu tabloyu ortaya koyalım yani bu kadar detaylandırılmış ilgili bulgular ve bu mali verilerin ışığında yine de önümüze böyle bir tane bulguya sıkıştırılmış hâlde TÜRKŞEKER’in mali tablolarının gelmesi ve yanıt olarak da “Biz sermaye artışı yaptık zaten.” demenin yeterli olmadığını, sorunun kök nedenlerini ortadan kaldırmadığının, birkaç yıl içinde kurumun gerekli değişiklikleri ve tedbirleri almadığı takdirde -yani AK PARTİ şeker üzerindeki politikasını değiştirmede- yine derin ekonomik krizin içinde kalacağının açık göstergesi. Bu bakımdan paylaşmış oldum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Yavuzylmaz.

Tabii, belki de kendi içinizden arkadaşlarınız teşekkür edeceklerdi, onları önceden kestiniz şu anda.

Buyurun Sayın Sertel.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Hoş geldiniz, iyi görevler diliyorum. Yeni atanan Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlara da başarılar diliyorum. Siyaset yapan arkadaşın da iki görevden birini tercih edeceğine olan inancım la karar vermesi gerektiği noktasındaki düşüncemi söyleyerek başlıyorum.

Burada, Sayıştay, şirketin içinde bulunduğu borç sarmalını kırabilmesi ve mali durumunun düzeltilmesi için önerilerde bulunuyor. Bu öneriler temelinde verilen yanıt ne yazık ki şöyle: “Melas, yaş pancar posası fiyatları piyasa koşullarına göre belirlenmeli.” diyorsunuz ve “Şeker maliyetlerinin

üzerinde belirlenerek satılması gerekmektedir.” diyorsunuz. Şimdi, gerçek şu ki şeker üretiminin sonucunda meydana gelen fiyatın şeker fabrikalarını, üreticileri tatmin etmediği ortaya çıkıyor. Çünkü zarar giderek büyüyor ama yapılan zamlara bakıyoruz, zamlar da giderek büyüyor yani o kadar yoğun bir zam geliyor ki. Bunu Uşak Şeker Fabrikasında -geçtiğimiz gün Uşak’taydım- sordum. “Neydi şubat şeker fabrikasından çıkan fiyat?” diye sordum, Şubat 2022’de çuval 265 liraya çıkıyormuş fabrikadan. “Toptanda nedir?” diye baktım, 770 lira ve 800 lira civarında satılıyor şeker. Aradan geçiyor mart ayı, nisanın başlangıcında şeker fabrika çıkışında yüzde 107,5 oranında zamlanıyor ve fabrika çıkışı 550 lira oluyor; toptanda ise 1.100 ila 1.200 lira arasında oluşuyor.

Şunu da sordum, dedim ki: “Ya burada, mesela Uşak’ta şekerle ilgili direkt üretim yapan firmalar fabrikadan mal alabiliyor mu? Şeker Fabrikası, fabrika çıkış fiyatından üretim yapanlara mal verip yani helva fiyatlarının, şeker üretimindeki diğer tatlı üreticilerinin falan destekçisi oluyor mu?” Nisana kadar olmuyormuş, bu 265 liraya çıkan fabrika satışındaki şeker -Uşak Şekerde yok bayi- Afyon’a ve Gediz’e gidiyormuş; Afyon ve Gediz’den geriye dönüyormuş Uşak’ta olmadığı için, bu da sıkıntıya yol açıyormuş. 4 Nisandan itibaren imalatçılardan kapasite raporu olmayanlara yirmişer çuval şeker verilmeye başlanmış fabrikadan çünkü piyasayı etkileyen ve zamları çoğaltan bütün ürünlerin ana ham maddesinin fiyatları çoğaldığı zaman, tatlı fiyatları da helva fiyatları da diğer misafir şekerleri de -her şey- fırlayıp gidiyor. “Bunu önlemek için bir sistem kuruldu mu?” diye baktım sonra, kapasitesi olan imalatçılara da 20 çuval, 30 çuval, 40 çuval dağıtılıyormuş; randevulu sisteme geçilmiş, böyle bir sistemde devam ediyormuş yani görünen o ki yüzde 107,5 zam bile şeker fabrikasının imalat sonrasında durumunu kurtarmaya elverişli değil. E, ne yapacaksınız? Ne yapacağınız belli. Bu zamları getireceksiniz, halkın sırtına yıkacaksınız yani sonuçta Türkiye’de yaşayan bütün insanlar şekerini acı olarak tadacaklar, şekerde acıyı tadacaklar. Sayıştay, borç sarmalında olmanızı, öz sermayenizin günden güne eridiğini ve gerekli sermaye artırımları yapmazsanız iflas durumuna sürükleneceğinizi çok açık ve net koyuyor ortaya yani sizi uyarıyor Sayıştay. Sayıştay, iyi yapan şirketlere, KİT’lere “Artık bu maddeyi, bu bulguyu izlemeye gerek yok.” der ve o bulgu, Sayıştayın bulgusu yerine geldiyse o şirket tarafından “Bunu kaldıralım.” der, burada oylanır ve kaldırılır. Ama Sayıştay bu konuda sizi daha yeni uyarmıyor, çok eskiden de uyarıları var fakat bir türlü çözüm olmuyor. Nasıl eridiğinizi Sayıştayın tespitleriyle açıklayayım: Yani sıcak çaya düşmüş kesme şeker gibi eriyorsunuz arkadaşlar. Yani kesme şeker nasıl çayın içinde yok oluyor, karıştırmaya bile gerek yok; eriyip gidiyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Şekersiz içerse ne olacak?

ATİLA SERTEL (İzmir) – Siz, şekersiz içersiniz de halk şekere ihtiyaç duyuyor her konuda.

2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye Şeker Fabrikaları varlıklarının toplamı 6 milyar 888 milyon TL, yabancı kaynaklar 7 milyar 959 milyon TL, öz kaynaklar toplamı ise eksi 1 milyar 71 milyon TL tutarında. 2020 yılında 483 milyon TL’lik sermaye artışı dışında öz kaynak unsurlarında bir artış olmayan şirketin öz kaynakları, geçmiş yıl zararları ve 970 milyon TL tutarındaki 2020 yılı dönem zararıyla 1 milyar 71 milyon TL’ye düşüyor. Şirketin dönem zararlarından kaynaklanmış birikmiş zararlar 2016 yılı sonunda 1,1 milyar TL, 2017 yılı sonunda 1,3 milyar TL; 2018 yılında özelleştirme kapsamında satışı yapılan fabrikaların kayıtlı net değerlerinin zarar kaydedilmesinin etkisiyle bir sıçrama göstererek 2,7 milyar TL’ye yükseliyor. 2019, 2020 yıllarında işletme faaliyeti zararları ve finansman giderleri nedeniyle 3,7 milyar TL ve 4,6 milyar TL seviyesine ulaşıyor. Birikmiş zararların artışına paralel olarak öz kaynaklar düşüyor. 2020 yılı sonunda eksi 1,1 milyar TL seviyesine geriliyor. Öz kaynakların eksi 1,1 milyar TL olması demek şirketin hiç öz kaynağının kalmadığı, birikmiş zararın da 1,1 milyar TL’lik kısmının yabancı kaynaklara sirayet ettiği ve 2020 yılı sonunda 7 milyar 959 milyon TL olan yabancı kaynakların 1,1 milyar TL’lik kısmının da birikmiş zararlar nedeniyle kaybedildiği anlamına geliyor.

Normal şartlarda bu şirketin ticari hayatta faaliyetlerine devam etmesinin mümkün olmadığı ortaya çıkıyor. Sayıştay da bu şekilde devam edilemeyeceğini, acil bir sermaye artırımını gerektiğini söylüyor. Siz ise diyorsunuz ki: “Ya, biz Özelleştirme İdaresine defalarca yazdık, bir daha yazdık, bir daha ama netice alamadık.”

15 şeker fabrikası olan, adında Türkiye olan bir kurum göz göre göre eriyor ve ilgililer, yetkililer bunu seyrediyor; seyredenlerin bir kısmı da burada. Diyecek bir şey bulamıyorum ama birkaç soruyla bu olayın çok daha net bir biçimde aydınlatılması için sizin yanıtlarınızın bu olayı ortaya çıkaracağına olan inancımla sorularımı soruyorum: 2002 yılında TÜRKŞEKER Fabrikalarına ait kaç fabrikanız vardı, o yılda TÜRKŞEKER’in öz sermayesi ne kadardı? 2002 yılından günümüze kadar yıl yıl belirtmek kaydıyla Türkiye Şeker Fabrikaları hangi yıl ne kadar zarar etti, yine o tarihten günümüze Türkiye Şeker Fabrikaları öz sermayesi nasıl bir değişim gösterdi? Şirketin 2021 yılı kâr zarar son durumu nedir, 2022 yılının ilk beş ayı nedir? 2020 yılında himayenizdeki 15 fabrikanın hangileri kâr etti, hangileri zarar etti? Bunları da yanıtlarsanız sevinirim.

Ayrıca -bitiriyorum- Resmî Gazete’de yayımlandı, 400 bin ton şeker ithalatından gümrük vergisi alınmayacak. E, biz şeker pancarı üreten, şeker pancarıyla çok kaliteli şeker üreten, kendi fabrikalarımızda halkımızın bütün şeker ihtiyacını karşılayan, Türkiye’ye yeten bir ülke iken AKP iktidarı döneminde şeker fabrikalarını satan, pancar ekim alanlarını daraltan, pancar alanlarını yok eden, Türk çiftçisini tarımdan alıkoyan anlayış sonucunda geline nokta 400 bin ton şeker ithalatıdır ve şekere alabildiğine yapılan zamlardır... Bu gidiş iyi gidiş değil. Halk artık şekersizlikten dolayı sıkıntıya düşecektir. Şekeri satın alacak ekonomik gücü de kalmamıştır fakat gördüğüm kadarıyla siz, bu şirketi yönetenler, şeker imalatındaki durumun sizi kurtarmayacağını, şeker zamlarına devam ederek zarardan çıkabileceğiniz noktasındaki düşüncenizi verdiğiniz yanıtta açıklamışsınız. Elçiye zeval olmaz, benim söyleyeceğim son söz şudur: Bu gidiş iyi gidiş değil, bu son iyi bir son değil ve sonuçta Türkiye’de yaşayan bütün insanlar olarak izlenen siyasi politikanın ceremesini Türkiye’de halkımız çekiyor.

Beni sabırla dinlediğiniz için ve vereceğiniz yanıtlar için size teşekkür ediyorum.

Türkiye Şeker Kurumu bizim kurumumuzdur, Türkiye’nin çok önemli bir kurumudur. Görevinizde başarılar diliyorum. İnşallah iyi ve güzel sonuçlar başka bir dönemde mutlaka kazanılacaktır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Buyurun Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Kıymetli Başkanım, kurumun değerli temsilcileri; öncelikle hoş geldiniz, hayırlı uğurlu olsun diyelim. Mücahit Bey ayrıldı, Muhittin Bey geldi ama adı kaldı yadigâr, sunuş konuşmasında bile hâlâ Mücahit Bey’in ismi var; herhâlde aynı sunumda bulundunuz, Mücahit Bey’in sunumuyla bire bir aynı diye düşünüyorum.

Şimdi, tabii, kurumlar geçicidir. Neticede onlar gidecek, siz geleceksiniz; bizler gideceğiz, başkaları gelecek. Ama hiç olmazsa Mücahit Bey bütün...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Kişiler geçici; kurumlar mı dediniz mi, kişiler mi?

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Kurumlar değil, kişiler değişecek; kurumlar baki, devlet baki, geçici olan iktidarlardır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, evet.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Zaten Türkiye’de bazen insanlar devlet ile iktidarları karıştırıyorlar. İktidar bugün AK PARTİ’dir, yarın bir başka partidir, İYİ Partidir. İktidarlar geçicidir ama devlet bakidir; devlet ile iktidarı karıştırmak da çok tehlikelidir. “Ben devletim.” demeyi, “Ben gidersem devlete her şey olur.” demeyi de doğru bulmadığımızı bu vesileyle ifade etmiş oluyoruz.

Ben şahsen Mücahit Bey’e de şimdiye kadar yapmış olduğu hizmetlerden dolayı teşekkür ediyorum, gerek alt komisyonda gerekse farklı vesilelerle kendisiyle bu konuları görüşme şansımız olmuştu.

Tabii, kurumun zarar etmesinin en temel sebeplerinden biri -özellikle bu madde üzerinde söz aldım- finansman yetersizliği. “Piyasaya göre şeker fiyatı belirlenmelidir.” veyahut da “Ürünlerin fiyatı piyasaya göre belirlenmelidir.” önerisinde bulunuyor. Kim? Sayıştay. Kime bulunuyor? Yönetim Kuruluna. Peki, buradan anlaşılan o ki Yönetim Kurulunun bu fiyatları belirlemede zorlukları var. Onu neden belirleyemiyor, neden böyle bir öneriye ihtiyacınız var? Sizi bu fiyatları belirlemeden alıkoyan en temel sebep nedir?

Şimdi, bunlar temel gıda maddesidir; şeker, onun yan ürünleri. Hakikaten bugün doğudan batıya, özellikle doğuda şeker fabrikalarının önemi hepimiz tarafından biliniyor. Yani şeker fabrikaları sadece şeker üretmez, pandemide de gördüğümüz gibi, sağlık şartları açısından çok önemli olan, dezenfektan olarak kullandığımız etil alkolün en büyük üreticilerinden biri oydu. Yine, buna benzer melas, hayvancılığın vazgeçilmezi. Yani bizim ne şekerden ne de şeker fabrikalarından vazgeçmemiz bir defa mümkün değil. Bugün üretimin yüzde 36’sını yapıyor olmanıza rağmen maalesef piyasaya hükmetmeniz mümkün değil. İşte, biz, bazı temel ürünlerde muhakkak regülasyon görevi görmesi açısından devletin piyasada olmasını istiyoruz, şeker de bunlardan bir tanesi. İşte, bugün piyasada -bizdeki rakamlara göre 590 TL olan, özel sektörde 900 gibi rakamlar var önümüzde- tabii sizin yüzde 36’lık üretimle özel sektörün üretimini veyahut da piyasasını bloke etmeniz mümkün değil; siz bir noktada da kamu görevi yapıyorsunuz, bu manada devletin size verdiği görevler itibarıyla aradaki bu farkı da muhakkak devletin karşılaması lazım, madem siz de şeker fiyatını piyasa şartlarına uyduramıyorsunuz... Dolayısıyla “Siz şekere zam yapmayın, maliyetinizin altında satın.” Ben bu bulgudan bunu anlıyorum yani devlet size diyor ki: “Şu fiyattan satacaksınız.” Dolayısıyla, siz o fiyata bağlı kaldığımız için zarar ediyorsunuz gibi bir sonuç çıkıyor. O zaman, devlet size bunu yaptırıyorsa muhakkak bunun karşılığını da -nasıl doğal gazda, elektrikte ödüyorsa- sizin bu maliyetinizin altındaki satışla aradaki farkı da devletin ödemesi lazım. Burada da hiç olmazsa fabrikaları bu oranda da biz çok daha fazla zarar ediyor görmeyiz.

Tabii, ciddi bir finansman problemi var. Hangi kurum ve kuruluşlardan kredi kullanıyorsunuz, bu finansman ihtiyacınızı nasıl kapatıyorsunuz, hangi faiz oranlarıyla kapatıyorsunuz? Bugün serbest piyasadaki faiz oranlarına baktığımız zaman, hakikaten onunla beraber, şu an o rakamlarla üretim yapmak da zor; zaten zararınızın önemli bir kısmını finansman giderleri oluşturuyor. Hâlbuki biz, tam tersine, bu alanın desteklenmesini istiyoruz yani şeker fabrikalarının sayısının artmasını istiyoruz, üretim alanlarının artmasını istiyoruz, çiftçi sayısının artmasını istiyoruz ama burada tam tersine, 2011 yılında 118.338 olan üretici sayısı maalesef bugün 38 binlere düşmüş vaziyette yani insanlar bunu ekmek istemiyorlar. Hâlbuki bugün içinde bulunduğumuz durum... Bugün ne üretirseniz satılıyor, bugün tahmin ediyorum, şeker fabrikalarının bütün ürünleri piyasada muhakkak alıcı buluyordu; satma sorunu yok ama tekrar köylüyü, çiftçiyi köye döndürüp bu işi üretme şansınız maalesef yok çünkü şu an köyde yaşayan çiftçilerin yaş ortalaması 55’in üzerinde, bu işi terk edenler tekrar geri dönüp çiftçilik yapmıyor yani zaman zaman... Elektronik ortamdaki gibi “Şu şartlar olursa piyasaya gir, bu şartlar gerçekleşmezse piyasadan çık.” gibi komutları bilgisayarda verebilirsiniz ama vatandaşa vermeniz mümkün değil. Dolayısıyla, bu manada bunun net bir şekilde desteklenmesi lazım yani Ağrı’da,

Erzurum’da, Erzincan’da, o bölgelerde şeker fabrikalarının ne manaya geldiğini gayet iyi biliyoruz yani köylünün bundan başka bir geliri yok. Dolayısıyla, hem fiyatlarıyla da desteklenmesi lazım yani bugün fiyatları yüzde 100 artırdınız ama maalesef, onların girdilerindeki mazotu bugün sorsam herhâlde kimse bilmez; 28’i geçti mi Deniz, bilmiyorum yani mazot fiyatının, gübre fiyatının, buna benzer ilave rakamların ne olduğunu bilmiyoruz yani fiyatlar yüzde 300-400 artarken sizin verdiğiniz yüzde 100’lük zammın çok da anlamlı olmadığını önümüzdeki günlerde göreceğiz. Aslında şunu yapmak mümkün: Madem fiyatları siz her gün değiştiriyorsunuz veya on beş günde bir değiştiriyorsunuz, hiç olmazsa bu alım rakamlarınızın -sadece bunu şeker pancarı için değil, diğer alımlarda da- üç ayda bir muhakkak güncellenmesi lazım. İşte “Ekonomi o kadar iyi ki biz yarını bile göremiyoruz.” Bu nasıl bir şey? Hâlbuki insanlar önündeki bir yılı değil, beş yılı değil, on yılı, on beş yılı, elli yılı, yüz yılı planlarken bizim çiftçimiz bir ay sonra, iki ay sonra ne olacağını bilmiyor. Çiftçimiz bilmiyor da özel sektör biliyor mu? Hiç kimse bilmiyor. Burada bunu nereden bilebilir? Devletin koyduğu hedeflerle bilebilir. İşte, devlet diyor ki: “Yıl sonu dolar kuru şu kadar olacak.” “19 olacak.” veya “17 olacak.” Hâlbuki bugün 17’ye yaklaştı veya “Enflasyon hedefi tek haneli rakam.” diyor, o dedikçe enflasyon da uçuyor veyahut “Türkiye’nin büyümesi şu rakamlarda olacak.” Yani neticede devletin ortaya bir yol haritası çizmesi lazım ki insanlar da onun üzerinde gitsin. Devletin yahut da mevcut yapının -ben de devlet demeyeyim- iktidarın bugün ortaya koyduğu hedeflerin yüzde 90’ı tutmuyor; tutmadığına göre çiftçi ne yapsın, üretici ne yapsın? Bu manada şeker fiyatları veya şeker fiyatlarından ziyade, gübre fiyatları, mazot fiyatları, çiftçinin girdi fiyatları hiç olmazsa ya desteklensin ya sübvans edilsin, hiç olmazsa enflasyon karşısında erimesin.

Tabii, bu kapsamda ben bir soru sormuşum “Çarşamba Şeker Fabrikası programınızda var mı, ödenek ayırdınız mı, ne kadar rakam lazım?” diye. Yani o kadar ibretlik bir hadise ki 2019 yılında biz Çarşamba Şeker Fabrikasını devreye almış olsaydık bize 25 milyon lazımdı; bu parayı harcamadık, 2020 yılı geldi, 60 milyon lazım; bugün bana verilen cevapta da diyor ki: “130 milyon lazım.” Hâlbuki bugün Çarşamba Şeker Fabrikası Türkiye’nin en genç şeker fabrikası, 1989 yılında kurulmuş şeker fabrikası, bugün 3 milyon ton civarında şeker pancarı işleme kapasitesine sahip. Yine, dünyada şeker üretiminin çoğunluğu daha çok şeker kamışından üretiliyor, sadece Samsun Şeker Fabrikası şeker kamışından şeker üretme yeteneğine sahip. Bugün 130 milyon TL 8 milyon dolar eder yani devlet buraya 8 milyon dolar ayırmıyor, buna karşılık 400 bin ton şeker ithalatını serbest bırakıyor; şimdi, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu! Açığı kapatmak üzere, bu salondaki kime sorsam der ki: “Üretimi desteklememiz lazım.” Üretim, üretim, üretim... Niye bu fabrika ya, soruyorum buradan. Tamam, bana cevap vermişsiniz, ne kadar para lazım dedim “130.” Peki, bununla ilgili bir rakam ayrıldı mı, buna bir cevap yok. Bu soruyu buradan tekrar size soruyorum, diyorum ki: Çarşamba Şeker Fabrikası için lazım olan -sizin rakamlarınıza göre- 130 milyon bu yılın bütçesinde var mı? Buradan Samsun’daki üreticilerimize ne diyelim? Bu sene pancar alacak mı almayacak mı, şeker fabrikası çalışacak mı çalışmayacak mı; bunun haberini vermeniz lazım, bir. Ondan daha ziyade, bakın, bugün tam da burada diyoruz ki: “400 bin ton şeker ithal edelim.” Hâlbuki ithal etmek yerine, gelin, şeker fabrikasını devreye alalım. 8 milyon bu ülke için rakam mı? Geçmişte 4 milyon dolar ayırmadık uçakların tamiri için, işte, yangında onlarca uçak kiraladık; bugün de aynen şeker fabrikalarımızı devreye almak yerine, kapasitelerini artırmak yerine şeker ithalatını serbest bırakıyoruz.

Niye Varlık Fonuna geçince bu kurum ve kuruluşların zararları daha çok artıyor? Bu, psikolojiktir Sayın Başkanım. Bir kurum “Özelleştirilecek.” dediğimiz andan itibaren sanki o kurumu devlet gözden çıkarmış muamelesi görülüyor, geçmişte bunun örneklerini çok yaşadık. Ha, vatandaş haksız da değil, bizim bugün doğu bölgesinde -milletvekillerimiz var- özelleştirilen fabrikaların hepsinin yerinde yeller esiyor. Hâlbuki bu fabrikalar üretimi artıracaktı, istihdamı artıracaktı, teknoloji getirecekti, orada

kalacaktı; hâlbuki bugün onların hepsinin yerinde yellere esiyor. İşte, Kütahya Şeker Fabrikası; fabrikayı sattığımızı mı yanalım, adamın el koyduğu 112 dönüme mi yanalım? Burada sessiz sedasız Sayıştayın önerisini izledik, ne oldu? “Dava devam ediyor.” “Şu devam ediyor.” Bakın, üzerinden artık kaç sene geçmiş, biz hâlâ neyin ne olduğunu bilmiyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yaşar, toparlayalım.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Geneli üzerinde konuşmayacağım Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Öyle mi? Hakkınızı burada kullanmak istiyorsunuz.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Hakkımı burada kullanmak istiyorum, Genel Kurulda da konuşmam var, onun için geneli üzerinden gidiyorum.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – O zaman ben bir cevap vereyim de, doğu çalışıyor yani, bilerek çalışmıyorsa onu...

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Ben mesela Et Balık Kurumlarından bahsediyorum, Sümerbanklardan bahsediyorum.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Gidecekseniz yani, onu bileyim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yaşar, devam edin.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Ben şeker fabrikalarından bahsetmiyorum, Erzincan Şeker Fabrikası bölgenin yıldızıdır, keşke çalışsın, Erzurum çalışsın, Kars çalışsın. Şimdi, bunlar yüzde 100 çalışmalı. Neden? Bu bahsettiğimiz bölgeler aynı zamanda hayvancılık bölgeleri Sayın Vekilim. Bugün hayvancılığın temel girdisi de melas, değil mi? Melas üretimi bugün hayvancılığın vazgeçilmezini yani bu fabrikalar her türlü işlevi dâhil bölgelerinde çalışmalı ve bunların istihdama katkısı bulunmalı, yoksa Sümerbankların, ayakkabı fabrikalarının, SEKA’ların, bugün hepsinin yerinde... Yani bana hakikaten şöyle üç beş tane örnek gösterin, deyin ki: Şu, şu, şu fabrikalar özelleştirildi ama bugün onların verimi arttı, çalışan sayısı arttı, ekonomiye katkısı arttı. Bugün, tam tersine, özelleştirdiğiniz şeker fabrikaları 900 liralık direnç göstererek “Tonunu 900 liradan aşağı satmam.” diyerek, piyasadaki şeker fiyatlarının yükselmesine de -biz onları zapturapt altına alamadığımız için- bir noktada katkı sağlıyor. Yine, buna paralel olarak -bugün burada da söylemişiz- şekerin ton fiyatı devlette 550 TL, tüccarda bugün 900-1.050 TL. İşte, bazen zabıtayla, ne bileyim, farklı kolluk güçleri marifetiyle fiyat denetimine gidiyoruz. Yani bu işi tersten yapmak -Türkiye’de zaten her şey tersten gidiyor da- yani sondan başa doğru gitmek, sondan fiyatları kontrol etmek... İşte, ne bileyim, şekerin tonunu 1.050 liraya satamazsınız veya 600 liraya satamazsınız veya 500 liraya satamazsınız. Arkadaşlar, işin kaynağına inip sorunları çözmek lazım yani bunun kaynağında ne olup ne bittiğine bakmak lazım. Eğer siz işin kaynağında girdi maliyetlerini düşürürseniz, ben inanıyorum ki o zaman oradan müdahale ederek piyasayı da normalleştirirsiniz ama tabii, bunu fırsata çevirmeye çalışıp bununla ilgili stokçuluk yapan, tefecilik yapan, var olana “Yok.” diyene de gereğini yapmak zaten hükümet olmanın gereğidir. Biz mevcut yapının devam ettirilmesini istiyoruz.

Tabii “şeker üretimi” derken nişasta bazlı şeker... Yani bunun zararlarını burada anlatmaya gerek yok. Devlet de kademeli olarak düşürüyor. Bunu da Türkiye’de hangi kurum ve kuruluşların ithal ettiğini hepimiz biliyoruz. Yani bu manada da tekrardan buradan uyarıyoruz: Dünyada neredeyse bu sınıra doğru indirilirken Türkiye’nin hâlâ 67.500 ton bu nişasta bazlı şekerde şeker kotası uygulamasını doğru bulmadığımızı buradan ifade ediyoruz.

Bu kurumlarla ilgili, bir an önce, eğer sermayeye ihtiyaç varsa buradan söylüyorum: Varlık Fonuna madem devredildi, hepsi bir çatı altında toplandı, hiç olmazsa finansmana ihtiyaç duyan bu kurum ve kuruluşlarla ilgili finansman desteği açısından... Duyuyoruz, uluslararası arenada bu kurum ve

kuruluşlar rehin gösterilerek bir finansman oluşturmaya çalışılıyor. Madem böyle bir şey düşünüyorsanız hiç olmazsa bu kurum ve kuruluşların finansman ihtiyacının giderilmesi yönünde bir çalışma olursa daha faydalı olacağına inanıyoruz. Yani bizim şekerden vazgeçmemiz mümkün değil.

Arkadaşlar, tabii, başlayalı çok kısa süre oldu ama bu işte de süreklilik esas. Bugün hem şeker üreticisiyle hem hayvancılık sektörüyle hem çiftçiyle çok büyük bağı var şeker fabrikalarının, bu bağı kopartmak yerine güçlendirmek adına ciddi adımlar atacağınızı ben ümit ediyorum. Bu zaman dilimi içerisinde de inşallah yeni bir projeksiyonla önümüzdeki beş yıl, on yıl, on beş yıl fabrikalar neler yapar, nereden nereye gelir; bununla ilgili hedefleriniz var mı, bununla ilgili de bize bilgi verirsiniz memnun oluruz. Ama en önemlisi, tekrar söylüyorum, Çarşamba Şeker Fabrikasını, bu devletin, bu iktidarın, bu yönetimin, bu şeker meker ithalatını azaltmak için, vazgeçmek için, mümkünse hiç yapmamak için muhakkak bu sene içerisinde devreye alması lazım.

Ben yeni görevinizde başarılar diliyorum.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben burada olmayacağım için benim sorularıma yazılı cevap verebilirsiniz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim Sayın Yaşar.

Buyurun Sayın Bakırlioğlu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Yeni görevinizde başarılar diliyorum size, kolay gelsin.

Şimdi, Tarım ve Orman Bakanlığı Şeker Dairesinin bir açıklaması var; buna göre, bu açıklamada, 2021-2022 pazarlama yılında A kotası 632 bin ton olarak açıklanmış ve bu dönem içerisinde üretim 2 milyon 520 bin. Yani neredeyse kota kadar da bir üretim yapılmış ve geçen seneden de stoklarımızda 300 bin ton şeker stoku varmış. Yani bu sene 2 milyon 820 bin ton bir şeker var yani ihtiyacımızı karşılayacak hatta ihtiyacımızın üstünde bir şeker üretimi söz konusu. Benim aldığım bilgilere göre, 2022-2023 pazarlama yılı için de şu anda, tarlada tahmin edilen –tabii, verim durumuna göre- 2 milyon 650 bin ton da üretim yapılması planlanıyor. Önümüzdeki sene de büyük ihtimalle herhangi bir şekilde ihtiyacımızı karşılayacak üretim olacak.

Peki, biz niye 400 bin ton şeker ithal etmekten bahsediyoruz? Şimdi, böyle bir şey var yani elimizde yeteri kadar şeker var, önümüzdeki sene de inşallah ihtiyacımız kadar şeker üretimi olacak -Allah bir afat vermezse- ve bunun üzerine pancar şekeri üreticileri de bir basın açıklaması yapıyor ve diyorlar ki: “Biz bu sene 7 liradan şeker sattık.” Benim yapmış olduğum çalışmalarda, şu anki şeker fabrikalarında, özel fabrikaların birçoğunda herhangi bir stok yok yani 7 liradan bunlar şekerleri satmışlar. Şu an, TÜRKŞEKER de KDV dâhil 7,80’e şeker satmakta. Varmak istediğim şey şu: Hâl böyleyken yani bir ülke düşünün, bu ülkede kotalarla şeker pancarı üretimi yapılıyor, ne kadar şeker üretileceği belli ve üretilen belli, kimin ne ürettiği belli, alan belli, satan belli ve bu mal 7 liradan satılmış fakat şu anda raflarda 22 lira, 23 lira; şekerin torbası bin lira. Bu şartlar altında, bu ülkede, dünyada gıda krizi varken, karşılayıp karşılamayacağımız bile belli değilken, 400 bin ton şeker ithal edilmesi söz konusu. Bunun mantıklı bir açıklaması var mıdır? Ha, şöyle de bir şey var: Geçen sene mayıs ayına kadar piyasaya 1 milyon 450 bin ton şeker sokulmuş, bu sene 2 milyon 50 ton yani şu anda 600 bin ton stok var. Bildiğim kadarıyla, TÜRKŞEKER’in elinde de 330 bin ton stok var şu an. Yani böyle bir ortamda -bilmiyorum, çok merak ediyorum, hakikaten merak ediyorum Sayın Bakanım- bir mal 7 liradan çıkmış, 7 lira fabrika çıkışı, nasıl oluyor da 20 liraya çıkabilir? Devlet üretimin içinde, devlet de bu malın yüzde 35’ini üretiyor, bununla ilgili kotalar konulmuş, bununla ilgili, işte, şekerle ilgili daire var. Yani bunun mantıklı bir izahı var mıdır? Ben neden kaynaklandığını biliyorum. Yani esasına baktığınızda bunun arkasındaki

sebebe, bu süreç doğru yönetilmedi, bu sürecin doğru yönetilmediği zaten ortada. Buradaki esas artış, ülkemizde çok ciddi bir enflasyon var, maliyetlerden kaynaklanan enflasyon var ama şeker örneğine baktığımız zaman maliyetlerden kaynaklanan enflasyon kadar, bu ülkede beklentilerin bozulduğunu, fiyatlandırma alışkanlıklarının bozulduğunu ve bu sebepten dolayı fiyatların da yükselmeye başladığını görmekteyiz. Yani bu da güvenle alakalı bir şey. Ben sizden bunun cevabını hassaten merak ediyorum.

Bir iki tane daha sorum olacak. Doğru mudur, değil midir, şöyle bir iddia var: TÜRKŞEKER Tarım, elindeki ekmeklik buğdayı Gaziantep'teki bir makarna fabrikasına tonu 1.960 liradan satıyor. Bu satış tarihinde piyasadaki fiyat 2.800 lira. Böyle bir satış olmuş mudur olmamış mıdır, olduysa neden piyasa fiyatının altında bir satış olmuştur? Gene aynı şekilde, depoda bulunan, piyasa fiyatı 7,5 lira-8 lira arasında değişen 900 tona kadar nohudun Ankara merkezli bir bakliyat firmasına 4.93 liradan satıldığı iddiaları doğru mudur ve kurumun bu satıştan da 5 milyon lira zarar ettiği iddiaları doğru mudur? Böyle bir şey varsa cevabınızı merak ediyorum.

Yine, Cumhuriyet Halk Partisi Manisa Milletvekili Bekir Başevirgen'in gündeme getirmiş olduğu bir hadise var. Biliyorsunuz, TÜRKŞEKER kurumu kovanlara, arıcılara ucuz şeker tahsis ediyor. Bu iddiada tabii ki devlet verilerinden derlenmiş bir iddia. Bizim iddiamız şu: Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliğine kovan başına 1 kilogramdan 6 milyon 384 bin ton şeker verilmiş, tahsis edilmiş. Bal Üreticileri Birliğine de 845.436 kovan için 1.272 ton şeker tahsis edilmiş. Fakat burada, "TAHAP" denilen bir dernek var, TAHAP'a ait 48.851 kovana ise 1.755 ton ucuz şeker verilmiş, tahsis edilmiş. Yani diğer birliklere kovan başına neredeyse 1 kilogram indirimli şeker tahsis edilmişken bu sözünü ettiğimiz TAHAP'a kovan başına yaklaşık 35 kilogram şeker tahsis edildiği söyleniyor. Bakanlığınız bunu yalanladı, Bakanlık böyle bir şey olmadığından bahsetti. Ancak bizim almış olduğumuz bu veriler de Bakanlığın bilgi sisteminden alınmış olan veriler. Bence bu konu biraz daha açıklamaya muhtaç. Bakanlık şunu söylüyor: "Biz 3.500 ton olan tahsisi bu sene 3 katına çıkardık, yaklaşık 10 bin tona kadar çıkardık." Aynı yazı içerisinde Türkiye'de 7 milyon 200 bin kovan olduğundan bahsediliyor yani ÇKS'ye kayıtlı olan 7 milyon 200 bin kovan olduğu söyleniyor, kayıtsızlarla beraber 8 milyon kovandan bahsediliyor. Demek ki bazı kovanlara daha fazla tahsis verilmiş, bu ortaya çıkar. İzah edersiniz onu, bilmiyorum, böyle bir iddia var. Yalanladınız ama açıklamaya da baktım, çok da fazla bir ayrıntı yok esasında, "Böyle bir şey yok." demişsiniz, geçmişsiniz. O konuda biraz daha ayrıntı verirseniz...

Bir de bu tahsislerde yani yapmış olduğunuz, bu indirimli şeker vermiş olduğunuz firmalarda bunun denetimi var mı yok mu? Çünkü indirimli veriyorsunuz. Bu mal piyasaya sürülüyor mu sürülüyor mu? Bu konuda herhangi bir denetim mekanizması var mı?

Bir de başka bir sorum var. Bildiğiniz gibi bu TÜRKŞEKER özelleştirme kapsamında ve en sonunda -bildiğim kadarıyla- bu kurum, Tarım Bakanlığıyla ilgili kuruluş hâline getirildi ve biraz evvel arkadaşlarım da bahsetti, yaklaşık 5 milyar liralık gibi bir rakam, bir zarar var bildiğim kadarıyla; tam rakamı bilmiyorum. Benim bildiğim kadarıyla, bu kurum özelleştirme kapsamına alınırken oluşabilecek zararlarının karşılanması hususunda "Şirket yönetim kurulu yetkilidir." denmektedir. Yani ortada da milyarlarca liralık zarar vardır ve bu kurum Bakanlıkla ilgili kurum hâline gelmiştir. Bu 5 milyar lira -veyahut da kaç paraysa- zarar Bakanlığa mı devredilmiştir? Bu konuda bilgi istiyorum sizlerden.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Bakırlıoğlu.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Konunun Sayıştayca izlenmesinin uygun olacağını değerlendiriyoruz Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2020 yılının 3 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 3:

2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu’nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yanıt için, buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ŞAHİN ARAT – 2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu’nda yer alan diğer bulgu ve öneriler de yerine getirilecektir.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Evet, böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize söz vereceğiz.

Sayın Sertel, buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ben çok kısa bazı sorular soracağım yine, sonra -toplantıda diğer arkadaşları dinledikten sonra- günlük mesaiyi hayırlısıyla bitireceğiz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İnşallah.

ATİLA SERTEL (İzmir) – 2018 yılında 10 şeker fabrikamızı yok pahasına sattılar ve şimdi de şeker bulamıyoruz, “Vergisiz, gümrüksüz ithal edeceğiz.” diyorlar. 400 bin ton şeker ithalatının önünü açan karar kısa süre önce Resmi Gazete’de yayınlandı ve bu ithalatın Türkiye’ye maliyetinin 260 milyon dolar olduğu biliniyor. Tek seferde şeker ithalatı için ayırdığımız bu paraya 4 şeker fabrikası satıldı yani 400 bin ton şeker ithalatına ayırdığımız parayla 4 şeker fabrikasını özelleştirdik. Bu ithalatlar devam ederse kısa süre sonra geriye kalan 6 fabrikanın da parasını harcamış olacağız.

10 şeker fabrikamızın toplam özelleştirme rakamı ve özelleştirme alacakları... Rakam nedir, tahsilat tamamlanmış mıdır, yoksa hukuki olarak sürüncemede olan durum var mıdır? Sanıyorum Kütahya öyle. Şeker fabrikalarının özelleştirildiği 2018 yılından bugüne kaç bin ton şeker ithal edilmiştir ve bunun karşılığında ne kadar para ödenmiştir? Eski Tarım Bakanımız Pakdemirli’nin kulakları çınlasın “Paramız var, alıyoruz.” diyordu. Dolar ve euro arttı; şimdi her ithalatla Türkiye kendi tarım kesimine vereceği paradan, sağlayacağı sübvanseden çok dışarıdan ithalata büyük paralar harcıyor.

2018 yılından bu yana hangi ülkelerden ne kadar şeker ithal ettik? Bir de bu şekerin menşesi nedir; pancar mıdır, şeker kamışı mıdır, başka bir şey midir? Yani nereden ithal ediyoruz ve bu şeker neden ürtüyor, neden yapıyor; hangi maddeden yapıyor, şeker kamışından mı, pancardan mı? Biliyorsanız, bana da anlatırsanız memnun olurum.

Son açıklamadaki bu 400 bin ton şeker ithalatını hangi ülkelerden gerçekleştiriyoruz? Bunun karşılığında ödenen rakam benim dediğim rakam mı yoksa daha mı üstü? Sıfır gümrükle şeker ithalatını hangi firmalar gerçekleştiriyor? Niçin sıfır gümrük yani neden sıfır gümrük? Bir kereye mahsus mu sıfır gümrük yoksa devam mı edecek? Bunu öğrenmek istiyorum.

2022 yılında şeker ithalatı devam edecek mi? Ülkenin şekere olan ihtiyacını biz karşılayabiliyor muyuz, karşılayamayacak mıyız, devam edecek mi? Onu merak ediyorum. Türkiye’nin yıllık şeker üretimi ne kadar, tüketimi ne kadar, bu aradaki oran nedir?

2021 yılında 1 kilogram şekerin üretim maliyeti -Sayın Genel Müdür söyledi ya, “Maliyetin üstünde satmalıyız.” diye- nedir, fabrikalarımızda satışı nedir, aradaki oran nedir? 2022 yılında 1 kilogram şekerin üretim maliyeti ve satışı nedir?

Ve son sorum şu: Son üç yılda 1 çuval şekerin satış fiyatı nasıl gerçekleşti, fiyatlar hangi oranda arttı?

TÜRKŞEKER’e başarılar diliyorum, inşallah kurum daha iyi ve güzel günlere ulaşır, daha iyi yönetilir. Sonuçta, üreten ve tüketen, bu toplumun birer parçasıdır; hep beraber aynı havayı soluyoruz, aynı topraklarda yaşıyoruz, aynı ülkenin evlatlarıyız. Biz TÜRKŞEKER’in daha iyi ve güzel olmasını temenni ediyoruz.

Bundan sonraki çalışmalarda görüşmek üzere, inşallah seneye de buluşuruz.

Çok teşekkür ederiz.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Söz sırası Sayın Gaydalı’da.

Buyurun.

MAHMUT CELADET GAYDALI (Bitlis) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şeker fabrikaları özelleştirildi, kalanlar da -TÜRKŞEKER gibi- Varlık Fonuna devrildi, Varlık Fonu da sarayın dipsiz kuyusu. Burada, önce Varlık Fonuna al, sonra zarar ettir, sonra da yine peşkeş çek. Aynen böyle yaşanacağını biliyoruz çünkü bu devirden tam olarak ne arzu edildiğini henüz ortaya çıkarabilmiş değiliz. 14 fabrika böyle satıldı fakat yetmiyor; aynı zamanda, şeker fabrikalarının milyonlarca metrekare taşınmazı da konut, ticaret ve turizm amaçlı yine aynı şekilde satıldı, bunun başında da Ağrı geliyor. Tabii, bunları Ağrı, Samsun, Kırşehir, Bolu, Muş, Kırklareli, Tokat, Edirne, Yozgat illeri de aynı şekilde takip ettiler.

2002 yılında 492 bin olan pancar üreticisinin sayısı 2012’de 140 bine düşmüş durumda. Tabii, bu şeker meselesini tartışırken doğal olarak Cargill meselesine gelmek lazım çünkü şeker fabrikalarının peşkeş çekilmesi, eşittir, Amerikalı Cargill şirketinin devreye girmesiyle atbaşı yürüyor ve Cargill istiyor, iktidar yapıyor. Nişasta bazlı şeker meselesi yani zehir, halkımıza zerk ediliyor, bu nişasta bazlı şeker Cargill eliyle devreye giriyor, ne hikmetse özelleştirme hitamında NBŞ kotası da artırılıyor.

Tabii, biz bu oyunu daha önce de gördük; bu, tütün ve sigara olaylarında oldu. Amerikan sigara kartelleri, British Amerikan Tobacco başta olmak üzere geldiler -tabii, bu, ANAP dönemindeydi, sizin döneminiz değil, daha önce bu başlatılmıştı- kâr marjı çok yüksek olan sigaraya -sigaradaki kâr marjını da antrparantez söyleyeyim, yüzde 600’dür- el koydular; artık hem üretimden düştük hem tütün üretiminden düştük hem de sigara üretiminden. Biz dünyaya Türk tütününü satarken bugün Yunanistan’dan tütün ithal eder duruma geldik.

Şimdi, benzer olay Et Balık kurumlarının özelleştirilmesiyle ortaya çıktı, arsaları imara açıldı, Et Balık kurumları işlevlerini tamamen kaybetti. Sayın Yaşar burada “Et Balık Kurumunun tesislerinin üzerinde yeller esiyor.” dedi. Keşke yeller esse çünkü yeller estiği zaman hiçbir şey olmamış demektir, hâlâ boş demektir, belki yatırıma dönük bir tesis kurulur. Yeller esmiyor, yerine mantar gibi apartmanlar yükseldi. Ben Tatvan’dakinden size bahsedeyim. Zaten Sayın Yaşar da “Doğudaki vekillere sorun.” demişti, ben onu antrparantez söyleyeyim.

Tabii, pancar meselesi de sadece şeker değil; pancar aynı zamanda melas yani hayvan yemi, aynı zamanda gübrede kullanılan bir malzeme. Burada da “yerli ve millî politika” adı altında bir bakıyorsunuz ki uluslararası tekeller, şirketler ülkedeki tarıma çökmüş durumdadır. Karadeniz’de fındıkta, çayda

olduğu gibi, şekerde de aynı şey yaşanıyor. Şimdi kalkıp yabancı güçlerin emirlerinde, daha doğrusu onların kartellerinin istekleri doğrultusunda kararlar alırsanız ondan sonra da kalkıp şikâyet etmeyin “Dış güçler bizi böyle yaptı. Dış güçler yüzünden enflasyon oldu.” filan... Bundan da şikâyet etmeyin lütfen.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Gaydalı.

Söz sırası Sayın Gündoğdu’da.

Buyurun.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarımız, kıymetli TÜRKŞEKER Genel Müdürü, Yönetim Kurulu üyeleri, Sayın Bakanımız, Sayıştayımızın değerli üyeleri, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından gelenler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, TÜRKŞEKER, Türkiye’nin önemli kurumlarından biri, cumhuriyet tarihinin en güzide kurumlarından, Türkiye’nin şekerinin yüzde 35’ini karşılayan güzel bir kurumumuz. Tabii, burada çok şey söylendi kurumla ilgili, bazı arkadaşlar da dedi ki: “Teşekkür edebilecek misiniz?” Elbette teşekkür edeceğiz çünkü yapılan güzel hizmetlere biz her zaman teşekkür ederiz, eleştirilecek olan yerler de elbette eleştirilebilir.

Bir kere şunu belirtmemiz gerekir: Evet, TÜRKŞEKER piyasayı regüle etmek için var diyebiliriz fakat burada biraz önce konuşma yapan arkadaşları da gerçekten yadırgadım. Biri diyor ki: “Efendim, TÜRKŞEKER fiyatı ucuz. Neden ucuz?” Biri diyor ki: “Efendim, piyasada fiyat çok yüksek.” Bir arkadaş da diyor ki: “Efendim, ithalata niye izin verildi? Niye şeker gelecek?” Ya, bir karar verin. Vatandaşın ucuz şeker yemesini istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Muhalefetin buna bir karar vermesi lazım. Muhalefetin, milletin, vatandaşın şekeri uygun bir şekilde tüketmesi için burada devletin yaptığı çabayı ortaya koyması gerekirken devlet, şu anda, TÜRKŞEKER üzerinden şeker tüketicilerine ucuz şeker vermek için gayret gösteriyor. Bu esnada, elbette stok yapanlar, özel şirketler fiyatlarını yükseğe çıkardı; fiyatlar yükselince devletin de elinde bulunan diğer argümanını ortaya koyması gerekir. Bu da nedir? İthalatın açıldığını ilan etmektir. İthalatın açıldığını ilan ettiğiniz zaman “ithal edildi” anlamına gelmez. Ben 2018’den sonra, bugüne kadar şeker ithalatı yapıldığını duymadım -varsa Sayın Genel Müdürümüz burada, yetkililer söyleyebilir, ben duymadım- ama şimdi, en son gelen noktada, ithalata izin verilmemesi için çok direnildiğini biliyorum. Neticede, şeker ithalatının açılmasının sebebi şeker fiyatlarındaki dengesizlik. Bu dengeyi oluşturabilmek için, vatandaşın daha ucuza şeker alabilmesi için şeker fiyatlarını dengelemek adına ithalata izin verildi. Şu anda şeker gelmiş değil ama bu, gelmeyecek anlamında da değil.

Türkiye’nin tüketiminin yüzde 35’ini üreten TÜRKŞEKER ise elindeki şekerin, elbette ki Türk milletine, bu millete daha ucuz şeker yedirebilmek için fiyatını en alt seviyede tutmak zorunda, bunu da dengeli bir şekilde piyasaya sürmek zorunda. Bugüne kadar, TÜRKŞEKER’in dengeli bir şekilde piyasaya şeker sürdüğünü ve piyasada TÜRKŞEKER sayesinde vatandaşın ucuz bir şekilde şekere ulaştığını ve piyasanın diğer şeker satan firmalarından daha uygun fiyata şeker sattığını gördük. Marketlerde TÜRKŞEKER’in fiyatının daha uygun olduğunu hem tüketiciler hem de bizler müşahade ettik.

Şimdi, burada biraz önce bir milletvekili arkadaş söyledi, arıcılarla ilgili bir husus vardı; orada belirttiği önemli hususlardan, konulardan biri de şuydu, dedi ki: “İşte ‘TAHAP’ diye bir kurum var.” Tabii, o kurumu ben de buradan tasvip etmiyorum çünkü piyasayı bozmuş olabilir, bazı eksik ve yanlış bilgilerle algı oluşturmuş olabilir, asla bunu tasvip etmiyorum. Böyle bir şey de yaptılar, bunu da doğru

bulmuyorum. Arıcılar Birliği, Türkiye’de kurulmuş kurumsal bir kurum. Arıcılar Birliği üzerinden şekerler veriliyordu ama ne yazık ki sonradan ortalık karışınca TAHAP yüzünden, bu sefer tarım il müdürlükleri üzerinden arıcılarımıza şeker verilmeye başlandı. Bahsedildiği gibi 1 kilo da değil, bizatihi işin içerisindeyiz çünkü arı üreticiliği ve arı yetiştiriciliğinde Türkiye’de bir numaralı il Ordu ili. Ordu’daki arı yetiştiricileri, Türkiye’de şu anda bir numara. Ordu’da arıcılık araştırma merkezimiz de var. Ordu’daki arıcılarla ilgili bizatihi devreye girerek... TÜRKŞEKER, Tarım İl Müdürlüğü üzerinden -daha önceki alınanlardan bahsetmiyorum, daha önce de alınmış olabilir- daha sonra bu olaylar yaşanınca Arıcılar Birliğine kovan başına şu ana kadar 4 kilo şeker verdi, 1 kilo değil. Biraz önce 1 kilodan bahsedildi; 1 kilo değil, 4 kilo şeker verildi. Görüşmelerimiz devam ediyor. TÜRKŞEKER’in, arıcılarımızın ihtiyacının devamını da TÜRKŞEKER fiyatları üzerinden -Sayın Genel Müdürümüz burada- vermeye devam etmesi gerektiğini de ben dile getiriyorum, vermeye de devam etmeli çünkü arıcılar hem ihracat konusunda... Türkiye’deki bal ihracatına bakıldığında 1 milyar 200 milyon TL civarında bir ihracatımız var, bu ihracata bakıldığında da arıcılarımızın desteklenmesi gerektiğini ve onlara TÜRKŞEKER’in bu biraz önceki bahsettiğim desteğini devam ettirmesi gerektiğini ve bu desteği artırarak bir ay içerisinde... Bir ay kadar bir zamanları var. Arıcılarımızın da şöyle bir sıkıntısı oluştu: Biliyorsunuz, bu sene mevsim biraz yağışlı gittiği için arıcılar, kendileri arılarının dışarıdan kendi ihtiyacını karşılamasını sağlayamadılar, onun için de şu anda bizim arıcılara biraz daha destek olmamız gerekir. Evet, piyasada yüksek bir fiyat var ama TÜRKŞEKER hem normal vatandaşın ucuz şekere ulaşmasını hem de arıcılarımızın ucuz şekere ulaşmasını sağlamaya devam etmeli, devam ediyor. Ben kendilerine teşekkür ediyorum; hem Yönetim Kurulu Başkanımız Sayın Genel Müdürümüze -yeni göreve başladı, hayırlı uğurlu olsun diyorum- hem Sayın Bakanımıza hem de Yönetim Kurulu üyelerimizin hepsine teşekkür ediyorum, bu desteklerinin devam etmesini bekliyorum.

Bir de, karşı tarafın yani muhalefetin şuna karar vermesi lazım: “Efendim, 400 bin ton şeker ithalatı olacak, ithalat olmasın.” Tamam da be kardeşim, bir karar verelim ya, bu millet ucuza mı şeker yiyecek, yoksa ne yapacağına dair bir söz siz de söyleyin. Ya, pahalı mı şeker yemesini istiyorsunuz vatandaşın yani vatandaş şekere pahalı bir şekilde mi ulaşsın istiyorsunuz; bir karar verin, onu da söyleyin. Yani bir diyorsunuz ki: “Evet, Türkiye’deki şeker pancarına verilen fiyatlar çok iyi.” Bir onu söylüyorsunuz, bir öbürünü söylüyorsunuz; bir karar verin, o karara göre de buradaki insanlar düşüncesini belirtsin. Ben bunu belirtmek istiyorum çünkü biz de şaşırıyoruz ya. Bir diyorsunuz ki: “Efendim, ithalat olmasın.” Bir dönüyorsunuz, diyorsunuz ki: “Efendim, TÜRKŞEKER bunu ucuz versin.” Onun içinde bir denge var, bu dengeyi... Dünyada şu anda, son dönemde bütün gıda zinciri bozuldu ve onun için de...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İthalat yapınca kim seviniyor?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) - İthalat yapınca sevinmiyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kim seviniyor?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Siz şu anda...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sizin o “dış güçler” dedikleriniz var ya, onları sevindiriyorsunuz işte.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Biz sevinmiyoruz, ithalata ihtiyaç olduğu zaman ithalat da yapılmalı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İthalata mecbur bırakıyorsunuz.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – İthalat yapmak zorunda ülke. İthalat yaptığı ürünler de oluyor, yapmadığı ürünler de oluyor. İhtiyaç varsa ithalat yaparsın -devlet yönetiyorsun- ihtiyaç yoksa ithalatı kapatırsın çünkü bizim ana görevimiz, bu millete Türkiye’de ucuza ürün sağlamak, ucuza ürün tükettirmek.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yapamıyorsunuz, yapamıyorsunuz.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Yapıyoruz, TÜRKŞEKER şu anda onu yapıyor, yerine getiriyor.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Karşılıklı konuşmayın, lütfen... Sayın Yavuzyılmaz, lütfen...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Ben teşekkür ediyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Dolar ve euroya baktınız mı bugün?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Hepsine baktım, hepsine bakıyorum, hepsini sağlayacağız.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Gündoğdu, Komisyona konuşun siz de, atışmadan...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nasıl seviyesi?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Biz hepsini sağlayacağız, merak etmeyin. Bizden önceki dönemlerde ne olduğunu da bu millet çok iyi biliyor; bizden sonraki on sekiz, on dokuz yıldır da bu ülkenin nasıl yönetildiğini bu millet çok iyi biliyor. Elbette iki üç yıldır dünyada yaşanan ekonomik krizden dolayı bütün ülkelerin etkilendiği gibi biz de etkilendik, biz buna “Yok.” demiyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neden enflasyon Rusya ve Ukrayna’dan daha yüksek?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Ama bu etkilenmenin devamında bu ülkeyi düzelterek olan, düzlüğe çıkartacak olan yine AK PARTİ, bunu da millet görüyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ukrayna ve Rusya savaşıyor; neden Türkiye’de enflasyon yüksek?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Siz 6 kişi, 6 siyasi parti bir araya gelseniz bile, Allah’ın izniyle, biz yine bu iktidarı bu millet tarafından yetkiyi alıp devam ettireceğiz, merak etmeyin.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Gündoğdu, teşekkür ediyorum.

Söz sırası Sayın Durmuşoğlu’nda.

Buyurun.

MÜCAHİT DURMUŞOĞLU (Osmaniye) – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayıştayımızın, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok değerli temsilcileri... TÜRKŞEKER’in çok değerli Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyeleri; öncelikle yeni görevinizi tebrik ediyorum, başarılar diliyorum.

Ülkemiz şeker sektöründe en büyük şirket durumundaki Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (TÜRKŞEKER) Türkiye’nin köklü kuruluşlarından biri, özellikle Türk çiftçisine büyük hizmetleri bulunmaktadır. Tarım, imalat-gıda, imalat-kimya, imalat-elektriksiz makine, imalat-meslek bilim ölçü kontrol optik donanım sektörlerinde faaliyet gösteren TÜRKŞEKER hem ülke hem de bulundukları bölge ve yörelerin kalkınmalarına büyük katkı sağlamaktadır.

TÜRKŞEKER, çiftçi eğitiminde de önemli bir görev üstlenerek yurt çapında kurduğu 150'den fazla bölge şefliği, 300'ün üstünde pancar alım merkezi aracılığıyla pancar yetiştirme döneminin her aşamasında çiftçiyle iş birliği hâlinde onlara modern tarım tekniklerini öğretmiş, böylece pancarın yanı sıra, Türk tarımının öteki alanlarında da bugünkü düzeye gelmesinde çok önemli katkılar sağlamıştır.

Teknik bilgi aktarımı ve eğitimin yanı sıra, pancar üreticisine her türlü tarım makine ekipmanı, kaliteli tohum, mücadele ilaçları gibi malzemenin temini açısından yardımcı olan, mali imkânları ölçüsünde de aynı ve nakdî yardım sağlayan TÜRKŞEKER her zaman üreticimizin yanında durmuştur. TÜRKŞEKER bilhassa Doğu Anadolu'da kurduğu fabrikalarla kırsal kesimde istihdam, iç göçün yavaşlatılması, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması gibi sosyal işlevleri de başarıyla yürütmektedir. Her biri aynı zamanda birer küçük besici olan pancar üreticisine istihkak olarak pancar posası verilerek ülke hayvancılığının sürdürülmesine de büyük katkıda bulunmaktadır. Şeker pancarı tarımı birçok bakımdan alternatif ürünlere göre karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Pancar üretimi için ton başına yapılan harcama buğdaydan 3,7; ayçiçeğinden 7 kat daha düşüktür. Buna karşın birim alanda buğdaydan 3,7; ayçiçeğinden 2 kat daha fazla katma değer oluşturulmaktadır. Tarım ve sanayide ortaya çıkardığı istihdam alternatif ürünlerle kıyaslanmayacak büyüklüktedir. Hektarda çalışan işçi sayısı buğdaydan 18, ayçiçeğinden 4 kat daha fazladır. Sektörde hane halkı düzeyinde 2,5 milyondan fazla insanımız pancar tarımı ve şeker üretiminden geçimini sağlamaktadır.

Yıllardan beri kendi fabrikasını kendi kuran TÜRKŞEKER, sahip olduğu teknolojik birikimlere imalat imkânlarını da katarak yurt dışında da anahtar teslimi şeker fabrikaları kurmaya başlamıştır. Bu kapsamda, 1996 yılında bir Türk inşaat firmasıyla konsorsiyum ortağı olarak yapımına başladığı, günde 3 bin ton pancar işleme kapasitesine sahip Özbekistan'ın Horezm Şeker Fabrikasını iki yılda tamamlayarak cumhuriyetimizin 75'inci kuruluş yılı olan 1998'de işletmeye açılmıştır. En son teknolojiye sahip fabrikanın makine ekipmanının tamamına yakını şeker şirketinin makine fabrikalarında imal edilmiş, yapımı tamamen Türk mühendis ve işçisi tarafından gerçekleştirilmiştir. TÜRKŞEKER elemanları tarafından gerek tarım gerek işletmecilik konularında eğitilen Özbek elemanlar fabrikayı başarılı bir şekilde çalıştırmaktadır.

2022-2023 pancar üretim döneminde Türkiye'nin ilk şeker pancarı tohumu Kahramanmaraş Nurdağı Gökçedere köyünde ekilmiştir. Bütün çiftçilerimize verimli ve bereketli bir üretim dönemi olmasını diliyorum.

Sözlerime son verirken, Genel Müdürümüz nezdinde, tüm şeker fabrikaları çalışanlarını ülke tarım ve sanayisini kalkındırmak, çiftçilerimizin gelirlerini artırmak için yapmış oldukları çalışmalardan dolayı tebrik ediyor, başarılar diliyorum. Bu zamana kadar olduğu gibi, bundan sonra da her zaman yanlarında olduğumuzu belirtmek istiyor, toplantımızın bir kez daha hayırlı olmasını diliyor, tekrar yeni Genel Müdürümüz ve yönetimini tebrik ediyorum, başarılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU - Teşekkür ederim Sayın Durmuşoğlu.

Şimdi söz sırası Sayın Ünlü'de.

Buyurun Sayın Ünlü.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Genel Müdür ve Yönetim Kurulu üyeleri, Genel Müdür Yardımcıları ve burada toplantıya katılan diğer bürokrat arkadaşlarım; hepiniz Komisyonumuza hoş geldiniz. Konuşmama başlarken hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Bilindiği üzere, cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda kurulan ilk fabrikalar arasında şeker fabrikaları vardır. Bu, tesadüfi bir seçim değildir. O dönemde bu fabrikaların kurulması planlı ve ülkenin gerçeklerine uygun tercihlerdir. Bu fabrikalar bulunduğu bölgede sadece şeker pancarı ve şeker üretimi yapmakla sınırlı kalmayıp hayvancılığın gelişmesine de çok büyük katkı sağlamışlardır. Ayrıca, bu bölgedeki sosyal yaşama da olumlu etkileri olan fabrikalardır fakat şeker fabrikalarının özelleştirilmesiyle bu yapı büyük oranda bozulmuştur, hayvancılık da yara almıştır.

2001 yılında kabul edilen Şeker Yasası'yla pancar üretiminde kota sistemine geçilmiş ve Türkiye'nin pancar üretimi, buna bağlı olarak şeker üretimi kotaya bağlanmıştır. Pancarın da şekerin de fiyatı 2001 yılına kadar Türkiye Şeker Fabrikaları tarafından belirleniyordu.

İlk sormak istediğim soru: Şeker fiyatında bu gelenek neden bozulmuştur? Hazine ve Maliye Bakanlığı kamunun belirlediği fiyatları uzun süre baskı altında tutarak, fiyatı artırmayarak, hazineye zarar yazdırarak gıda enflasyonunu düşüreceğini zannetti. Çiğ süt fiyatı Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenirken bu yetki Gıda Komitesine verildi. Enflasyon artmasın diye çiğ süt fiyatı aylarca artırılmadı, şeker fiyatı da iki yıl hiç artırılmadı. Özelleştirilen fabrikaların sahipleri, kooperatifler, şeker fabrikalarının yöneticileri "Şeker fiyatı artırılmazsa batarız." diyerek, ilk kez kendileri şekere zam yaparak fiyat açıkladı. TÜRKŞEKER fiyat artırmayınca piyasada ikili bir fiyat yapısı ortaya çıkmıştır. 15 Kasım 2021 tarihinde gece yarısı TÜRKŞEKER şekere yüzde 25 zam yaptı, buna rağmen özel sektöre göre daha ucuz kaldı. Bu arada özel sektör de zam yapmaya devam etti. Geline nokta -TÜRKŞEKER'de çuvalda 50 kilo olup- şekerin fiyatı özel sektörde 700-800 lirayı buldu, TÜRKŞEKER'de 290 lira civarındaydı. Daha sonra TÜRKŞEKER yüzde 31 daha zam yapmıştır. Böylece, TÜRKŞEKER'in satış fiyatını artırması, Ticaret Bakanlığının inceleme başlatması, Tarım Bakanlığının özel fabrikalarla görüşmesi ve küçük imalatçılara şeker vermesiyle fiyatlar birbirine yaklaşmıştır. Buna göre, TÜRKŞEKER çuvalda 50 kilo şekeri 550 liradan satmaya başladı, özel sektör de 570 ila 600 lira seviyelerine geldi. Sormak istediğim ikinci soru: Bugün itibarıyla şekerdeki sorun çözülmüş müdür?

Özetlersek, pancar üretiminden başlanarak soframızdaki şekere kadar sürecin çok iyi yönetilmesi gerekmektedir. Bugüne kadar kamu tarafından bu sürecin iyi yönetilemediğine, bu nedenle tüketicinin, sanayicinin ve imalatçıların ciddi sıkıntılar yaşadığına hepimiz tanık olduk. Bundan sonra aynı sorunların yaşanmaması için pancar üretiminin desteklenmesi ve üretimin artırılması, artan tüketim talebinin karşılanması için kotaların üretim yapabilecek fabrikalara verilmesi, şeker piyasasının doğru yönetilmesi, tüketicinin korunması yönünde somut adımların atılması gerekmektedir. İyi bir planlamaya ve politikaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, bu konudaki çalışmalarınız ve ileriye dönük planlarınız nedir? Onları da öğrenmek istiyorum.

Çalışmalarınızda tekrar başarılar diliyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ederim Sayın Ünlü.

Söz sırası Sayın Karaman'da.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayıştayımızın değerli denetçileri, TÜRKŞEKER kurumunun değerli yöneticileri, Bakan Yardımcım, Genel Müdürüm, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri; hepinizi sevgi saygı ve hürmetle selamlıyorum; hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Sayın Bakanım ve Genel Müdürüm, öncelikle yeni görevinizde başarılar diliyorum.

Türkiye'nin ilk sanayi işletmelerinden olan Alpullu Şeker Fabrikası 1926 yılında faaliyete geçmiş, 1935 yılında Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ şirketi kurulmuştur. Doksan altı yıldır ülkemizin önde gelen sanayi kuruluşlarından olup ülkenin şeker ihtiyacının yüzde 35'ini karşılayacak pazar payıyla ülkemizin şeker sektörünün hâlen en büyüğü konumundadır. 29 Nisan 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararıyla özelleştirme kapsam ve programından çıkartılarak Türkiye Varlık Fonuna devredilmiş, 12 Kasım 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı kararıyla Tarım ve Orman Bakanlığıyla ilgilendirilmiştir. TÜRKŞEKER'in stratejik önemi: Covid-19 pandemisi ve Rusya-Ukrayna savaşında tarım ve gıda sektöründe çok önemli görevler yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; hepimizin bildiği gibi, KİT Komisyonun en önemli görevi kurumların hesaplarını incelemek ve olabildiğince yol göstermek, moral vermek ve kurumlarımızın daha iyi çalışmasını sağlamaktır. Bu Komisyonun görevi zoraki açık aramak, moral bozmak değildir. Bu düşünceden hareketle “Neye teşekkür edeceksiniz?” sözü üzerine teşekkür edeceğim konuları belirledim.

2021 yılı A kotası şeker pancarının baz alım fiyatı 420 TL olarak açıklanmış ancak 2021-2022 kampanya döneminde üreticilerden alınan pancarlar işlenip kampanya bitmiş ve üreticilere pancar bedelleri de ödenmiş olmasına rağmen üreticilerin desteklenmesi için teslim edilen her ton pancar için ilave 15 TL prim desteğiyle pancar üreticilerimize yaklaşık 100 milyon TL ilave katkı sağlanmıştır; teşekkür ederim.

Ağrı, Erziş ve Kars şeker fabrikaları pancar üreticilerine A kotası pancar baz alım fiyatının yüzde 10'u oranında pancar üretimi teşvik primi ödenmiştir; teşekkür ederim.

Yerli ve millî şeker pancarı tohumu ıslah ve üretimiyle ilgili başarılı çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Covid-19 pandemisi sebebiyle ortaya çıkan dezenfektan ve kolonya ihtiyacını karşılamak için etil alkol üretimi artırılıp 9 milyon 110 bin litre etil alkol üretilerek piyasanın talebi karşılanmış, dezenfektan ve kolonya fiyat artışlarının önüne geçilmiştir; bunun için de teşekkür ederim. Ayrıca, arıcılara pozitif ayrımcılık yapılarak destek olunmuş ve 35 bin ton şeker verilmiştir.

2022 yılında da şeker pancarı üretimini teşvik etmek için üretilecek yüzde 16 polar şeker ihtiva eden pancarın avans fiyatı geçen yıla göre yüzde 138 oranında artışla bin TL/tona yükseltilmiştir, ayrıca bu yıl ilk defa 50 ton kota tamamlama primi verilecektir; teşekkür ederim.

Pancar bedelleri, fabrikalara son pancar teslimi tarihinden itibaren altmış gün yerine otuz gün içerisinde ödenecektir; üreticiler adına da teşekkür ederim.

2022 yılında üreticiye verilecek nakdi avans sayısı 3'ten 5'e çıkarılmış, her defasında 70 TL/ton olmak üzere 350 TL/ton ödenecektir. Üreticilere teslim ettikleri pancarları için verilen istihkak yaş posa oranı yüzde 17'den 20'ye yükseltilmiştir. Pancar üretim döneminde üreticilere verilecek nakdi avans sayısı 3'ten 5'e çıkarılmış olup her defasında 70 TL/ton olmak üzere 350 TL/ton ödenecektir. Pancar bedelleri, fabrikalara, son pancar teslimi tarihinden itibaren altmış gün değil, artık otuz gün içerisinde ödenecektir; teşekkür ederim.

Geçmişten günümüze yapmış olduğu hizmetlerle TÜRKŞEKER her zaman pancar çiftçisinin yanında olmuş, müşterilerine kaliteli şeker ucuza sunmuş, çevreye saygılı, iş sağlığı ve iş güvenliği ön plana alınarak çalışanların motivasyonunu sağlayıp gıda güvenliği kuralları çerçevesinde şeker üretimini devam ettirmektedir. Bu başarılı çalışmalarından dolayı Türk Şeker Fabrikaları AŞ yönetimine ve tüm yöneticilerine teşekkür ediyorum.

Bir de sahadan gelen bazı istekler var, bilgilerinize sunmak istiyorum: Birincisi, TÜRKŞEKER Kapasite Raporu’yla üretici olduğunu belirleyen, evraklarla başvuran bazı firmalar var, bunlara şekeri biraz daha fazla verebilir misiniz?

İkincisi de söktüm sırasında üreticiler sıraya giriyor ama bazen bu söktümde bu sıra düzeni bozuluyor, burada da bazı sıkıntılar çıkıyor. Bunun üzerinde durabilir misiniz?

Teşekkür eder, başarılarınızın devamını dilerim; sağ olun.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Biz de size teşekkür ederiz Sayın Karaman; sağ olun, elinize ağzınıza sağlık.

Buyurun Sayın Zeybek.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, kurumumuzun değerli yöneticileri, Sayıştayımızın değerli denetçileri; hepinize “Merhaba.” diyor, bu denetimin hayırlı uğurlu olmasını, ülkemiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Şimdi, arkadaşlar, tabii, çok önemli bir kurumu ve ülkenin ekonomisinde çok önemli bir yeri olan şeker pancarını konuşuyoruz. Şeker pancarı cumhuriyetle beraber tarihimizde, tarımda, ülkenin kalkınmasında çok büyük yeri olan bir üründür. Bu ürün, İkinci Dünya Savaşı’nda dahi hiçbir ülkeye ihtiyaç kalmadan kendi kendini karşılayan bir durumda olmuştur. Tabii, sadece bununla kalmamıştır, Türkiye’de ziraatın şeker pancarı ekimiyle hububatların ıslah ve çoğaltılması münavebe usulüyle sağlanmıştır. Diğer taraftan, şeker pancarı, tarımda, sanayide toplumun daha geniş kesiminin üretime katılımını sağlamıştır. Tarımda makineleşme ve gübre, kimyevi ilaç kullanımının yaygınlaşması, daha fazla kişinin istihdam edilmesi, elde edilen küspe ve hayvan yetiştiriciliğinin teşviki, nakliye, taş, kireç, işletmeciliği gibi ekonomik faaliyetlere sağladığı ivme sayesinde şeker endüstrisi tarıma dayalı endüstriyel kalkınmanın lokomotif olmuştur. 2018’e geldiğimizde -Türkiye Şeker Fabrikaları tarihinde bir fabrika yapmayan yirmi yıllık yönetim döneminde- Şeker Fabrikalarını özelleştirmiş, satmıştır. Türkiye Şeker Fabrikaları satıldıktan sonra 2022 yılında Türkiye ilk defa şeker ithal etmek zorunda kalan bir ülke durumuna düşmüştür. Bunu seksen yıllık süre içerisinde bu hâle getiren, cumhuriyet tarihinde şeker fabrikalarını kuran bir siyasi dönem var, bir de yirmi yıllık, on sekiz yıllık dönem içerisinde bunu yıkan, dağıtan, dışarıya ithalata mecbur bırakan bir siyasal iktidar dönemini hep beraber canlı yaşadık. Bunu, bu yapılanları ben toplumumuzun ve halkımızın takdirlerine sunuyorum.

Diğer taraftan, çok önemli gördüğüm... Ben Samsun Milletvekiliyim; üç dönemdir de burada, Komisyonlarda anlatıyoruz şeker fabrikalarının durumunu, özellikle Çarşamba Şeker Fabrikasının durumunu anlatıyoruz. Her yıl bize deniliyor ki “Çarşamba Şeker Fabrikası bir dahaki dönem faaliyete geçecektir.” Biz de biliyoruz geçmeyeceğini yani burada, halkın algısını yönetebilirsiniz, halkın algılarıyla duygularını bir şekilde altüst edebilirsiniz ama biz burada -zaten inanmadığımızı- bunun yapılmayacağını, yapılamayacağını zaten biliyorduk. Belki, bu sene yine aynı diyeceksiniz; “Efendim, bir dahaki yıl işte faaliyete geçeceğiz, ekimler yaptıracağız, şeker fabrikası faaliyete geçecek.” diyebilirsiniz çünkü artık... Yani bazen sözcükler... Direkt konuşulur ama ben direkt konuşmak istemiyorum, yanlış anlaşılmasın veya cümlenin, kelimenin yanlış bir yere varmaması için. Doğru konuşmuyorsunuz, bunun değişik deyimleri de vardır aslında; doğru konuşmuyorsunuz, bize doğru konuşmanızı veya halka da doğru ifade etmenizi diliyorum değerli arkadaşlar.

Diğer taraftan, çok önemli bir şeyi bu Komisyonda açıklayacağım burada Şeker Fabrikasının Genel Müdürü ve Yönetim Kurulunun huzurunda; Komisyon üyelerimizin burada olması, Sayıştayımızın da burada olmasıyla bunu açıklayacağım veya bunu kamuoyuyla da geniş bir şekilde paylaşacağız.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Zeybek, “Doğru konuşmuyorsunuz.” derken henüz daha söz vermedik ki hazırına. Sayıştaydan sonra söz vereceğiz, açıklamalarımı yapacaklar yazılı ya da sözlü yani bu çok şık olmadı çünkü onlara söz vermedik sabahtan beri.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Tamam.

Şimdi arkadaşlar, 10 Haziran 2020 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi’nin 865’nci sayfasında yer alan ilana göre “Vakıf Katılım AŞ” diye İstanbul Ümraniye’de VKT Tarım ve Gıda Sanayi Ticaret AŞ unvanıyla bir şirket kuruluyor. Bu şirketi siz biliyorsunuz ama Komisyonadaki arkadaşlarımız bilmiyor, halk da bilmiyor. VKT Tarımın sermayesi ilk kurulduğunda 100 bin TL, şirketin tek ortağı Vakıf Katılım Bankası. Diğer taraftan, bir bakıyoruz -5 Ağustos 2020 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi’nin 732’nci sayfasında- VKT Tarımın sermayesi 100 bin TL’den 100 milyon TL’ye çıkarılmış ve Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ bu şirkete 49 milyon TL sermaye koyarak yüzde 49 iştirak olmuş.

Şimdi, diğer taraftan, 19 Ağustos 2020 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi’nin 517’nci sayfasında yer alan bilgilere göre ise VKT Tarımın adı -hakikaten toplumun algısı, kendisi bu kadar yanıltılamaz arkadaşlar- TÜRKŞEKER’in adı sanki “TÜRKŞEKER” gibi, TÜRKŞEKER Tarım Gıda Sanayi Ticaret AŞ olarak değiştirilmiş ve Ankara’ya taşınmıştır bu şirket. Hangi şirket bu? “VKT Tarım” diye kurulan şirket. Adı da sadece “ü” değiştirilerek “TÜRKŞEKER” diye değiştirilmiştir. Biz de -toplumda-baktığımız zaman acaba “ü”nün noktaları unutuldu da bir yanlış mı var diye burada, kamuoyunda öyle biliniyor. İşin garibi “ü” harfi niye unutuldu, “u” olarak yazdınız, “Türk” sizi rahatsız mı etti diye ben de buradan sormak istiyorum. Bir göz boyaması mıdır yoksa bu? TÜRKŞEKER namını kullanarak keyfi iş yapmanın göz boyaması mıdır?

Şöyle; Türk Şeker Fabrikaları AŞ Türkiye genelinde şeker pazarlamasını, dağıtım işini kendi iştiraki olan TÜRKŞEKER’e veriyor; işte bu, mucizeyi denetimden kaçırma usulüdür. Bu, denetimden nasıl kaçıyor? Şirket yüzde 51 olsaydı şu anda Sayıştay denetleyebilecekti ama öyle bir ince ayar veriyorsunuz ki, öyle bir kaçış yapıyorsunuz ki yüzde 49 hisse alıyorsunuz ve Sayıştay da zaten 2020 yılı denetimlerinde 22’nci sayfasında bunu ortaya koymuş zaten ama tam niteliğini, şeklini, bunları da -Türk Ticaret Gazetesi’ne gidemediği için- detaylı ortaya koymamış denetçi; bu denetçiye de teşekkür ediyorum, Sayıştay denetçisine.

Şimdi arkadaşlar, TÜRKŞEKER’in payı yüzde 49 olunca -şekerin pazarlama işi- Sayıştay ve Türkiye Büyük Millet Meclisi KİT Komisyonunun denetiminden kaçırılmış oluyor. Bunun patenti AK PARTİ’nin mensuplarına mı aittir acaba? Bilmiyorum tabii, bunun kurucuları öyle olabilir; ben sadece söylüyorum. Yani yediğimiz birçok halattan sonra bu denetimden kaçırılmıştır arkadaşlar, yani yüzde 49 hisse gösterilmiş, yüzde 49’luk hisseyle...

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Zeybek, lütfen ifadelerinizi biraz daha nezaket üslubuna çekerseniz... Komisyonu rahatsız ediyor bazı üsluplarınız.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Efendim, ben Komisyona karşı değil, Komisyona değil...

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Az önce de itham ettiniz, konuşma hakkı vermediğim hâlde arkadaşları itham ediyorsunuz.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Şimdi, devletin bir kurumu var, bir de bir başka şirket kuruluyor, yandan bir şirket kuruluyor.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – E, tamam kurabilirler, çok doğal bir şey yani.

Eleştirinizi yapın ona itiraz eden yok ama. Buyurun, eleştirinizi yapın, ona itiraz eden yok.

MÜCAHİT DURMUŞOĞLU (Osmaniye) – “Halt” dedin ya.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Bir halt edilmiş ama burada, edilmiş ama.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – “Halt: Uygun olmayan, beğenilmeyen şey” Türk Dil Kurumunda.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Bu yönetim anlayışının bir şeklidir yani.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Şimdi, ben soruyorum, TÜRKŞEKER Yönetim Kurulu ve Genel Müdürüne soruyorum burada: TÜRKŞEKER’in tüm piyasadaki satışını TÜRKŞEKER mi yaptı, TURKŞEKER mi yaptı? Bunu size soruyorum burada. Diğer taraftan, TURKŞEKER’in illerdeki bayileri hangi firmalardır, kimlerdir bunlar? Bunu da soruyorum size. Üç; yüzde 49 ortak oluyormuş gibi TURKŞEKER 2021 yılına kadar kaç TL kâr etmiştir? Bunların cevabını almak istiyoruz. Hakikaten biz de toplumda gördüğümüz zaman “TURK” deyince “TÜRK” gibi görüyoruz, TÜRKŞEKER gibi görüyoruz hadiseyi ama bir hileişeriye var arka planında; kurgulanmış, planlanmış, hileişeriyeler bir araya gelmiş, toplumun tüm verileri altüst edilmiş. Ya, böyle bir şey olabilir mi? Siz toplumun, halkın, 84 milyon insanın mensup olduğu, çıkarlarının, menfaatlerinin olduğu yerde siz hakikaten nasıl TÜRKŞEKER’in tüm gelirlerini, varlıklarını “TURKŞEKER” diye bir şirket kurdurup onunla ortak olursunuz, onunla beraberlik, işgüzarlık sağlarsınız orada? Yakışıyor mu bu devletin kurumuna?

Ben burada bunu konuşurken öyle boşuna da konuşmuyorum, verilerin hepsi burada; Türkiye Ticaret Sicili Gazetelerinin hepsi elimde benim şu an. Arkadaşlar, bu nasıl yapılabilir ya? Bu ayıp olduğu kadar sıkıntılı....

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Ya, yapmışlar ya, nasıl yapmışlar...

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Yapamazsın arkadaşım.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yaptılar.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Ne demek yaptılar?

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bitti yani o iş.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Ha, yaptılar yani yaptı, oldubitti mi olacak şimdi?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Kanuna, yönetmeliğe, mevzuata uygun bir şekilde şirket kurulmuş yani.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yaptılar, yetkililer yaptı.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Yani söylediğim sözcüklerden niye alınıyorsun o zaman?

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Ne alakası var, yapmışlar.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Karaman, müdahale etmeyelim.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Arkadaşlar, bunu, burada ben Sayın Genel Müdürün yazılı değil sözlü açıklamasını istiyorum.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yaptılar, bitti o iş.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Komisyon üyelerinin hepsi dinlesin burada. Sayıştay denetçileri burada. Sayıştay denetçileri bunun üzerine gidememiş çünkü bilmiyordu içeriğini fazla. Yazıktır günahı, yani 84 milyon insanın hakkı olduğu kadar benim de hakkım var; haram ediyorum size bu kullandığınız yetkileri, bu tür hareketlerinizi.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Hayır, şirket kurmak niye günah, onu anlamadım.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Şirketi nasıl kuruyorsun ama?

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Şirket, kanuna göre kurulur, kanuna muhalif bir şeyi yoksa...

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Devletin kuruluşunu, bir şahsın arkadan dolanmasıyla çevirmeye çalışıyorsunuz yani reva mıdır bu iş?

Sayın Genel Müdür, Yönetim Kurulundaki arkadaşlar; hepiniz buradasınız; bunun özellikle yanıtını, cevabını istiyorum sizden bugün.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Sayın Yavuzıylmaz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Teşekkür ediyorum.

Şimdi bir veri paylaşmak istiyorum. Veri şu: Sayıştay raporuna göre şirketin en önemli problemi birikmiş zararların finansmanı ve işletme sermayesi ihtiyacı ile borç geri ödeme yükümlülükleri nedeniyle yoğun bir borçlanma içine girmiş olması ve önemli miktarda finansman yüküyle karşılaşmasıdır. Ve diyor ki “2020 yılında bankalar ve Özelleştirme Fonundan kullanılan ticari kredilerden dolayı tahakkuk eden faiz veya finansman gideri tutarı da 503 milyon lira olmuştur. Şimdi, ben teşekkür etmeyeyim, ne edeyim? Size soruyorum. 503 milyon lira faiz, hadi teşekkür edin. Biraz önce boncuk gibi diziye aldınız teşekkürleri, hadi edin.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Hâlâ dizeceğiz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 503 milyon lira faiz için faize teşekkür edin.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Biz teşekkür etmeye devam ederiz. Yapılan iyi hizmetleri takdir ederiz. Eksik varsa söylersin onu da. Şu an yapılan güzel şeylere teşekkür edersin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Eksik varsa... Eksik dediğimiz de şöyle...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Hiçbir iş yapmamış mı TÜRKŞEKER, olur mu öyle?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Eksik dediğiniz de şu: Üç beş kuruş eksikten bahsetmiyoruz; 300 lira 500 lira eksikten bahsetmiyoruz. Teşekkür edeceksiniz ya, şuna teşekkür edin; 2017 yılından itibaren, TÜRKŞEKER tıpkı ÇAYKUR’daki gibi sistematik olarak Türkiye Varlık Fonu’na devredildikten sonra, bugüne kadar -dört yıl içinde- zararı 3 milyar 545 milyon 861 bin 310 lira. Nedir? Katrilyon. Bu insan hafızasının, havsalasının alamayacağı derecede büyük bir zarar var ortada. Bu, kurumun iyi yönetilmediğini gösteriyor. Hadi edin teşekkür. Bu 3 katrilyonu kim ödüyor? Vatandaş ödüyor yani vatandaş fakirleşiyor. Vatandaşa tüm bu olup biten zam olarak yansıyor, şeker fiyatlarına zam olarak yansıyor. Yani üreticiyi önce muhtaç ediyorsunuz, sonra “Şunu da verdim ucundan, bunu da verdim ucundan.” diyorsunuz, bir de ona teşekkür ediyorsunuz. Sorun bakalım üretici fakirleşmiş, ekemiyor artık.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Herkes ekti, ekti.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vatandaş şekere ulaşamıyor, zam üstüne zam geliyor.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Bugdaya 7 lira fiyat verdik, şekere de fiyat vereceğiz; üretici mutlu olacak, problem yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani vatandaş bir hastanenin aciline gidiyor, kan kaybıyla gidiyor vatandaş ve siz gidiyorsunuz, vatandaş kan kaybı yaşarken, hayatı tehlikedeyken yara bandı yapıpıştırıp, o yara bandı için de teşekkür edip teşekkür bekliyorsunuz. Bu olmaz.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Milletin yanında duran yirmi yıldır bu iktidar olmuştur.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Şimdi, diğer taraftan, Komisyonun işleyiş mekanizması açısından bir gariplik var, onu da ifade edelim. Şimdi, mevcut Yönetim Kurulu daha beş gün önce 4 Haziran 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararıyla göreve gelmiş değil mi, daha beş gündür burada.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Devlette devamlılık esastır. TÜRKŞEKER’i konuşuyoruz, Genel Müdürümüzü tartışmıyoruz şu anda burada.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Beş gündür burada. TÜRKŞEKER, öyle küçücük bir kurum, küçük bir dükkân değil; TÜRKŞEKER, kamu kaynağı kullanan çok büyük, çok önemli bir kurum. Yani Yönetim Kurulu Başkanı ve Yönetim Kurulu üyelerine “Hadi sizi atadım.” deyip beş gün sonra 2019-2020 yıllarının hesaplarının denetiminde buraya gelmelerine sebep olmak bu Yönetim Kuruluna da haksızlık. Şimdi, eski Yönetim Kurulu üyeleri burada mı şu anda? Var mı? 2019 veya 2020 yıllarında TÜRKŞEKER’in Yönetim Kurulunda olan bir üye şu anda salonda mı? Yok. Ya, bu nasıl iş? Biz ne yapıyoruz? Bu nasıl denetim o zaman? Kararları alanlar burada değil, sorumluları burada değil; beş gün önce atanmış Yönetim Kurulu üyeleri burada; biz Yönetim Kurulu üyelerine bakarak anlatıyoruz “Şurada hata var, burada bilmem ne var, şurada zarar var.” diye. Ya, böyle şey olur mu? Böyle iş olur mu ya?

MÜCAHİT DURMUŞOĞLU (Osmaniye) – Devlette devamlılık var Sayın Yavuzyılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) –Böyle olur mu yani bu arkadaşlar beş gün içinde nasıl kurumla ilgili çalışma ve hazırlık yapıp buraya gelecek?

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Sen Yönetim Kurulu üyelerini mi yargılıyorsun burada, yoksa kurumu mu inceliyorsun? Bir ona karar ver ya! Kurumu inceliyorsun, kurumun yaptığı hata varsa onu söyle ya!

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Arkadaşlar, hatibi dinleyelim.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Devlette devamlılık vardır kardeşim ya!

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Senden önceki vekil de yok burada.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Kurumla ilgili problem varsa onu söyle.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neyse arkadaşlar...

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Sen “Yönetim Kurulu niye gelmemiş, niye değişmiş?” Değişebilir yani Yönetim Kurulu değişmeyecek mi? Olur mu öyle şey?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Deniz Bey, devam edin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neyse arkadaşlar, şöyle diyelim Tamam, siz bu konuya, denetim meselesine ciddi bakmayabilirsiniz, istediğiniz kadar bakmayın.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Biz ciddi bakıyoruz denetim meselesine de siz denetimle ilgili algı yapıyorsunuz sürekli, yanlış algılar yapıyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Benim söylediğim bir gerçek, benim söylediğim şey doğru. Ya, bu arkadaşının beş gün içinde kurumun bütün işleyişine hâkim olup, hesaplarını çalışıp mali tablolarına kendi vizyonları ve bakış açısıyla bir boyut kazandırmaları mümkün değil. Bu, değil bu arkadaşlar, Superman olsalar, Batman olsalar yine mümkün değil, olmaz, olmaz.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Sen bir günde çalıştın, getirdin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olmaz ve biz bu raporları bir yıldır çalışıyoruz, çıktı bize teslim edildiği günden itibaren çalışıyoruz. Dolayısıyla, bu denetim süreci itibarıyla da eksiktir, yanlışır ve bu denetim mekanizmasından geçip bir de hesapların ibra edilmesi bu işi böyle sahnelenen bir gösteriye çeviriyor.

Son olarak söyleyeceğim şey de şu: Ben Yönetim Kurulunda yer alan -yani yeni atanan diyeceğim- Yönetim Kurulu Başkanı, üyeleri ve Genel Müdürün aylık, ücret, maaş, prim, huzur hakkı, kâr payı ne aldıklarını soruyorum. Aynı zamanda, bir başka kamu görevi veya özel sektör görevleri varsa bu görevleri neler ve buralardan ne kadar aylık, ücret, maaş, huzur hakkı, kâr payı, prim, ikramiye gibi gelirler alıyorlar diye soruyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Mirası da sor, ne kadar miras kaldı?

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Peki, teşekkür ediyoruz.

Sayın Kaşıkçı, söz sırası sizde.

Buyurun.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, size ve yönetiminize başarılar diliyorum.

Daha çok, alt komisyonunda bulunduğum KİT'lerle ilgili üst Komisyonunda konuşma yapmayı doğru bulduğumu ifade etmişim. Şeker ve Çay Kurumunda da aynı zamanda Alt Komisyon Başkanlığı yaptım. Kısa bir zaman önce yine Sayın Genel Müdür ve yöneticilerle toplanıp Alt Komisyonunda Sayıştayın getirmiş olduğu önerilerin hangisinin üste çıkması gerektiğiyle ilgili hep beraber oy birliğiyle karar verdik.

Ben burada kimseye alt komisyonun nasıl çalıştığıyla ilgili ders vermek istemiyorum ama arkadaşlar, alt komisyona başkanlık yapan veya alt komisyonda görev üstlenen arkadaşlarımız şunu iyi bilirler ki bir milletvekili bu Komisyon toplantılarına gerek başkanlık yapsın gerek üye olarak o toplantıda hazır bulunsun, şu gerçeği göz ardı ediyoruz: Biz Sayıştay tarafından, Sayıştayın yönlendirmesiyle üst Komisyona nelerin çıkacağına karar veriyoruz. Dolayısıyla, o gün alt komisyon toplantısında “Sayıştayın izlemesi gereken” denildiğinde de yine hep beraber, hep birlikte oy birliğiyle “evet” dedik. Hangi önerinin üst Komisyona çıkacağını da belirlerken yine Sayıştayın öne sunmuş olduğu teklifle hep beraber üst Komisyona bir öneriyi taşıdık. Bugün bir milletvekilimiz şunu söylemiş herhâlde: “Üst Komisyona çok fazla öneri getirilmedi.” Aslında Sayıştayın bizleri yönlendirmesiyle biz üst Komisyona gelen önerileri tespit ettik ve -tekrardan da ifade edeyim- oy birliğiyle onları yukarıya taşıdık.

Ancak, sadece burada 2019 ve 2020 yıllarıyla ilgili Sayıştayın tespit ettiği önerilerin dışında, bize Sayıştay bir rapor göndermiş. Bu raporun içerisinde “Diğer Bulgular” bölümü var. Bu “Diğer Bulgular” bölümünü de zaten bizlerle paylaşmış yani kimsenin kimseden bir şey sakladığı veya gizlediği yok. Bu raporlara da biz çalışıyoruz toplantıdan önce, buraya da açıp baktığımız zaman ki çoğumuz zaten bu raporlar üzerinden toplantıya hazırlık yapıp geliyoruz.

O yüzden tekrardan şunu ifade edeyim: Alt komisyon toplantısında bence hem kurumumuzu oturduk çok uzun uzadıya konuştuk hem de Sayıştayın söylediği önerileri üst Komisyon toplantısına taşıdık ve centilmence de bir toplantı oldu. O gün, böyle hararetili bir ortam da olmadı ama maalesef, basın veya kayıtlara geçtiği zaman bazı arkadaşlar alt komisyonda söylenilenin tersine hareket ediyorlar.

Sayın Genel Müdürüm, biz kurumumuzun elbette daha da büyümesini istiyoruz, bunun için de bu Komisyonlar, bu toplantılar vesilesiyle de bazı tavsiyelerde bulunuyoruz kurumumuz daha iyi olsun, daha güçlü olsun diye. Bu manada zaten sizler kurum içerisinde daha iyiye ve daha güzele nasıl gidebilir... Biz belki yılda 2 defa bunu oturup konuşuyoruz ama siz üç yüz altmış beş gün görev yaptığınız kurumları hem daha iyi yönetmek hem de daha verimli hâle getirmek için büyük bir mücadele veriyorsunuz.

Bu manada ben arıcılarla ilgili yapmış olduğumuz bir değerlendirme vardı, TÜRKŞEKER bu değerlendirmeyi dikkate aldı; ben bundan dolayı teşekkür ediyorum. Değerlendirme de şu şekildeydi: Biz tabii mesleğin içerisinde gelmiyoruz, onu ifade edeyim. Ben inşaat mühendisiyim ama günlerce bu raporlara kafa yorup, günlerce acaba buradaki eksik ve problem nedir diye de oturup bizler de çalışıyoruz. Arıcılarla ilgili şöyle bir problem vardı, yönetim değiştiği için bunu tekrardan ifade etmek ihtiyacı duydum. Anadolu’da, yurdumuzun dört bir tarafında kovancılık yapan hemşehrilerimiz, vatandaşlarımız var. Hatta birçoğu bunu yan bir dal değil, ana geçim kaynağı olarak bu arıcılık sektörüyle ilgileniyorlar. Dolayısıyla bu vatandaşlarımız, üretimlerini daha iyi bir noktaya taşımak için de özellikle ya kışın üç veya dört aylık bir süre zarfında arıların hem beslenmesi hem de üremesi için arılara -bizim Anadolu’daki tabirle- şerbet veriyorlar. Aslında bu ilk duyulduğu zaman böyle korkunç bir olay gibi geliyor ama hayır, bu tamamen o arı döngüsünün devam etmesi için arının buna ihtiyacı var çünkü arının ürettiği balı biz, tutup sattığımız için... Arı aslında ürettiği balı kışın beslenme ihtiyacını karşılamak üzere üretiyor ama biz onun ürettiği balı sattığımız için, kışın onun ihtiyacı olan enerjiyi alması ve bu şekilde de üremesini devam ettirebilmesi için ona dışarıdan bu sefer bir enerji kaynağı vermek gerekiyor. Arıcılarımız da bunu çoğunlukla şekeri suyla karıştırıp -bizim Anadolu’daki tabirle- şerbet hâline getirip kovanların önüne götürüp koyuyorlar. Bu yaklaşık iki ay veya üç aylık bir süreçte arılar için çok önemli bir olay. Ben bunu ilk defa öğrendim; mesela, TÜRKŞEKER yıllardan beri bizim arıcılarımıza şeker yardımında bulunuyormuş. Bundan dolayı da ben teşekkür ediyorum kurumumuza. Ancak, geçen yıl itibarıyla biliyorsunuz bir kaotik ortamın içerisine düştük. Bu da birlikler aracılığıyla daha önce TÜRKŞEKER, çiftçilerimize bu şekeri ulaştırıyordu, o birlikler arasında bir anlaşmazlık oldu ve bazı arıcılarımıza şeker ihtiyacı, TÜRKŞEKER tarafından verilen şeker ihtiyacı ulaştırılmadı. Biz o zaman şunu söylemiştik: TÜRKŞEKER devletimizin bir kurumu, arıcılara her yıl bu şeker yardımında bulunuyor. TÜRKŞEKER arıcılara bu şekeri ulaştırmak üzere arada bir kuruluşa ihtiyaç duyuyor, evet doğrudur. Bu kuruluşumuz her ilde, her ilçede örgütlenmesi olan tarım il ve ilçe müdürlüklerimiz olsun. Bunlar aracılığıyla TÜRKŞEKER o bölgedeki, o ildeki, o ilçedeki arıcılarımıza şekeri ulaştırsın. Bunun bir denemesini yaptınız; bazı kesimler bundan şikâyetçi oldu ama gün sonunda bütün arıcılıkla uğraşan hemşehrilerimiz, arkadaşlarımız “Kapımıza kadar, evimize kadar TÜRKŞEKER’in yolladığı şeker geldi.” diye döndü bizlere teşekkür ettiler. O yüzden bunun tekrardan bu şekilde devam etmesi, hem arada vatandaşımızın, çiftçimizin, arıcılarımızın mağdur olmaması hem de... Konuyu teferruatlı açmıyorum çünkü hem basına yansıdı hem Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde günlerce bu mesele konuşuldu. O yüzden TÜRKŞEKER de artık bu tür konularla anılmasın diye... 2 devlet kurumumuz TÜRKŞEKER ve tarım il ve ilçe müdürlükleri eliyle bu şeker dağıtımı devam etsin. Bakanlığımızda Hayvancılık Genel Müdürlüğümüz var, Hayvancılık Genel Müdürlüğümüzde hangi ilde, hangi ilçede kaç tane kovan olduğu belli zaten. O veriler oradan TÜRKŞEKER tarafından alınır; hangi ile, hangi ilçeye ne kadar şeker göndereceğimiz de bu şekilde belirlenir. Bu vesileyle de ortada fırsatçılara yer verilmemiş ve bu manada da TÜRKŞEKER eleştirilerin hedefine getirilmemiş olur diye düşünüyorum. Bununla ilgili bir çözüm daha vardı, onu da söylemiştik. Avrupa’da mesela renkli şeker, boyalı şeker... Yani sadece arıcılara verilmek üzere renkli ve boyalı şeker yapılıyor, bu da bir öneriydi.

Ama bence sizin, 2 önemli kurumumuz yani TÜRKŞEKER ile tarım il ve ilçe müdürlükleri arasındaki paralel çalışmayla bu sorunun, bu sıkıntının üstesinden önümüzdeki dönemlerde geleceğimizi düşünüyorum.

Son olarak şunu söylüyorum, tekrardan ifade ediyorum: Bakın, Sayıştay raporunda TÜRKŞEKER'in şeker birim fiyatını daha aşağı çekmesi gerektiği, TÜRKŞEKER'in enerji maliyetlerini aşağı çekmesi gibi çok önemli bulgular var yani bunlar gizlenen, üst Komisyon ve üst Komisyon üyelerine gizlenen, saklanan meseleler değil. Şu, verdiğimiz aldığımız hepimizde olan raporlarda zaten bu meseleler detaylı bir şekilde ifade ediliyor. Özellikle pandemiden sonra şeker, tekrardan Türkiye'nin gündemine geldi. Şekerle beraber biz, şeker fabrikalarının etil alkol ürettiğini öğrendik tüm ülke olarak ki bu konuda da nasıl bir piyasayı regüle ettiğiniz zaten o pandemi sürecinde, o iki yıllık süreçte bu ortaya çıktı.

Böylesine stratejik bir ürünümüzün sürdürülebilir bir üretim anlayışıyla gelecekte daha iyi yerlere taşınmasını diliyoruz ve üzerimize düşen bir görev varsa da buna da hazır olduğumuzu ifade ediyor, tekrardan katılımlarınız için hepimize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NEVZAT ŞATIROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Kaşıkçı.

Şimdi, söz sırası Sayın Öztürk'te.

Yasin Bey, buyurun.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Genel Müdürümüze yeni dönemde başarılar dileyerek sözlerime başlayayım. Biraz sonra konuşacağım şeylerin çoğunu kendisi duymamış olabilir çünkü geçmişinde de bir TÜRKŞEKER geçmişi olmadığı için yaklaşık bir haftada da hangi konuya el atacağını daha yeni yeni tespit ediyor olabilir. Onun için bu konuşmalarımı şahsına değil kuruma yaptığımı ama aynı zamanda bu konuşmalarımı da dikkate alarak geçmişte kurumda neler olduğunu da duyabilmesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

Ben bu dönemde 2 defa şekerle ilgili araştırma önergesi verdim. Bu araştırma önergelerinin çoğu da bu manada geçen yıl 270 lira olan şekerin ilk başta 450-500 liraya çıktığı dönemdeki o fiyat artışlarıyla ilgili açıklamaydı ve o dönemde azledilmiş olan Sayın Genel Müdür, Eylül 2022 yılına kadar fiyatların aynı şekilde kalacağını söylemişti ama o dönemden sonra TÜRKŞEKER kendisi de ilave bir zam da yapmak zorunda kaldı.

TÜRKŞEKER'in ana görevlerinden biri piyasayı regüle etmek yani piyasadaki şeker fiyatlarının dengesini koruyabilmek. Bu manadaki görevini yeterince yapamamasının ana sebepleri açısından baktığımızda, özellikle Varlık Fonuna devredildikten sonra piyasa regülasyonu ile ilgili özelleştirilen şeker fabrikaları üzerinde bu regülasyon sistemini artık yeterince kuramamasından kaynaklı. Çünkü TÜRKŞEKER'in kapasitesini özel sektör biliyor, bu kapasiteyle de bu fiyatları bu manada düşüremeyeceğini ve arz talep dengesinde de kendilerinin daha avantajlı olduğunu gördüğü için sizin yapmış olduğunuz fiyatların regülasyonunu çok itibara almıyor. Bir yandan son ithal kararıyla beraber açıkçası bu ithal yetkisinin hangi firmalara verildiğiyle ilgili de piyasa açıklama bekliyor. Bunu da ifade etmek lazım. Bir yandan baktığımızda, özel sektörde şu andaki mevcut hâliyle söylüyorum: Piyasa 800-810 civarında gidiyor ama bir yandan da örneğin Afyon “Yeni sezona kadar satış yok.” diyebiliyor, “Konya’da şeker yok.” deniliyor. Bazı yerlerde, daha önceden sözleşmesi olmayan yerlerde de imalatçı firmaların -kapasite raporu ne olursa olsun- ayda bir seferden fazla vermemek kaydıyla maksimum 25 ton tavan rakamı üzerinden şekere talip olanlara karşılık verebiliyor.

Şimdi, ben size kırk iki yıldır şeker toptancılığı yapan bir esnafın Sayın Cumhurbaşkanına mektubunu okuyacağım: “Sayın Cumhurbaşkanım, Denizli’de kırk iki yıldır toptan toz şeker ticareti ve nakliyat ambarı yapan bir firmayız. Müşteri portföyümüz imalatçı, helvacı, lokumcu; şekerleme, kuru yemiş, dondurma, meşrubat fabrikaları; aracı, unlu mamuller, bakkal ve market olmak üzere...” 1 çuvaldan 500 çuvala kadar kredi kartı, çek, senet, peşin gibi ödeme şekilleriyle aylık ortalama 10 bin çuval toz şeker satan bir firmadan bahsediyorum. En son aldığı şekerin tarihini vermiş “En son 15 Aralık 2021 tarihinde şeker aldık, o günden bu yana da şeker alamıyoruz. Bizler bu ülkenin esnafı olup vergisini veren, sigortasını, primini günü gününe ödeyen, 9 çalışanıyla istihdam oluşturan, müşterimize en iyi şekilde hizmet veren ve ülke ekonomisine destek verip katkı sağlayan bir işletmeyiz. Hükûmetin almış olduğu bir kararla sadece zincir marketlere ve imalatçılara şeker verip onun dışındakileri hiçe sayarak bizlerin 15 Aralık 2021’den bu yana görmezden gelinmesini kabul edemiyoruz. Bu mağduriyet bizi ve müşterilerimizi etkilemiştir. Bu alınan kararla adaletsiz ortamın giderilmesine ve mağduriyetimizin çözülmesine desteğinizi ve yardımınızı bekliyor; endişe duyulan bu ortamın düzeleceğine canıgönülden inanmak istiyorum.” diye bir mektup paylaşmış arkadaşımız. Tabii, bugün bu ifşa olduktan sonra -Denizli’deki toptancılar belli- umarım, arkadaşın başına bir şey de gelmez. Bunu şunun için söylüyorum: Bu arkadaşımız bahsettiği gibi kırk iki yıldır bu esnafılığı yaparken elbette ki şu anda aracı kurum pozisyonunda olan TÜRKŞEKER Tarım Anonim Şirketinin yaptığı işi yapıyordu aslında bir noktada bakarsak. Şimdi, araya bir aracı daha konularak arada fiyat artışları söz konusu olabilir ama ben bundan önceki bir başka araştırma önergemde TÜRKŞEKER’in 2 fabrikasından özel şeker fabrikasına sevkiyat yapılmasını araştırmanızı talep ediyorum, özel şeker fabrikasının kendisi hiçbir imalat yapmadan, sizin piyasayı regüle etmek maksadıyla ürettiğiniz şekeri ucuza alıp elini hiç dokundurmadan piyasadaki o özel şekerin fiyatlarından satış yaptığını; aynı şekilde, TÜRKŞEKER Tarım AŞ’nin üretimi olmadığı, paketlemesi olmadığı, bu paketlemeyi dışarıda, yine özel sektördeki bir kuruluşa yaptırmamasından kaynaklı ve bir yandan Ankara’da bir zincir marketin depolarında yine TÜRKŞEKER’in ürünlerinin olduğu, bir yandan açıkçası TÜRKŞEKER’e ait olan özel şeker fabrikalarından birinden piyasada sizin belirlemiş olduğunuz fiyatın üstüne kamyon başı 30 bin lira -çok açık söylüyorum, bunun adına ne dersiniz deyin, ister “rüşvet” deyin ister başka türlü “ilave bir fiyat isteme” deyin ama bu ilave fiyatın da ben TÜRKŞEKER’in kasasına girdiğine de inanmıyorum- fiyatla -biraz önce söyledim ya- “Şeker yok.” denilen yerden aslında piyasaya da şeker sunulabiliyor. Bu iddiaları araştırmanızı talep ediyorum.

Sadece şekere değil, şekerin dışında bir ilave konu da geçen seneden bu yana fiyatları 2 kattan fazla artan küspeye. Küspede de buna benzer bir oyun, buna benzer bir tekelleşme ve çiftçi istediğinde çiftçiye mevcut küspenin yeterince verilmediği ama her şeker fabrikamızın olduğu yerde buna benzer bir mafya çöreklenmesi tarzında oluşum olduğu ve küspenin yüzde 90’ının bunun üzerinden geçtiği ve piyasada arz-talep dengesini bozduğu ve piyasayı da bunların belirlediğini açıkça ifade etmek istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, öncelikle size Allah kolaylık versin, işiniz kolay değil. Umarım, eski Genel Müdür gibi siz de müneccimlik yapıp fiyatla ilgili kafanızdan bir şeyler söyleyip sonrasında mahcup olmazsınız diye sözlerimi bitiriyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Şatiroğlu, buyurun.

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli hazırun, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bir önceki oturumda da ÇAYKUR’u görüşürken hakeza ondan önceki KİT toplantılarımızda da muhalefet milletvekillerimiz bir vurguya çokça atıfta bulunuyorlar, işte “Tam da şirketler Varlık Fonuna devredildikten sonra zarar yazmaya başladı.” diye böyle çok da mesnedi olmayan, belgesi olmayan bir iddiada bulunuyorlar. Ben şunu sormak istiyorum: Bu şirketlerden Varlık Fonuna aktarılan bir kaynak varsa zaten Sayıştay raporlarında geçerdi ya da Deniz Bey zaten...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kötü yönetimle ilgili.

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Müsaade ederseniz ben bitireyim.

Zaten Deniz Bey onu bulurdu, burada derdi ki “TÜRKŞEKER Varlık Fonuna bu kadar para aktardığı için zarar etti.” Dolayısıyla, Varlık Fonuna aktarılmasıyla ilgili...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bazı buldukları hatalı oluyor.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Neden bu şirketleri Varlık Fonuna devrediyorsunuz?

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Neden her şeyi Varlık Fonuna... Başka yere yap, devlete farz mı?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Şatıroğlu’nu dinleyelim Sayın Zeybek.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Keşke yani Varlık Fonuna...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Lütfen Sayın Zeybek, dinleyelim.

Buyurun Sayın Şatıroğlu.

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Dolayısıyla, şirketlerimizden KİT’lerimizden -az önce Başkanlığı yönetirken de ifade etmişim- yani şirketlerimizin olağan faaliyetleri sonucu oluşan kâr ya da zarardır. Nasıl BOTAŞ aldığı doğal gazı... Ki bugün muhalefet de yönetiyor olsaydı daha farklı bir yerden doğal gaz almayacaktı. Dolayısıyla, BOTAŞ’ın zarar yazması, ÇAYKUR’un zarar yazması, tarımı destekleyen kuruluşlarımızın zarar yazması kadar daha doğal bir şey olamaz. Tabii ki daha iyi yönetilmesini biz arzu ederiz. Yine bunu başaracak olan kadrolar bizim kadrolarımızdır; bundan da biz eminiz, siz de lütfen bu konuda rahat olun.

Sözlerimi bitirirken bir şey daha hatırlatmak istiyorum ithalatla alakalı: Metin Bey çok güzel vurgu yaptı, AK PARTİ hükümetleri döneminde hiç şeker ithalatı yapılmadığını bilginize sunmak isterim; kayıtlara baktım ben. Dolayısıyla, bu verilen izin de -Metin Bey’in ifade ettiği gibi- piyasayı regüle etmek ve tamamen kapasite kullanım belgesi olan yani şekeri tüketen fabrikalara tanınan bir haktır, onlara bir ithalat izni verilecektir; bir kişiye, bir tüccara ya da bir zümreye verilecek bir izin değildir.

Sözlerimi bitirirken yeni atanan Bakan Yardımcımızı tebrik ediyorum, hayırlı olsun inşallah, Allah güzel hizmetlere vesile kılsın. Yine, TÜRKŞEKER’e atanan yeni Genel Müdürümüzü, yeni Yönetim Kurulu üyelerimizi tebrik etmek istiyorum, hayırlı olsun diyorum ve tüm TÜRKŞEKER camiasına, yönetimiyle, Genel Müdüğüyle, bütün çalışanlarıyla hayırlı hizmetler diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Şatıroğlu.

Böylece geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Şimdi sözü Sayın Genel Müdürümüze vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimize, sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili yanıtlarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi “web” sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içerisinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi sayın milletvekillerimizin sorularını yanıtlamak üzere sözü size veriyorum, buyurun.

TÜRKŞEKER GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN – Teşekkür ederim hem size hem de milletvekillerimize, katkılarını mutlaka değerlendireceğim ve kendilerine dönüş yapacağım.

Mesaimin 4’üncü günündeyim. Benim için çok önemli bu oturum çünkü -gitti Vekilimiz ama- ben 10 yaşında pancar tarlasında başladım çapacılara su taşımakla; pancar tarlasında yattım, 17 yaşında üniversite sınavını pancar tarlasında kazandım, ailem de bu işten para kazandı; bu pancar çiftçisi benim için de kutsal.

Aynı zamanda, benim için daha önemli olan bir şey var, benim için duygusal bir durum, üstatlarımın konumunda ben oturuyordum. Ben Sayıştay denetçisi kökenliyim, denetimin ve denetlenmenin ne demek olduğunu çok iyi biliyorum; bu konuda müsterih olabilirsiniz hem iktidar hem de muhalefet olarak en az Sayıştay denetçisi kadar bu işe duyarlı davranıp sizi yanıltmadan size doğru cevaplar vereceğimden hiçbir tereddüdünüz olmasın. Her kaymakam bir gün İstanbul Valisi olmak ister, her... Eski bir Yüksek Denetleme Kurulu (YDK) denetçisi olarak söylüyorum ki ben ilk eğitimimi de -maliyet muhasebesi eğitimini de- Kütahya Şeker Fabrikasında proses eğitimi alarak muhasebe eğitimimi o fabrikanın içerisinde aldım. Hâlâ Şeker Fabrikası Genel Müdürlüğünün içinden giderken ayağım titriyor çünkü yüz yıllık bir kurum, Türkiye Cumhuriyeti kadar derin bir kurum; içine girdiğinizde -inşallah hepinizi bekliyorum- hâlâ ahşapları kokuyor, ayağım titriyor çünkü bütün insanların yükünü üzerimde hissediyorum; biraz duygusal oluyor ama benim için önemli.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir gün davet edin de girelim hep beraber.

TÜRKŞEKER GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN – Şeref duyurum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu arada, Kütahya Şeker Fabrikası satıldı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Genel Müdürüm, devam edin.

TÜRKŞEKER GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN – Yani birçok şerefi aynı anda yaşıyorum hem o koltuktan bu koltuğa oturmak hem üstatlarım, kendilerinin yanında yetiştiğim ağabeylerim orada, onlara da ayrı bir sorumluluk hissediyorum. Daha büyük bir şeref içerisindeyim; özelleştirmeden çıktı, yepyeni, işte kanser tedavisinde çıkmış bir hasta gibiyiz; sizin desteğinizle tekrar dimdik ayağa kalkacağız, bu konuda hem sizin hem tarafın lütfen bizim omzumuzda olmanızı bekliyorum.

Hem ben Sayıştay denetçisi olarak hâkim, savcı statüsündeydim -gündemde çok olduğu için söylüyorum- 7600 ek göstergeden 6400’lük bir ek göstergeye düştüm yani bunun maaş katsayısı Deniz Vekilim biliyorsunuz.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) – Emeklilikte tekrar alırsınız.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN – İnşallah.

Rahmetli Nuri Pakdil’in dediği gibi, devlet memurluğu, bu tür görevler, parayla yapılacak işler değildir. Devletin bana Yönetim Kurulundan ve Genel Müdür olarak verdiği maaşın ne olduğunu bilmiyorum, hiç de sormadım ama benim için, dediğim gibi, baştan beri hem bir pancar üreticisi çocuğu olarak hem de bir denetçi olarak, KİT denetçisi olarak burada oturmak benim için büyük bir şeref. Bütün sorularınıza hem yönetici hem de denetçi olarak, yazılı olarak hassaten dikkat ederek cevap vereceğime söyler, hepinize katkılarınız için çok teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdürüm.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Zeybek ama bitti, görüşmeler bitti, konuşmanızı yaptınız.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Olumlu bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Olumlu, teşekkür mü edeceksiniz?

Teşekkür edecekseniz buyurun.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Şimdi, Sayın Genel Müdürüm, değerli Yönetim Kurulu arkadaşlarımız; az önceki sarf ettiğim şeyler, sakın ola, sizin nezdinizde değil, sizin şahsınıza değil, kurumda yapılan uygulama açısından söylemişimdir. Sakın ola, size karşı bireysel olarak söylediğim hiçbir söz yoktur, zaten yapmış olduğumuz bir şey yok çünkü yeni atanan arkadaşların bu konuda ne sorumluluğu olabilir, ne yaptırımı olabilir? O yüzden, size karşı öyle bir sözüm ve tabirim yoktur, sürçülisan ettiysem kusura bakmayın.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ben de teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, yeni görevinizde ben de başarılar diliyorum, tebrik ediyorum yeni görevinizi. Sayın Bakana Yardımcım, aynı şekilde sizi de tebrik ediyoruz, başarılar diliyoruz.

Şimdi Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin 2019 ve 2020 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup genel görüşmeye sunacağım.

Önce 2019 yılı sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin Özelleştirme İdaresi Başkanlığının 12/6/2020 tarih ve 2020 ÖİB-K.37 sayılı Kararı'yla kabul edilen 2019 yılı bilançosu ve 968 milyon 558 bin 734,17 Türk lirası dönem zararıyla kapanan gelir tablosu genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – 2019 yılı sonuç bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

Şimdi 2020 yılının sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin 2020 yılı bilançosu ve 969 milyon 751 bin 934,15 Türk lirası dönem zararıyla kapanmış bulunan gelir tablosu 1/4/2021 tarihindeki kendi Yönetim Kurulunda kabul edilmiştir; genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – 2020 yılı sonuç bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin 2019 ve 2020 yıllarına ait üst Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, teşekkür konuşması için son söz sizde.

Ayrıca, Sayın Bakan Yardımcımıza da ilave edeceği bir husus varsa söz vereceğim.

Buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI AŞ GENEL MÜDÜRÜ MUHİTTİN ŞAHİN – Ben, yine, üzerimdeki yükün ve sorumluluğun bilincinde olarak yepyeni bir KİT'i, tekrar yeniden doğmuş bir KİT'i inşallah sizin desteğinizle bir sonraki toplantıda, nasip olursa, daha iyi şartlarla, daha iyi finansal durumla, daha iyi hesap verebilir bir durumda sunmayı şimdiden taahhüt etmek istiyorum.

Hepinize katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyor, en kısa zamanda fabrikalarımıza da bekliyorum.

Teşekkür ederim, sağ olun, var olun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum, başarılar diliyorum Sayın Genel Müdürüm.

Buyurun Sayın Bakan Yardımcım.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Sayın Başkanım, değerli vekillerim, Sayıştayın çok değerli denetçileri, diğer kamu kurumlarının temsilcileri; ben de çok teşekkür ederim.

Bu 400 bin ton olayına bir açıklık getirmek istiyorum. İlk geldiğim dönemde bu konu Türkiye’nin gündemini meşgul etmişti. Aslına bakarsanız bir kök nedeni var bunun. Kök nedeniyle ilgili bir iki rakam vermek istiyorum müsaadenizle. Türkiye’deki şekerin yüzde 80’i imalat sanayisinde, yüzde 20’si de bireysel tüketimde kullanılıyor Eylül 2021 ile Mart 2022 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre tam yüzde 45 oranında piyasadan şeker çekilmiş. “Bunun sebebi nedir?” diye araştırdığımda şunu gördüm: Özellikle pandemi şartlarının devamı ve Rusya-Ukrayna savaşı sebebiyle panikleyen imalat sektörünün aslında bir yılda parçalar hâlinde çekecekleri şekeri bir anda, bu söylediğim dönemde -bu da yaklaşık 563 bin tondur- piyasadan çekmesi sebebiyle oluşmuş, arızı bir durum aslında. Tabii, biz bununla alakalı doğal olarak sektöre görüşmeler yaptık ve zımnen onların da bu durumu teyit etmesiyle birlikte ihtiyacı olan, şekerden imalat yapan firmaların ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla bu izni verdik. Geçici bir süredir, 15 Ekim 2022 tarihine kadardır. Bunun tonajı da bellidir, tonajı da yaklaşık, bu biraz önce söylediğim rakamdan hareketle yine sektördeki arkadaşlarla birlikte oluşturduğumuz bir rakam.

Türkiye’nin üretiminin Türkiye’ye hem de fazlasıyla yettiğinin bir kez daha altını çizeyim ancak malumunuz “dâhilde işleme rejimi” diye bir husus var, o da Türkiye’de ürününü bir şekilde işleyip daha sonra ihraç eden önemli bir kesim var, gerçekten istihdam açısından da önemli. Biz bundan sonraki dönemde sadece ithalat kısmının dâhilde işleme rejimiyle sınırlı kalması için çok hassasız, bunun altını çizmek isterim.

İkincisi de Bakanlığımızca kamu iktisadi teşekküllerinin -bu benim 3’üncü toplantım, gerçekten benim için de çok öğretici oluyor- mali tabloları bozulmuş olanların ya da piyasa regülasyonu görevini bir şekilde aksatma ihtimali olanlarla alakalı bir çalışmamız var zaten; bittiğinde, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlarla birlikte bunun köklü bir şekilde çözüme kavuşturulmasını bizatihi ben takip edeceğim.

Burada bütün vekillerimizin ve katkısı olan herkesin şunu bilmesini özellikle arzu ederim: Biz aynı perspektifte düşünüyoruz yani biz bu ülkenin evlatlarıyız, her kurumun doğru sonuçları almasını, bu millet için doğru şeyler yapmasını arzu ederiz.

Biraz önce Genel Müdür arkadaşımın duygusal bir konuşmasını izlediniz, aslında aynı heyecanın şu anda Bakanlıktaki bizler için de olduğunun ben bir kez daha altını çiziyorum.

Katkılarınız için hepinize tek tek yürekten teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bizler de teşekkür ediyoruz.

Değerli Komisyon üyeleri, gündemimize 14 Haziran 2022 Salı günü Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ ile Türkiye Elektrik İletim AŞ’nin 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam edeceğiz.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.59